

5 RODNA GRUDA

maj 1968



revija Slovenske izseljenske matice



Slika na naslovni strani:
Cvetiči lan

Čateški vrh pred Čatežem
Foto: Ančka Tomšič

RODNO GRUDO izdaja Slovenska izseljenska matica
v Ljubljani. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Can-
karjeva cesta 1/II. Ureja uredniški odbor. Glavna
urednica ZIMA VRŠČAJ. Urednika: INA SLOKAN
in JOŽE PRESEREN.

Grafično oblikovanje: Spela Kalin in Sašo Mächtig.

Izhaja dvanaajstkrat na leto. V poletnem času izi-
deta dve številki skupno. Letna naročnina za preko-
morske dežele je 5 ZDA dolarjev. Za plačila iz
inozemstva: devizni račun pri Splošni gospodarski
banki 501-620-5-32040-10-4; za dinarska plačila 501-8-51.
Poštnina plačana v gotovini. Rokopisov ne vrača-
mo. Tisk tiskarne »Toneta Tomšiča« v Ljubljani.



POZDRAV SLOVENSKIM ROJAKOM PO SVETU!

Z XI. občnega zbora Slovenske izseljenske matice pošiljamo iskren in topel pozdrav vsem Slovencem po svetu. Vsa naša prizadevanja v preteklem obdobju so bila usmerjena v to, kako bi sodelovanje z vami, ki živite razkropljeni po vseh kontinentih, še bolj poživili in razširili. Posebno pozornost smo v tem času posvečali številnim slovenskim izseljenskim organizacijam, društvom in klubom in jim skušali po svojih močeh pomagati pri njihovem kulturnem in družabnem življenju. S posebnim veseljem smo pomagali novo ustanovljenim izseljenskim društvom, ki se v začetku borijo s številnimi težavami.

V domovini smo organizirali ali pomagali pri organizaciji vrste prireditev, ki so bile namenjene vam, ki ste bili na obisku pri svojcih, na počitnicah v rojstnem kraju. Zagotavljamo vam, da bo takih prireditev in prijetnih srečanj v prihodnosti še več kot doslej in že zdaj vas vabimo, da se jih v čim večjem številu sami udeležite.

Našega človeka so različna pota vodila na vse konce sveta, spomin na rojstno deželo pa je vedno ostal svetel in živ. To nam potrjuje vi vsi, ki v tako velikem številu prihajate na obisk v domovino, ki naročate naše posebej vam namenjene publikacije — Rodno grudo in Slovenski izseljenski koledar — pa tudi druge slovenske časopise, revije, knjige in gramofonske plošče. Vsi nam pišete topla pisma, da bi v domovini laže razumeli vaše želje in hrepenenja po domači deželi, po vsem, kar vas spominja na domovino; obenem pa postajate trdna vez med narodi Jugo-

slavije in narodi dežel, kjer ste se za stalno ali začasno naselili.

Ponosni smo na uspehe, ki jih s svojim delom dosegate v deželah, kjer ste zaposleni, saj s tem neposredno pomagate pri utrjevanju mednarodnega ugleda svoje matične domovine Jugoslavije, sebi pa do boljših življenjskih pogojev. Veseli smo, da ostajate zvesti slovenski besedi in pesmi, še več, da se ju oprijemate s tako ljubeznijo in skrbite, da bo ostala živa tudi med vašimi potomci, ki so rojeni že na tujih tleh. Ne pozabljamo pa tudi tistih potomcev naših izseljencev, ki slovenskega jezika ne znajo več, zavedajo pa se, od kod so prišli njihovi predniki.

Naj velja naš topel pozdrav tudi vsem vam, ki se sicer ne smatrate za izseljence, saj ste le na začasnem delu v tujini. Želimo vam, da bi se vaše želje po boljšem življenju čimprej izpolnile in da bi se vrnili v domovino obogateni ne samo z zunanjim bogastvom, temveč da bi bili bogatejši tudi v življenjskih izkušnjah in znanju, ki ga boste s pridom lahko uporabili tudi doma.

XI. občni zbor Slovenske izseljenske matice je bil pravi izraz široke skrbi naše družbe za vse slovenske rojake, ki za stalno ali začasno živijo na raznih koncih sveta. Potekal je v znamenju še tesnejših stikov med vami in domovino, še boljšega sodelovanja pri reševanju vseh perečih problemov slovenskega izseljenstva ter pri utrjevanju prijateljstva in miru med vsemi narodi na svetu.

XI. občni zbor
Slovenske izseljenske matice



RODNA GRUDA

revija Slovenske izseljenske matice

Maj

XV. leto

Št. 5

Iz vsebine:

Enajsti občni zbor Slovenske
izseljenske matice

Vera Valenci: Povsod je lepo biti mlad,
a vendar...

Mladost je vedno prisotna..
(fotoreportaža)

Srečanje brigadirjev na Otočcu

Simon Gregorčič: Nazaj v planinski raj

J. M.: Praznik naših gora

Janez Zrnec: Danes pa v ribniško dolino

Karel Oražem: Tam, kjer je doma
suha roba

J. Prešeren: Zgradili bomo nove šole

Jože Župančič: Piknik na Valvasorjevem
gradu

News

**Naša beseda — Učimo se
slovenščine**

Les nouvelles

Noticias

Litija, Šmartno in Bogenšperk
(fotoreportaža)

Janez Zrnec: 150 let Postojnske jame

Filatelija

Kultura

Ob 50-letnici smrti Ivana Cankarja

Dr. Janko Grampovčan: Drobec iz
Cankarjeve mladostne dobe

Jana Milčinski: Dve novi slovenski drami

Ina Slokan: Frank Japič 80-letnik

Naši po svetu

70 let Ameriške bratske zveze

Vprašanja - odgovori

Naši pomenki

Otroci berite

Niko Grafenauer: Potuha

Darinka Petkovšek: Uganka

Srečko Kosovel: Naša bela mačica

Ela Peroci: $2 \times 2 = 4$

Breda Smolnikar: Srečanje ob jezeru

Humor

Podjetje

Coetličarne

V LJUBLJANI,
TITOVA 38 — JUGOSLAVIJA

član TELEFLORE nudi cenjenim naročnikom
svoje usluge s tem, da

*izdeluje darilne in cvetlične aranžmaje,
ki jih dostavlja naslovljencem na dom
v katerikoli kraj Jugoslavije*

Oskrbuje grobove pokojnikov naših izseljen-
cev na pokopališčih v Sloveniji

Posreduje dostavo cvetja, aranžmajev ipd.
v različna mesta na svetu s pomočjo med-
narodnega združenja cvetličarjev »Teleflora«



KO BOSTE PRIŠLI V JUGOSLAVIJO
OBISČITE

svetovno znano

POSTOJNSKO JAMO

ŠKOCJANSKE JAME

PREDJAMSKI GRAD

DRAGI ROJAKI!



Ali ne bi bilo lepo, ko bi vas vsak teden
obiskal prijatelj iz domovine in vam povedal,
kaj je novega, kakšne uspehe so dosegli de-
lovni ljudje in kaj jih tare? Vse to in še
mного drugega zanimivega boste izvedeli, če
vpišete svoje ime in naslov v spodnjo naro-
čilnico in jo pošljete na naslov slovenske
ilustrirane revije »Tovariš«, Ljubljana, Tom-
šičeva 3. V kratkem bo prišel vsak teden k
vam na obisk.

✓
NAROČAM

ilustrirano
revijo
TOVARIŠ

Ime:

Ulica:

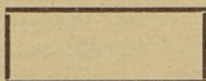
Mesto:

Država:

„Tovariš“
Ljubljana
Tomšičeva 3
Jugoslavija

Letna naročnina je 9,6 USA dolarjev,
trimesečna 2,4 USA dol., plačljivo vna-
prej na Kreditno banko, Ljubljana,
Šubičeva 1, tek. rač. 501-620-7-32000-160
s pripisom »Za revijo Tovariš«

Podpis:



Čitljivo izpolni in odpošlji v pismu

ENAJSTI OBČNI ZBOR SLOVENSKE IZSELJENSKE MATICE

V pomladnem jutru na Gorenjskem

Motiv iz Potojske jame

Vzdrževanje stikov s Slovenci in njihovimi potomci po svetu naj ne ostane samo v krogu Slovenske izseljenske matice, razmahne naj se v mnogo širše družbene okvire

V petek 12. aprila je bil v klubu poslancev v Ljubljani enajsti redni občni zbor Slovenske izseljenske matice. Ob lepi udeležbi članov glavnega odbora, delegatov podružnic matice, predstavnikov raznih ustanov in izseljenskih matic iz drugih republik, znanih družbenih in kulturnih delavcev, je predsednica Zima Vrščajeva začela občni zbor in pozdravila navzoče. Z enominutnim molkom so navzoči počastili spomin od zadnjega občnega zbora umrlih članov in nekaterih vidnih izseljencev.

Predsednica Zima Vrščajeva je nato opozorila, da je občni zbor prav v dneh, ko je bil pred 70 leti rojen ameriški pisatelj slovenskega rodu Louis Adamič, ki je umrl 4. septembra 1951. leta kot žrtev zahrbtnega napada. Zločin je narekovalo sovraštvo do Adamičeve osvobodene stare domovine in njenega napredka, sovraštvo do naprednih sil v njegovi novi domovini. Predsednica je naglasila:

»Naj bosta duh njegovega življenjskega dela in veličina njegove žrtve danes, ko bomo razpravljali in sklepali o našem človeku, ki živi, dela in umira v tujini, navzoča v vsej svoji pomembnosti in teži, saj je Adamič najgloblje prodrl v duševno trpljenje in stisko, v razdvojenost in prilagoditev izseljenega slovenskega človeka.«

Iz obširnega poročila, v katerem je predsednica razčlenila dejavnost matice in nakazala politiko in program dela, ki ga je predložil izvršni odbor matice občenemu zboru v razpravo, povzemamo nekaj glavnih misli:

Večja pomoč povojnim izseljencem

Stiki Slovenske izseljenske matice s prvimi generacijami naših izseljencev, ki so ob neštetih priložnostih v preteklosti in današnjem času pokazali velik in iskren patriotizem do svoje rodne dežele, so se tekom let, odkar obstaja matica, zlasti pa v zadnjem obdobju še bolj razvili in utrdili. Te stike bo matica še nadalje krepila in poiskala še nove, zlasti v Avstraliji in Južni Ameriki.

Več pomoči bo skušala matica nuditi našim povojnim izseljencem, ki so se naselili v prekmorskih in tudi evropskih deželah takoj po vojni in vse do danes. Ti

naši ljudje so prinesli s seboj mnogo smisla za kulturno delovanje. Zlasti v Kanadi, pa tudi v Avstraliji, ZDA in Argentini so ustanovili vrsto novih domov, rekreacijskih središč, klubov, umetniških skupin. V preteklem obdobju je matica vzdrževala stike s številnimi njihovimi društvi in jim pošiljala najrazličnejše gradivo za njihovo kulturno prosvetno delo.

Tudi naši povojni izseljenci v vse večjem številu obiskujejo Jugoslavijo. Vse več jih prihaja iz Kanade in tudi iz Avstralije pričakujemo letos v Sloveniji že tretjo skupino. Avstralija ima velik interes za tujo delovno silo in pri tem ne varčuje s propagando. Jugoslavija pa z Avstralijo še nima sklenjene konvencije, iz česar izvirajo težave za naše ljudi predvsem glede pokojnine v slučaju vrnitve. V prihodnosti se bo treba še bolj zavzeti za vprašanja naših izseljencev v tej deželi.

O delu z mladino v izseljenstvu

Na tem področju je matica v preteklem obdobju že zabeležila nekaj uspehov. Slovenijo je obiskala skupina Tamburica iz Pittsburgha, otroci iz Belgije in mladina Glasbene matice. S štipendijami matice je več potomcev naših izseljencev študiralo v Sloveniji in se izpopolnjevalo v znanju slovenščine. Matica je pošiljala gradivo za mladinske pevske zборе, ima stike s šolami itd. V Rodni grudi je stalna rubrika za otroke, pri kateri sodelujejo priznani mladinski avtorji in ilustratorji. Letos pripravlja matica turnejo mladinskega pevskega zbora iz Clevelanda, itd.

V bodoče naj bi matica stike z našo izseljensko mladino še pomnožila in okrepila. Mladinski jugoslovanski turizem in turizem sploh, bi lahko postal vse večja privlačnost za izseljensko mladino. Matica naj bi pomembnejše mladinske zборе povabila na turnee po Jugoslaviji. Povabilo naj bi veljalo za določeno daljše obdobje, da zbori lahko finančno in programsko pripravijo turnejo, ki naj bi bila združena s katerim od skupinskih izseljenskih obiskov Jugoslavije.

Če bodo dopuščala sredstva, naj bi matica za izseljenske šole, oz. tečaje, kjer se





France Pirkovič,
novi predsednik
matice



naši izseljenski otroci uče slovenskega jezika, izdala posebno čitanko za najmlajše. Pomembno vlogo pri učenju slovenskega jezika bo nedvomno imela tudi plošča za pouk slovenščine, ki jo namerava izdati matica.

Štipendije matice za izseljensko mladino so se izkazale kot zelo koristne, a izseljenska društva in organizacije to možnost še premalo izkoriščajo. Prav bi bilo, da se v bodoče izbor štipendistov pripravi bolj dolgoročno — v tujini in pri matici doma. Mladi ljudje se težje odločijo za daljši študij v Jugoslaviji, raje pridejo za krajši čas, za nekaj mesecev. Tudi te želje bi bilo treba v okviru možnosti v bodoče podpreti.

Pomembna vloga in naloge izseljenskega tiska

Izseljenski tisk ima pomembni nalogi: da vzdržuje v generacijah zavest nacionalnega izvora in v zvezi s tem kar se da podaljša znanje materinega jezika in da naše ljudi na tujem informira o dogajanjih v Jugoslaviji. Zlasti je v izseljenskih publikacijah treba posvetiti skrb tistim stranem, ki so namenjene pouku slovenščine

in slovenski književnosti, obenem pa v živi obliki prikazovati Jugoslavijo in Slovenijo v jezikih, ki jih govore naše generacije na tujem.

Treba bi bilo tudi skrbno izbirati dela, ki so pri nas tiskana v tujih jezikih in jih posredovati naši izseljenski mladini. Če bodo sredstva na razpolago, naj bi matica vsako leto poleg koledarja izdala po eno knjigo, ki bi bila zanimiva za mladino, v tujih jezikih.

Kakšna naj bi bila v bodoče Rodna gruda in Slovenski izseljenski koledar? Njuno vsebino so tako rekoč izoblikovali rojaki sami, saj sta si uredništvu prizadevali kar najbolj ustreči njihovim željam, čeprav niti malo ni lahko ustreči tolikim kategorijam naših izseljencev. Toda pisma naročnikov, katere pišejo naši predvojni in povojni izseljenci, dokazujejo, da so s publikacijami zadovoljni in jim pomenijo močan spomin na rodno deželo.

Med sezoni in začasno v tujini zaposlenimi delavci naj bo delo matice predvsem na kulturnem področju

Pred leti je bila Slovenska izseljenska matica prva, ki se je srečala s težavami

in problemi naših začasno zaposlenih delavcev v tujini. Na zadnjih dveh občnih zboreh, na sejah glavnega in izvršnega odbora, je bilo o tem mnogo razprav in sklepov. V zadnjem času se je položaj nekolikoboljšal: sklenili smo nekaj sporazumov z državami, kjer delajo naši ljudje, oziroma novel v starih sporazumih; tudi z ZR Nemčijo bo sklenjen sporazum. V naši zakonodaji je nekaj novih predpisov, ki olajšujejo življenje naših delavcev, ki delajo na tujem. Je pa še tudi dosti težav. Dogaja se, da upravičenci nekaterih svojih pravic iz socialnega in zdravstvenega zavarovanja še vedno ne morejo uveljaviti.

V vrsti držav, kjer delajo naši delavci, so prepuščeni sami sebi. Nimajo svojih društvenih centrov, klubov s časopisi, kjer bi se sestajali in razvedrili. Zato naj bi bila ena bodočih nalog novega glavnega odbora matice, da ob pomoči naših predstavništev in sindikatov posveti vso pozornost organiziranju kulturnih središč za naše delavce, povsod tam, kjer so zaposleni v večjem številu. Ta družabna središča pa naj bi se oblikovala po pobudah in potrebah delavcev. V zvezi s sezonskimi delavci in našo začasno na tujem zaposleno



SAZU pod vodstvom prof. Zwittra, ki si prizadeva uresničiti izdajo publikacije, ki naj bi osvetlila delež ameriških Slovencev v borbi za osvoboditev jugoslovanskih narodov v drugi svetovni vojni.

Osnutek delovnega programa za letošnje leto

Tajnik matice Tone Brožič je prebral osnutek delovnega programa matice za tekoče leto. Iz njega povzemamo: osnovna publikacija matice Rodna gruda, je poleg drugega letos uvedla več prispevkov v prevodih, v katerih je zajeto najvažnejše gradivo posamezne številke. Tudi z ostalo vsebino bo uredništvo revijo čim bolj približalo zahtevam in željam svojih naročnikov in bralcev. Poleg drugega bo uvedlo redno objavljane turističnih napotkov. Nova bo tudi rubrika za filateliste.

Slovenski izseljenski koledar za leto 1969 bo predvidoma obsegal okrog 350 strani z dvesto fotografijami. Na okrog 150 straneh bodo objavljeni članki iz izseljenstva, ki jih bodo prispevali posamezni dopisniki-izseljenci.

V sodelovanju s Prešernovo družbo bo matica izdala iz njene knjižne zbirke Zgodovino Slovencev, katero bo pripravila v angleškem prevodu za mlajše generacije izseljencev. Delo za izdajo plošče s tečajem slovenskega jezika je v zamudi, ker je bilo treba predloženo gradivo še dopolniti. Kakor je predvideno, bo avtor prof. Toporišič delo v kratkem končal in bo plošča lahko gotova v drugi polovici leta.

Tudi letos bo matica izdelala več kopij enega izmed igranih slovenskih filmov in več kopij kratkometražnih dokumentarcev kulturne in turistične vsebine. Kot prejšnja leta bodo posneti na filmski trak vsi važnejši dogodki med letošnjimi obiski rojakov — prihodi, prireditve itd. Zaradi pomanjkanja sredstev zaenkrat ni v načrtu izdelava zaključenega filma s to tematiko. Posneto gradivo bo služilo kot dokumentacija.

Matica bo posredovala filme naših podjetij za predvajanje delavcem v Avstriji, Švici in drugod. V skladu z razpoložljivimi sredstvi bo pošiljala gradivo slovenskim radijskim uram v ZDA, Urugvaj in Argentino. V načrtu je pet desetminutnih oddaj, ki bodo posvečene najvažnejšim kulturnim dogodkom, obveščanju o izseljenskih in turističnih prireditvah v Jugoslaviji itd.

Knjižnicam pri društvih in klubih bo matica tudi letos pošiljala knjige, pripravila pa bo tudi vsaj tri potujoče knjižnice za naše delavce v Evropi. Skromna sredstva, s katerimi razpolaga matica za preskrbovanje društev s potrebnim kulturnoprosvetnim gradivom, bodo namenjena poleg drugega tudi za nakup novjših zborovskih skladb domačih avtorjev.

Poleti bo v Sloveniji gostoval Mladinski pevski zbor krožka št. 2. SNPJ iz Clevelanda. Nastopil bo v Sežani, Kamniku in Brežicah.

Pri gostovanjih naših ansamblov med izseljenci in delavci v Evropi, se bo matica zaradi omejenih finančnih sredstev morala omejiti na eno večje gostovanje v jeseni. Konec aprila pa je ob sodelovanju s klubom Jugoslovancev v Zürichu organizirala več nastopov znanih pevk Marjane Deržaj in Jožice Svete v raznih krajih Švice, kjer so podružnice kluba. Vso možno podporo pa bo matica nudila ansamblom, ki gostujejo v tujini in so obenem pripravljeni nastopiti tudi za naše izseljence in delavce.

Kakor vsako leto bo matica tudi letos posvetila vso pozornost sprejemu skupin naših rojakov, organizirala bo razna srečanja, sprejeme, razgovore in podobno. Več prireditev bodo pripravile tudi podružnice matice. Največje letošnje družabno srečanje naših rojakov pa bo 4. julija v Škofji Loki.

Aktivnost Slovenske izseljenske matice pri delu za izseljence ima tudi zelo pomemben delež pri razvoju in napredku te dejavnosti v Jugoslaviji

je v razpravi poudaril predsednik komisije za izseljenska vprašanja pri zveznem izvršnem svetu Djuro Stanković. Dejal je, da je pri oceni dejavnosti v preteklem obdobju treba predvsem omeniti nedavno oceno zvezne skupščine, kjer je bilo rečeno, da so organi in organizacije, ki se ukvarjajo z izseljensko problematiko, v preteklem obdobju dosegli vidne uspehe. Poudariti je treba, da je za to dejavnost danes več razumevanja, kakor pa ga je bilo doslej. Problem našega izseljenstva je obsežen, pomemben in postaja vse resnejši. Jugoslavija ima danes okrog 400 tisoč ljudi na začasnem delu v tujini. Z njihovimi problemi se ukvarja vrsta ustanov v republikah in občinah, a še vedno se tu pa tam pokaže nerazumevanje do po-

Zahvala znanstvenim ustanovam

Ob zaključku je predsednica Zima Vrščajeva dejala, da je treba izreči priznanje znanstvenim ustanovam, ki proučujejo probleme s področja našega izseljenstva, in sicer: inštitutu za javno upravo pod vodstvom prof. Kiovskega, ki zaključuje že drugo študijo s področja izseljenstva. Članu geografskega inštituta prof. Klemenčiču, ki ima v svojem programu raziskovanje učinkov izseljevanja v sami Sloveniji, izseljevanja Slovencev v evropske in izvenevropske dežele ter kulturno in politično vlogo slovenskega življa v evropskih in izvenevropskih deželah. Vse naše priznanje velja tudi Centru za proučevanje slovenskega izseljenstva pri

membnosti in koristnosti tega dela. Za oceno, ki jo je tem prizadevanjem priznala zvezna skupščina, ima v veliki meri zaslu-go dejavnost Slovenske izseljenske matice, ki je med izseljenskimi maticami Jugosla-vije najbolj aktivna.

V razpravi so še sodelovali: dr. Stanko Cajnkar, Mitja Vošnjak, prof. Klemenčič, Pavle Bojc, Štefan Antalič, Jože Bajc, Maks Toplišek in drugi.

ZR Nemčija naj končno uredi vprašanje jugoslovanskih delavcev

Pomočnik državnega sekretarja za zuna-nje zadeve Mitja Vošnjak je govoril o po-ložaju jugoslovanskih delavcev v ZR Nem-čiji. Dejal je, da je skrajni čas, da ZR Nemčija končno uredi vprašanje jugoslo-vanskih delavcev, saj je naravnost sramo-ta, da to še ni urejeno. Jugoslovanski de-lavci v ZRN uživajo velik ugled kot izred-no dobri delavci in se podjetja bore za to, da zaposlijo čim več naših ljudi, ob tem dejstvu je še zlasti nenormalno, da med-tem ko je ZRN uredila z vsemi drugimi državami položaj njihovih državljanov, ki so začasno zaposleni v Nemčiji, za jugoslo-vanske delavce še do danes ni uspelo rešiti tega vprašanja. V prvi fazi razgovorov se delegaciji nista mogli sporazumeti. Nem-ška delegacija in nemška vlada vztrajata pri tem, da pri sedanjí strukturi zaposle-nosti, oziroma velikem številu brezposel-nih v Nemčiji, ni mogoče zaposlovati še naprej nekvalificiranih delavcev iz Jugo-slaviije, pač pa pride v poštev le zaposlova-nje kvalificirane moške in ženske delovne sile. Medtem pa Jugoslavija vztraja na stališču, da pogodba z Jugoslavijo ne sme biti slabša od pogodb z vsemi drugimi državami. Drugo vprašanje, kjer ni bil do-sežen sporazum, je vprašanje otroških do-datkov, kjer smatramo, da morajo veljati za Jugoslavijo prav taka določila, kot za ostale tuje delavce in pa še vprašanje trajanja časa, za katerega bi lahko dela-vec, ki izgubi delo, prejemal podporo za nezaposlene. Pogajanja o teh treh spora-zumih se bodo nadaljevala septembra v Beogradu.

Rodna grada se je temeljito uveljavila

Na koncu je Mitja Vošnjak kot član glavnega odbora matice spregovoril tudi o Rodni grudi. Dejal je: »Dovolite, da bi

kot član glavnega odbora matice podprl predlog Zime Vrščajeve v zvezi z Rodno grudo. Meni se namreč dozdeva, da se je Rodna gruda doslej uspela temeljito uve-ljaviti po vseh deželah in vseh kontinentih, kjer žive ljudje našega rodu in da bi morali na teh temeljih graditi naprej, da bi jo morali še naprej razvijati tako, da ne bo zadovoljevala samo izseljencev prve generacije, ampak jo bodo ohranili in prek nje vzdrževali stike s svojo domovino tudi pripadniki druge, tretje, četrte in ne vem katere generacije še. To se pravi, da bomo morali tudi pri sestavkih v jezikih voditi računa o tem, da bo ostala trajna vez med potomci naših izseljencev in med domovi-no prednikov.«

Novi glavni in izvršni odbor

Občni zbor je izvolil 79-članski glavni odbor, ki je nato na prvi seji izvolil iz-vršni odbor. Izvoljeni so bili: Peter Adle-šič tajnik podružnice Trbovlje, Branko Babič, predsednik komisije za mednarod-ne zveze pri slovenskih sindikatih, Pavle Bojc, predsednik komisije za verska vpra-šanja pri izvršnem svetu SR Slovenije Silvo Devetak, tajnik komisije za vpraša-nja mednarodnih odnosov pri slovenski skupščini, dr. Danilo Dougan, predsednik Turistične zveze Slovenije, Bogo Gorjan, zvezni poslanec, Savica Hočevan, tajnica konference za družbeno aktivnost žensk, Peter Markovič, tajnik občinskega odbora Socialistične zveze Krško, Klara Perčič, tajnica podružnice Kamnik—Domžale, France Pirkovič, predsednik Sklada za za-ložništvo SR Slovenije, Jože Plevnik, se-kretar komisije za mednarodne zveze pri slovenskih sindikatih, Franc Šebjanič, pod-predsednik podružnice Murska Sobota, Avgust Vižintin, direktor Delavske knjiž-nice v Ljubljani, Zima Vrščaj, profesorica, članica zvezne konference Socialistične zveze.

Dosedanji predsednici Zimi Vrščajevi je občni zbor izrekel priznanje za njeno po-žrtvovalno delo pri Slovenski izseljenski matici. Za novega predsednika je izvoljen France Pirkovič, za podpredsednika pa Bogo Gorjan in Pavle Bojc.

Novi predsednik France Pirkovič je doma iz Šentjerneja na Dolenjskem. Takoj po vojni je bil dve leti na Dunaju v komisiji za repatriacijo Jugoslovianov, za tem v Beogradu, nato pa se je vrnil v Slovenijo,

kjer je bil poslanec v Ljudski skupščini. Nad štiri leta je bil nato jugoslovanski generalni konzul v Celovcu, kjer je bilo njegovo najpomembnejše delo z koroškimi Slovenci in našimi delavci, ki so začasno zaposleni v Avstriji.

XI. občni zbor Slovenske izseljenske matice je s svojega zadnjega zasedanja poslal pozdravno pismo slovenskim roja-kom po svetu.

Novi častni člani

XI. občni zbor Slovenske izseljenske matice je na predlog predsednice Zime Vrščajeve izvolil za častne člane naslednje zaslužne rojake povratnike:

Dolgoletnega kulturnega delavca med našimi izseljenci v Clevelandu Antona Epiha; povratnika iz Francije Franca Goleta, aktivnega sodelavca matice; Franka Japiča, ustanovitelja in častnega predsed-nika pevskega zbora France Prešeren v Chicagu; aktivnega sodelavca matice, taj-nika podružnice Nova Gorica Mirka Lična, povratnika iz Argentine; dolgoletnega na-prednega izseljenskega delavca na Nizo-zemskem Antona Marušo; dolgoletno tajnico podružnice Kamnik—Domžale, po-vratnico iz Francije, Klaro Perčičevo; ak-tivnega sodelavca matice, povratnika iz Nizozemske Alojza Rota; Mirka Ščurka, zaslužnega za kulturno in narodnostno gibanje med našimi izseljenci v Argentini; sodelavca matice, delavskega borca med našimi v Argentini, Franca Štoka; dolgoletnega sodelavca matice, nekdanjega so-delavca lista Edinstvo v Kanadi, Ludvika Troho; Lea Vilharja, povratnika iz severne Afrike, predsednika podružnice matice v Postojni.



Ugodno varčevanje za naše delavce v Avstriji

Kreditna banka in hranilnica v Ljubljani se je pred kratkim dogovorila z osrednjo hranilnico na Dunaju za sodelovanje pri varčevanju, ki je namenjeno predvsem našim delavcem, ki so na delu v Avstriji. Naši delavci bodo lahko vlagali prihranke pri katerikoli hranilnici oziroma banki v Avstriji, kjer je skoraj 600 takih denarnih zavodov. Našim delavcem bodo tako lahko že v Avstriji odprli devizne račune: takoj ko bo naš delavec vložil denar na devizni račun v Avstriji, se mu bo začel denar obrestovati že pri Kreditni banki in hranilnici v Ljubljani. Razen denarnega in deviznega varčevanja nameravajo uvesti tudi namensko stanovanjsko in kmetijsko varčevanje.

Začela se je že tudi akcija za podobno varčevanje naših delavcev, ki so zaposleni v Franciji, ZR Nemčiji in v Zahodnem Berlinu.

Napotki našim delavcem, ki se zaposle v Avstriji

Pred kratkim je časopisno in založniško podjetje Večer iz Maribora izdalo zanimiv in nadvse koristen priročnik za naše delavce, ki se zaposlujejo v Avstriji. To je knjižica žepnega formata, na sto straneh, gradivo, ki je bilo po večini sicer objavljeno že prej, pa je dopolnjeno z najnovejšimi predpisi in tolmačenji. Naši delavci se iz priročnika lahko v grobem seznajajo z avstrijsko delovno zakonodajo, s svojimi pravicami in dolžnostmi, s predpisi iz socialne konvencije, o postopku pred odhodom na delo v tujino itd. Ti napotki bodo nedvomno nepogrešljiv svetovalec vsakega našega delavca v Avstriji. Dobite ga lahko pri sindikalnem poverjeniku vašega delodajalca ali pa ga naročite pri upravi Večera v Mariboru, Svetozarevska 14.

Hidrocentrala Trebišnjica obratuje

V ponedeljek 25. marca je predsednik Tito odprl hidroelektrarno blizu Trebinja. S tem je zaključena prva faza gradnje tega hidrosistema, ki bo po svoji zmogljivosti in poprečni letni proizvodnji elektrike največji hidroenergetski objekt v Jugoslaviji. Hidroelektrarna bo za zdaj dajala

2.6 milijarde kilovatnih ur energije visoke kvalitete, kar pomeni, da bo dajala elektriko tudi v času, ko sicer vode primanjkuje. Ko bo dograjen celoten hidrosistem elektrarn Trebišnjica, bodo vsi objekti skupaj dajali 5 milijard kilovatov električne energije. V predvojni Jugoslaviji so vse elektrarne skupaj dajale komaj milijardo 200 milijonov kilovatov.

Novi jez Grančarevo pri Trebišnjici je največji jez v državi. Visok je 123, dolg pa 439 metrov.

Marjana Deržaj in Jožica Svete v Švici

Klub jugoslovanskih državljanov v Švici organizira za svoje člane v okviru svoje kulturne dejavnosti več prireditev v Zürichu, kjer je sedež kluba, kakor tudi v mestih podružnic v Švici.

V času prvomajskih praznikov je klub pripravil tri večje zabavno-plesne prireditve, na katere je povabil v sodelovanju z Matico tudi dve pevki iz Slovenije, in sicer Marjano Deržaj in Jožico Svete. Nastopili sta z zabavnim ansamblom Janeza Svečnika iz Maribora, ki trenutno gostuje v Švici.

Klub ima v svojem programu večje prireditve v jeseni ob praznovanjih dneva republike. Želijo si, da bi jih takrat obiskala Akadem. folklorna skupina »France Marolt« iz Ljubljane.

Velika turistična prireditev na Dravi

V marcu so se v Mariboru srečali župani mest iz treh držav ob Dravi: Avstrije, Madžarske in Jugoslavije, ki bodo sodelovale na letošnji veliki dravski prireditvi — rancariji, od 28. junija do 3. julija. Na pogovorih s predstavniki glavnega prireditvenega odbora so sodelovali župan iz Beljaka Jože Resch, namestnik graškega župana dr. Edler, iz Madžarske podpredsednik županije Somogy Sasijanoš, predsednik okraja Barcz Kristian Ferenc ter predsedniki občinskih skupščin Maribor, Ptuj in Varaždin.

Na letošnji rancarski karavani po Dravi bo sodelovalo sedem splavov in 40 ranc. Prvič bo karavano splavov po Dravi letos spremljala tudi kopenska karavana s 500 avtomobili in letalski rally, v katerem bodo sodelovali športno turistični letalci iz

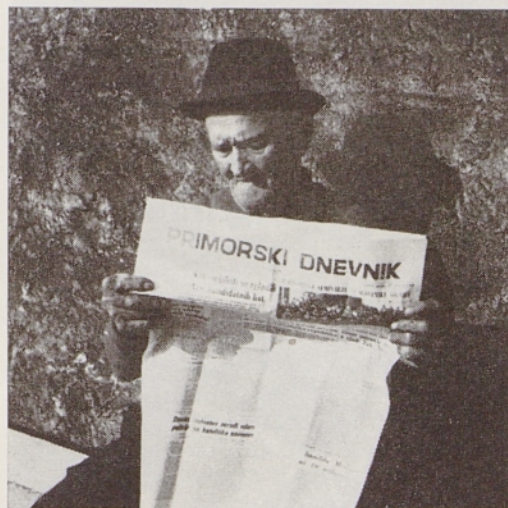
šestih držav. Za to svojevrstno turistično prireditev, ki je lani lepo uspela, letos pa bo prirejena še v veliko večjem obsegu, je tudi med tujimi turisti zelo veliko zanimanja. Svojo udeležbo so napovedali turisti iz desetih evropskih držav, prišli pa bodo tudi naši izseljenci iz Kanade in ZDA.

Naše korenine

V Križu pri Trstu živi 87-letni Franc Žerjal, ki kar dobro nosi svoja leta. Ne-koč je bil kamnosek, leta 1906 je bil vpo-kliran k vojakom, ki jih je odslužil v Pulju pri mornarici. Če prištejemo še prvo svetovno vojno, je bil celih 52 mesecev vojak. Z ženo Marijo sta imela osem otrok. Štirje še žive. Sin France je pevovodja domačega pevskega zbora Vesna. Leta 1927 je odšel Žerjal s hčerjo in zetom v Argentino. Na Tržaškem je bil aktiven član Ljudskega odra, prav tako je bil aktiven pri Ljudskem odru v Argentini, od koder pa se je po štirih letih vrnil. Od takrat živi v Križu. Med drugo svetovno vojno je bil vnet aktivist osvobodilne fronte kakor vsa družina. Zet in hčerka sta zato morala v nacistično taborišče. Franc je čil in krepak, tudi časopise rad bere, in to kar brez očal.

M. Ličen

87-letni Franc Žerjal bere še brez očal



POVSOD JE LEPO BITI MLAD, A VENDAR...

Švica, marca 1968



Blizu Bodenskega jezera leži mestece Amriswil. Takšno je, kot večina manjših švicarskih krajev: prijazno, urejeno in tako mirno, da mu komaj prisodiš njegovih devet tisoč prebivalcev. Kaže, da jih le ni dovolj, da bi zasedli delovna mesta v tovarnah tekstilne industrije, kajti le-te zaposlujejo kar precejšnje število tuje delovne sile.

Sprehajam se po edini dolgi cesti, amriswilski glavni ulici. Zadnje snežinke, ki so padle preteklo noč, se topijo in dajejo mestu posebno svežino, sonce pa, ki tekmuje z oblaki, kaže kraj v še čistejši luči. Iz vrtov sleherne hiše pozdravljajo zvončki, trobentice, podleski.

Vstopim v samopostrežno trgovino. Izredno živahno je v njej, čeprav je že odbilo poldne. V oddelku s prehrano se drenjajo gruče deklet.

— Ančka, kupila bi tole, pa ne vem, kako se reče, me preseneti prijeten glas v domačem jeziku. Ančka pa odgovori:

— Kupila bom makarone, kosilo bo hitro skuhan in ne bo predrago.

Prva se nasmehne in seže po vrečki krompirja.

— Krompir znam vsaj prav skuhati, pravi.

Grem za njima. Pri vratih se ustavita pri treh drugih dekletih.

— Zdravo Marija, zdravo Slavica in Angelca! Pohitite, sicer boste prepozno prišle na delo.

Kako mladi obrazi in kako polni smeha in skrbi obenem. Kako ne? Pomlad je tu! Zvončki in trobentice vabijo, a treba je pohiteti domov, kjer čakata kuharica in metla, nato pa spet tovarna. In slovenska dekleta, ki so zaposlena v tem švicarskem mestu, hitijo proti svojim stanovanjskim blokom. To je opoldanski odmor. V dobri uri in pol si morajo delavke nakupiti hrano, skuhati kosilo, pospraviti stanovanje. Takšen je hišni red. Za počitek ni časa, za gostilniško hrano ni denarja, za nedisciplinirano stanovalko pa so le dva, trije opomini in če ti ne zaležejo, se kmalu znajde na cesti.

Freierstrasse. Stanovanjski blok »Aida«, blok »Karmen«, »Isabel«... Privlačna, poetična imena. V bloku so dvosobna opremljena stanovanja s potrebnim komfortom, v vsakem stanovanju pa živi po pet deklet, pet delavk iz Jugoslavije, Špa-



nije ali Italije in od drugod. V eni kuhinji se suče po pet mladih gospodin, vsaka s svojim lončkom, vsaka s svojo mislijo, kaj in kako skuhati, da bo hitreje, boljše in ceneje. Zakaj ne skuhamo skupaj? Vsaka ima svoj okus in svojo denarnico, pravi.

V enem od teh stanovanj najdem Štefko, Jožico, Amalijo, Francko, Angelco. Na mizi so rože, na stenah razglednice filmskih igralcev in še več razglednic slovenskih krajev... V eni spalnici visi na zidu kitara, ob njej avtoportret ene od stanovalk. Sicer pa je v sobah internatski red. Dekleta me spravijo v dnevno sobo s kuhinjskim prostorom. Na kuhalniku je že pristavljen lonček za turško kavo. Štefka smehljaje postavi na mizo steklenico.

— Veste, ta je od doma, takšnega ne najdete v celi Švici.

In vsem petim dekletom žarijo oči, ko nazdravijo domačemu kraju.

— Lepo imate, jim pravim, kakor doma.

— O, ne, ne! odgovorijo vse hkrati. Tako pa ni. Saj je dobro, a vendar ni tako, kot doma. Ne, ni!

Besede jim zastanejo, zazro se skozi okno. Misli jim beže v Slovensko Bistrico, v Ptuj, v Maribor, v Sevnico in kdove, še kam...

— Deset nas je v družini, pravi Štefka, kot bi se hotela opravičiti, ker je prišla delat v Švico.

— Kava kipi, vskoči vesela plavalaska. Ob kavici nato pripovedujejo svoje zgodbe, ki se povsod na svetu zaključujejo v eno: poskusiti, dokler si mlad, morda bo boljše, kot doma. Morda? Dekleta pravijo, da bi vse nekako šlo, če bi le imele več prostosti. Ob večerih bi rade pokramljale, rade bi se zbrale po sobah, zapele, zaigrale na kitaro, odprle vsaj malce glasneje tranzistor in se morda včasih malo zavrtele. A podjetja, ki jim dajejo kruh in stanovanje, zahtevajo red in disciplino tako pri delu, kot v stanovanjih. Pomladni večeri pa so tako topli in tisti balkoni v blokih so kot ustvarjeni za posedanje, za pesem, za štetje zvezd.

— Pa ni tako, pravijo dekleta, balkoni so za zračenje posteljnine. In tako Angelca v bloku »Aida« lahko rahlo prepeva le ob stepanju odev. Kadar pa se malo pregrešijo ob hišni red, jih krepko slišijo od hišnice.

— Mama je pa vedno rekla, poj, poj, saj si mlada! pravi Jožica.

Zanimiv je vhod v tovarno moške konfekcije. Prostran hodnik se končuje z ogromno sliko, ki hodnik navidezno podaljšuje v neskončno cesto z drevoredom.

— Ko sem prvič vstopila v tovarno, sem se ustrašila, pravi Milenca. Kar stisnilo me je, misleč, da vhod vodi v nedogled.

Kdo ve, kako daleč vodi pot našega delavca v tujini.

Tekstilni tovarni v Amriswilu, v katerih je zaposlena večina naših deklet, sta moderno urejeni. Pa kljub temu, pravijo dekleta, ni vse tako rožnato, kot smo pričakovale. Organizacija dela včasih precej šepa. Dohodki v prvih treh mesecih so minimalni, ne glede na to, ali smo prišle sem, kot izučene tekstilne delavke, ali se delu šele privajamo. Spretno in pridne lahko dosega norme, vendar jim to ne koristi, ker je dohodek urejen tako, da na račun žuljev pridnih deklet živijo tudi tiste, ki niso najbolj sposobne in delavne. Slovenke so v večini priljubljene in cenjene.

Za strojem so po devet ur dnevno, pet dni v tednu. Ob večerih si v tovarniške note zapisujejo, koliko so zaslužile, delajo načrte, kaj bodo kupile, koliko bodo prihranile. In ko je to opravljeno, si zaželi družbe, pesmi, zabave. No, tudi za to je poskrbljeno. Okrog sto deklet in fantov se je včlanilo v Podružnico kluba jugoslovanskih državljanov Amriswil. Zbirajo se vsak petek v velikem gostinskem prostoru, prirejajo slovenske večere in skupne izlete.

Nekega petka v marcu:

Dvorana je nabito polna. Zbranih je okrog šestdeset slovenskih deklet in kakih petnajst fantov, ki delajo v večini kot mizarji v bližnji okolici Amriswila.

Med zadnjimi sta prihitela Milena in Darij Košorok. Predsednik podružnice, Darij, nosi gramofon, platno za projekiranje, Milena pa plošče in diapozitive. Tajnik Kluba, Tone Rupnik, ki je to pot prišel na obisk v podružnico iz Züricha, prinaša kinoprojektor in kratkometražne filme, ki jih je poslala Slovenska izseljenska matica. Predsednik Košorok ima polne roke dela: treba je napeti platno, napeljati električni kabel, vključiti gramofon in podobno. Ves je v mislih, kako speljati večer, da bodo vsi zadovoljni. Čeprav je to najbrž naj-



mlajši predsednik takega slovenskega kulturno umetniškega društva v svetu, opravlja svoje delo silno vestno, s polno mero požrtvovalnosti in veliko pomočjo svoje mlade žene Milene.

Na sporedu je najprej kratkometražni film Slovenske izseljenske matice »Lep spomin«, ki ga je posnel Stane Lenardič. Film prikazuje obiske naših izseljencev iz Amerike in je obenem poln privlačnih pokrajinskih posnetkov Slovenije. V dvorani vzklikajo:

— Poglej Ptuj!

— Poglej, poglej, to je pa naša vas!

— Glej deteljo! vzklikne Ljudmila, ko na platnu zažari njiva žametno rdeče detelje in rahlo valovi v vetru. Kar zadišala je, pravi Milka. Tudi Lizika, Minka in Marija, ob katerih sedim, nenehno vzklikajo: glej, glej! Kot bi ne bile doma že več let, pa je minilo komaj nekaj mesecev, ko so se poslovile z domačega praga. Vabljeni barvni posnetki na platnu bežijo, spremlja jih pesem »Lep spomin«, v prisotnih pa razplamteva domotožje. Nekje iz sredine dvorane je čuti vzklik: Če bi imela denar, takoj grem domov!

Film je končan. Dekleta si otirajo solze, fantje si brez besed prižigajo cigarete. Košorok zavrti domačo ploščo, a poskočne polke nihče ne sliši. Zavrti še film »Piran«. Fantje in dekleta zaživijo šele pri prikazovanju diapozitivov iz njihovega skupnega sankškega izleta.

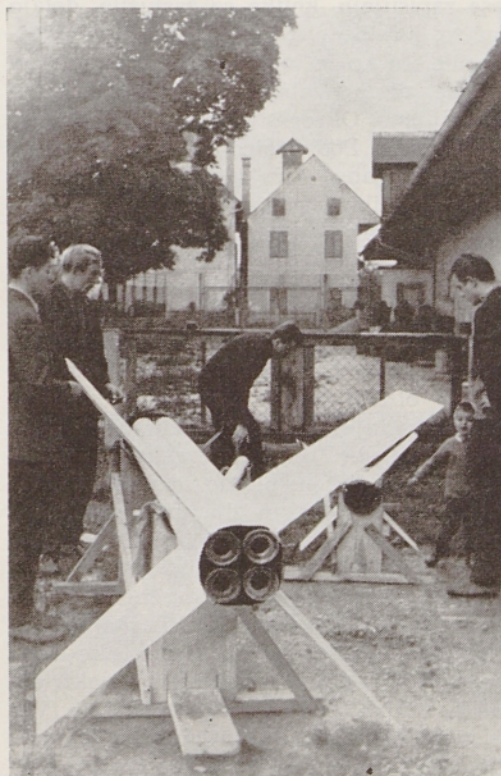
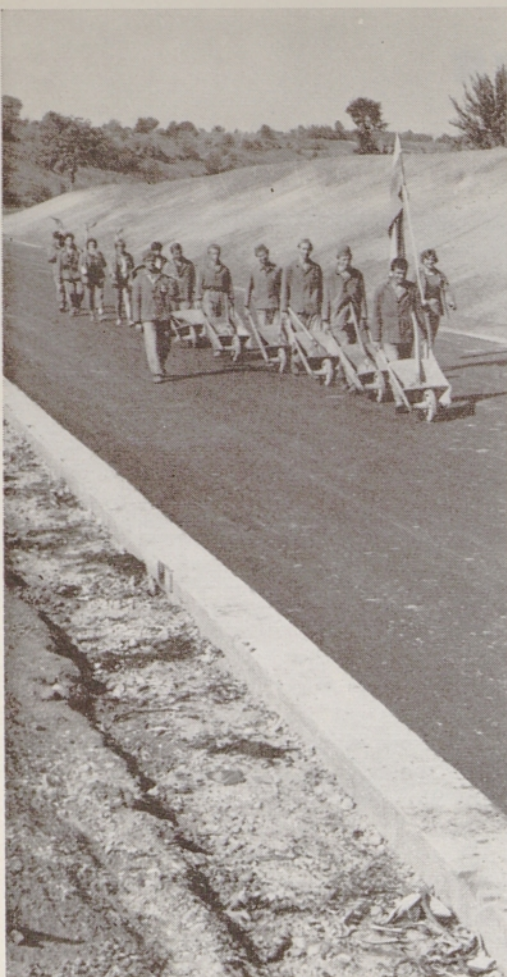
In končno so se sprostili, vsi, fantje in dekleta. Zaplesali so in zapeli in v očeh jim je bilo brati: povsod je lepo biti mlad.

Ob polnoči pa je lastnica lokala, ki nudi našim ljudem gostoljubje, ugasnila luč, se ljubezno namsehnila in odločno rekla:

— Polizei Stunde! Končano.

Vera Valenci

**MLADOST
JE VEDNO
PRISOTNA**



Graditelji avtoceste pred desetimi leti
Ansambel »5 fans«
Ob maturi
Navdušeni gledalci
Mladi konstruktorji iz Celja pri izdelavi rakete
Na mladinskem plesu



Srečanje brigadirjev na Otočcu

Konec marca so se na Otočcu zbrali nedanji graditelji avtomobilske ceste, da proslavijo deseto obletnico te gradnje. V treh dneh, ki so jih preživeli v teh krajih, so se lahko na lastne oči prepričali, kaj pomeni avtomobilska cesta Dolenjcem. Ta cesta je prinesla na Dolenjsko tudi turizem. Vse, kar je bilo prej v zvezi s turizmom, so bile toplice. Turistična dejavnost se je začela šele potem, ko so po asfaltu nove ceste od Ljubljane do Zagreba zapejlali prvi avtomobili.

Pred petnajstimi leti je bil Otočec pol razpadli grad, danes je tam hotel, ki je poznan med domačini in tujimi turisti. Danes ima Otočec 176 postelj v gradu, motelu in motelskem naselju, 560 sedežev za goste in še 500 na terasah. Lani so zabeležili blizu 17.000 nočitev v kampu. Promet je lani presegel pet milijonov novih dinarjev. Vse zasluge gredo predvsem cesti, ki je pripeljala goste na Otočec in ne le na Otočec.

Tudi v Dolenjskih, Šmarjeških in Čateških toplicah čutijo blagodat avtomobilske ceste. Novomeška občina je lani imela 23,8 milijona dinarjev turističnega prometa. To je napredek, ki ga je prinesla v te kraje avtomobilska cesta, ki danes ob desetletnici postaja že pretesna za promet, ki se odvija na njej.

Idrijski klub mladih

Idrija je eno izmed redkih slovenskih mest, ki ima zelo lep mladinski klub. Seveda tega kluba ne smemo ocenjevati po zunanem videzu, saj je bilo tu nekdanj skladišče žita. Šele ko si v klubu, spoznaš, da je idrijska mladina iz podstrešja naredila prekrasno dvorano in jo ob pomoči rudnika živega srebra in nekaterih drugih podjetij lepo opremila. Prav mirno lahko rečemo, da je danes to najlepša dvorana v Idriji, pa tudi drugod je malo takih.

Nič čudnega ni torej, če je dvorana ves dan polna: dopoldne so v njej razni sestanki in seje, popoldne pa jo zasedajo idrijski mladinci. Ta klub ima zdaj 265 članov, število pa ne prestano narašča.

Mladinci prirejajo v svojem klubu seveda vrsto zanimivih in poučnih prireditvev, razna predavanja, razstave, literarne in glasbene večere idr. Imajo tudi plesno šolo,

Mladi slovenski znanstveniki v ZR Nemčiji

Skupina štirih mladih znanstvenikov, udeležencev lanskega mladinskega raziskovalnega tabora na Barju se je pred nedavnim mudila v ZR Nemčiji, kjer se je udeležila vsakoletne prireditve »Science Fair« v Frankfurtu. Skupina se je tega srečanja udeležila na povabilo zahodnonemškega mladinskega znanstvenega gibanja. Tako se je naše gibanje »Znanost mladini« prvič vključilo v tovrstna mednarodna gibanja, ki imajo svoj pomen v vzgoji znanstvene zavesti med nadarjenimi dijaki in študenti.

Enajst milijonov dinarjev — prispevek naše mladine za novo bolnišnico

Odbor sklada za gradnjo nove bolnišnice za rakasta obolenja v Ljubljani se je posebej zahvalil slovenski šolski mladini — učencem osnovnih in srednjih šol in njihovim učiteljem ter profesorjem za uspešno in požrtovalno opravljeno akcijo v korist gradnje nove bolnišnice. S prodajo noveletnih voščilnic je naša mladina pridobila za sklad enajst milijonov starih dinarjev. Ta vsota pa bo gotovo še nekaj višja, ker vse šole še niso poslale obračunov.

Gradili bomo univerzitetno mesto v Bengaziju

V libijskem mestu Bengaziju je bil podpisan sporazum med jugoslovanskim poslovnim združenjem Union Ingeniring iz Beograda ter predstavniki univerze v gradnji v Bengaziju. V konkurenci desetih podjetij iz Italije, Francije, Češkoslovaške, Poljske in Romunije je bila najbolj ugodna ponudba jugoslovanskega podjetja. V Bengaziju bodo zgradili na površini 2000 kvadratnih metrov stavbe za pravno in ekonomsko fakulteto, umetniško akademijo, knjižnico, poslopje in razne pomožne objekte. Vrednost vseh del je 40.000.000 dolarjev.

To je doslej največja pogodba, ki jo je jugoslovansko podjetje sklenilo za investicijska dela v tujini.

Potujoče knjižnice

Naši delavci, ki so začasno zaposleni v tujini, radi posegajo po slovenskih knjigah. V to smo se lahko prepričali v kratkem času, odkar deluje knjižnica za naše državljane, ki so začasno zaposleni v Gradcu v Avstriji.

Ker pa povsod ni na voljo odprtega prostora s knjižnimi omarami, se je Matica odločila, da bo pripravila več potujočih knjižnic. Kovčke za potujoče knjižnice je izdelalo podjetje Torbica iz Ljubljane, knjige pa je opremila Delavska knjižnica v Ljubljani.

Potujoče knjižnice bodo v prostorih, kjer so konzularni dnevi v Innsbrucku in Vorarlbergu v Avstriji; eno potujočo knjižnico pa smo poslali podružnici kluba jugoslovanskih državljanov v Amrisvill v Švici, kjer je zaposlenih v tekstilnih tovarnah skoraj 150 naših državljanov, predvsem žensk.

60 let Slovenske prosvetne zveze

S proslavo v veliki dvorani doma glasbe v Celovcu so koroški Slovenci nedavno proslavili 60-letnico ustanovitve osrednje slovenske kulturne organizacije — Slovenske prosvetne zveze. Velika dvorana je bila nabito polna. Prišli so naši ljudje iz vseh krajev koroške dežele — iz vasi ob Zili, iz Roža, Gur, iz Podjune. Prišli so stari in mladi, izobraženci, delavci, kmetje, mladina. Med častnimi gosti je bil koroški deželni glavar Hans Sima, član izvršnega sveta SR Slovenije Bojan Lubej, jugoslovanski generalni konzul v Celovcu K. Budihna in drugi.

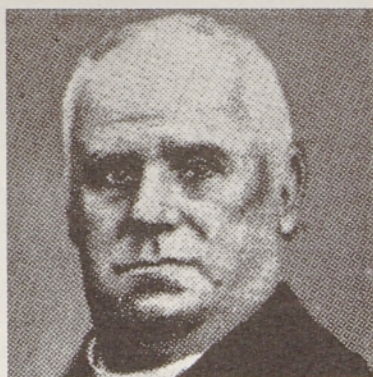
Slavnostni govornik je bil predsednik Slovenske prosvetne zveze dr. Franci Zwitter, ki je v svojem govoru poudaril, da je Slovenska prosvetna zveza skozi vse svoje zgodovinsko obdobje pod različnimi vidiki in času prilagojeno izpolnjevala bistveni nalogi: z gojitvijo ljubezni do materinega jezika in zvestobe do lastnega naroda je v našem človeku pomagala razvijati in utrjevati jasno zavest o slovenski kulturni enotnosti in pa spoštovanje tudi do kulture drugih narodov.

Na slavlju je nastopilo osem slovenskih pevskih zborov s Koroške.





Jakob Aljaž, župnik z Dovjega
Aljažev stolp na vrhu Triglava



Težaven vzpon
Na Dovjem pod Triglavom
Pod severno triglavsko steno
Izvir Save Dolinke
Četrto triglavsko jezero



PRAZNIK NAŠIH GORA

SIMON GREGORČIČ

Nazaj v planinski raj!

Pod trto bivam zdaj
v deželi rajsko mili,
srce pa gor mi sili
nazaj v planinski raj; —
zakaj nazaj?
Nazaj v planinski raj!

Tu zelen dol in breg,
tu cvetje že budi se,
tu ptičji spev glasi se,
goré še krije sneg; —
zakaj nazaj?
Nazaj v planinski raj!

Glej ta dolinski svet,
te zlate vinske griče,
te nič, te nič ne miče
njih južni sad in cvet?
Zakaj nazaj?
Nazaj v planinski raj!

In to ti nič ni mar,
da dragi srčno vdani
ti kličejo: »Ostani,
nikar odtod, nikar!«
Zakaj nazaj?
Ne vprašajte zakaj!

O, zlatih dni spomin
me vleče na planine,
po njih srce mi gine,
saj jaz planin sem sin!
Tedaj nazaj,
nazaj v planinski raj!

Slovenci smo zaljubljeni v naše hribe, v strma skalna pobočja, v sočne planinske pašnike. Kar precej se jih lahko pohvali, da so vsaj enkrat v življenju stopili na vrh Triglava. Mnogi pa leto za letom, nedeljo za nedeljo, romajo v gore, da si oddahnejo od dolinskega trušča, da se naužijejo lepote narave in da po prehojeni poti in premaganih strminah lahko sami sebi z zadovoljstvom priznajo: »Ej, pa smo le sila!«

Letos je minilo že 75 let, odkar so prvi navdušeni hribolazci ustanovili Slovensko planinsko društvo. Namen tega društva ni bil samo — kot piše kronist — »buditi ljubezen do lepote domačih gora, ne samo krepiti zdravje in pripravljati blagougodje gorolazcem, temveč tudi pospeševati slovensko znanstvo.«

Pa ne samo to. Planinci so osnovali svoje društvo v veliki meri tudi zato, da bi naš gorski svet ohranili pred nemškim navalom, ki je tedaj vse bolj pritiskal na slovensko ozemlje.

Seme, ki so ga zasejali navdušeni piparji, je obrodilo obilen sad. Od 225 članov v letu ustanovitve 1893 je do začetka druge svetovne vojne število članov naraslo na 11.000; leta 1965 pa je bilo v društvo vpisanih že 65.000 članov. Med njimi je največ delavcev, uslužbencev in mladine.

Slovensko planinsko društvo je vseh petinsedemdeset let zvesto sledilo idejam, ki so se jim zaobljubili prvi začetniki tega društva: ljubezen do lepote domačih gora in boj proti potujčevanju. V času narodno-osvobodilne vojne skoraj ni bilo planinca, ki bi ne zamenjal gorske palice za puško in v partizanskih vrstah branil domovino pred tujo silo.

Po vojni, ko sta se v hribe spet povrnila mir in svoboda, so planinci znova zavihali rokave; obnovili so zapuščene gorske poti, popravili porušene koče in sezidali nad sto novih. Planinska društva zdaj oskrbujejo v Sloveniji 175 planinskih domov, koč in zavetišč. Vsako leto obiše te koče 800.000 planincev, ki v lepotah gorskega sveta iščejo zdravja za dušo in telo, ki ju pri vsakdanjem delu izčrpava naglica sodobnega življenja.

Naš gorski svet je ohranil tisto naravno lepoto in mir, ki sta danes tako iskana. Zato nič čudnega, da prihaja v naše

hribe vsako leto več tujcev, ki občudujejo in nas blagrujejo za ta prelepi, neoskrnjeni naravni park Evrope.

Čeprav praznujemo letos 75-letnico Slovenskega planinskega društva je slovensko planinstvo že mnogo starejše. Čez deset let bomo praznovali že dvestoto obletnico, ko so se prvi Slovenci povzpeli na Triglav. To so bili gorski vodniki iz Bohinja Luka Korošec, Stefan Rožič in Matevž Kos, ki so 26. avgusta leta 1778 privedli na vrh Triglava ranocelnika Lovrenc Wilkomitzerja iz Stare Fužine. Bohinjski kaplan Ivan Žvan je že leta 1872 ustanovil društvo »Triglavski Prijatelji«. Prvo planinsko zavetišče v naših gorah pa je bilo odprto že leta 1871. Ustanovitev slovenskega planinskega društva je bila v prvi vrsti veliko rodoljubno dejanje. Nemškutarji so si takrat pri nas lastili vse, tudi naše gore. Ko so se poleti leta 1892 slovenski planinci Hauptman, Korenčan in Škof povzpeli na Stol, so z ogorčenjem ugotovili, da je v naših gorah polno nemških napisov. Nemška in avstrijska planinska društva so gradila koče in postavljala napise. Ti trije planinci so bili prvi pobudniki za ustanovitev slovenskega planinskega društva, ki je bilo ustanovljeno 27. februarja 1893 v prostorih starega ljubljanskega hotela pri Maliču.

Tako se je začel organiziran boj za slovenske gore. To je bil zlasti boj z nemško-avstrijskim društvom Alpenverainom, ki je proglašal Triglav za zadnjega čuvaja nemštva na poti do Jadranskega morja. Župnik z Dovjega Jakob Aljaž, je kmalu odločno dokazal, čigav je Triglav.

Od dovške občine je za en goldinar kupil svet na vrhu Triglava in avgusta 1895 postavil na njem na lastne stroške železen stolp, ki je bil imenitno opremljen. Imel je celo dva kuhalnika in barometer.

Nemci so zahtevali, naj stolp porušijo in Aljaža kaznujejo s tisoč goldinarji kazni. Prišlo je do pravde, a Aljaž je zmagal in je kasneje stolp podaril Slovenskemu planinskemu društvu. Stolpu, ki nosi ime po župniku Aljažu, so prerokovali, da ga bodo podrli prvi zimski viharji. To pa se ni zgodilo. Še danes stoji, Triglav pa je postal simbol slovenstva in je danes tudi sestavni del grba naše republike. J. M.



DANES PA V RIBNIŠKO DOLINO

JANEZ ZRNEC

Tokratna pot po Sloveniji nas bo vodila v domovino suhe robe, v ribniško dolino in njeno okolico, obenem pa si bomo tudi ogledali kraje, ki leže ob naši poti proti Kočevju.

Tiste stare kočevske ceste, ki se je nekoč kot kača zvijala v turjaške klanke, na kateri se je kadilo za vsakim vozom, ki je bila z obeh strani zaraščena s košatimi gozdovi in vedno v senci, ni več. Že nekaj let je minilo, odkar avtomobili brzijo po široki asfaltirani cesti, ki nima več ostrih ovinkov, saj so vzpetinice, katerih se je včasih izogibala, enostavno prerežali, prav tako so globeli premostili z mostovi in s tem Kočevje približali Ljubljani za precej kilometrov.

Preden pridemo v Pijavo gorico, takoj ko se konča znani turjaški drevored, lahko zavijemo na desno, na skromno makadamsko cestico, ki vodi po dnu Želimelj-ske doline skozi največji kraj Želimlje, ki stoji že na izteku doline v Ljubljansko barje. Obe pobočji, ki obdajata dolino, sta poraščeni z gozdovi, na eni strani se vzpenja Kureščkovo pobočje, planote med Kureščkom in Laščami, na katerih so najbolj znane vasi Čatež, Zapotok in Visoko z znamenito cerkvico, v kateri so freske iz 14. stoletja, na drugi strani pa pobočja, katerih najvišji vrh je stožčasti, nad devetsto metrov visoki sv. Ahac. Dolina se vedno bolj oži, med jelšami in vrbami žubori Išica, ob njej pa se ob pobočje stisnjena vijuga cesta. No, pri mlinu se cesta razcepi, ena vodi naprej do naslednjega mлина in nato v pobočja do vasi Čatež in Zapotok, druga pa se v ostrih serpentinah vzpenja do Turjaškega gradu in naprej na glavno cesto. Do sem je iz Ljubljane 25 kilometrov.

»Hrast stoji v turjaškem dvoru...«

Turjaški grad je silno stara stavba, že pogled nanjo vzbuja mogočnost. Turjačani so se tu naselili v preteklem tisočletju, le da je prvotni grad stal nekoliko niže od današnjega. Na sedanjem mestu pa zabeležimo že leta 1067 grad, ki ga je velel postaviti Konrad Turjaški. Toda grad ni stal niti sto let, med boji za nasledstvo med plemiškima rodovinama Auerspergov in Ortenburžanov ga je Henrik Ortenburški do tal porušil. Petdeset let so samevale

ruševine na griču, dokler gradu ni obnovil Adolf Turjaški. Takrat so tudi zasadili pred vhodom lipo, ki raste še danes in je potemtakem stara 700 let. Lipa je ena najstarejših in najmogočnejših na Slovenskem, zato so jo zaščitili, da je ne bi uničil zob časa. Votlina je zalita s cementom, mogočno vejevje pa je zvezano z železnimi drogovi. Pod to lipo so v srednjem veku razsojali razne spore, v njeni senci je posedala grajska gospoda.

Grad je bil naseljen vse do vojne. Po kapitulaciji Italije so se vanj zabarikadirali belogardisti, katere so nato šest dni oblegali borci Prešernove, Cankarjeve in Levstikove brigade, dokler jih niso premagali. V spomin na padle borce in na ta dogodek, stoji ob glavni cesti spomenik.

Med boji je bila stavba hudo porušena, zlasti so bile poškodovane, strehe, dež pa je nato rušil zidove, katerih so se lotili okoliški kmetje, ki so potrebovali kamene. Šele l. 1962 se je za poslopje zavzel Zavod za spomeniško varstvo in ga pričel obnavljati. Težave so le v tem, ker ni na razpolago dovolj denarja. Do zdaj so pozidali porušene zidove in obnovili vse strehe, kakšna pa bo usoda gradu v prihodnosti, še ni znano.

Domovina velikih mož

Če se na Turjaku povrnemo na glavno cesto, ki se tu prične spuščati proti Velikim Laščam, opazimo pred neko hišo telovadno orodje — kroge. Ko sem slučajno govoril z lastnikom te hiše — mehanikom, sem ugotovil, da je stric Mira Cerarja, našega znanega telovadca in evropskega prvaka v orodni telovdbi, ki je doma s

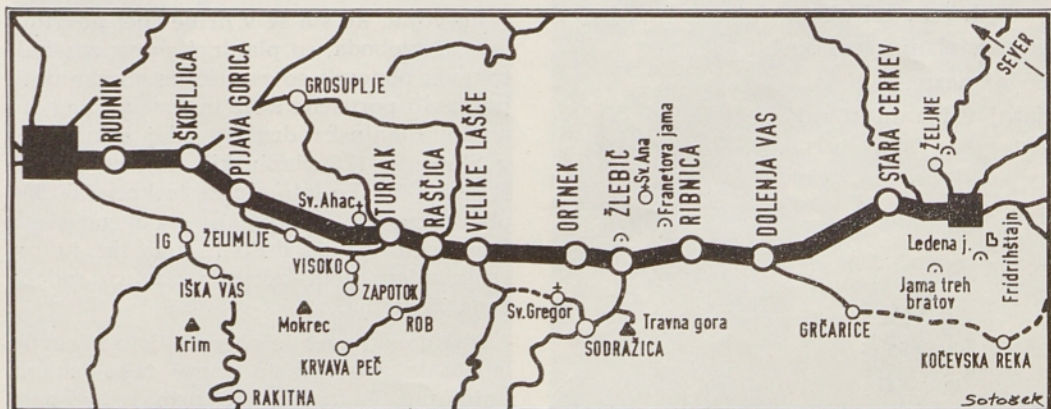
Turjaka. Miro, ki je bil v otroških letih zelo slaboten, je prav s pridnim treningom dosegel svoje uspehe, vadil pa je večkrat prav na teh krogih.

Po klanecu kar zdrsnemo do vasi Raščica, kjer je cestno križišče. Ena cesta nas popelje v Dobropolje in v Suho krajino, druga pa na Rob. V Raščici je bil rojen Primož Trubar, njegove rojstne hiše pa ni več »med živimi«. V spomin velikemu možu, ki je postavil temelje slovenskemu knjižnemu jeziku, stoji le spomenik. Rojstno hišo so požgali Turki 1528. leta. Neda-leč od tu v Spodnjih Retjah je bil rojen pisatelj Fran Levstik, v Podsmreki pa literarni kritik Josip Stritar.

Popotnika pozdravijo Velike Lašče, ki stoje na rahli vzpetini že od daleč. Tu se odcepi cesta, ki vodi na Bloško planoto, od te pa še ena, ki se vzpne na grič, k svetemu Gregorju, kjer je bil doma politik in zadružni organizator Janez Krek. Kljub temu, da slovenska pokrajina spreminja videz, na primer stare značilne kozolce nadomeščajo betonski, lahko najdete pokrajino tako, kot je bila nekoč.

Spodaj v dolini je največje naselje Sodražica, ki je stalo že v 13. stoletju. Imenovalo se je Stojdražica, kar najverjetneje izhaja iz tovrniških in »furmanskih« časov. Med vojno je bila svobodno ozemlje, a so jo italijanska letala do tal porušila. Zdaj je spet obnovljena in ima poleg funkcij v kmetijstvu tudi precej industrije.

Če pa se v Laščah držimo glavne ceste bomo po ozki soteski prišli v Ortnek, imenovan po plemiški rodovini Ortenburžanov, ki so si tu že v trinajstem stoletju





postavili grad, od katerega so ostale le razvaline. Bil je opuščen v prejšnjem stoletju, ko ga je zamenjal manjši Koslerjev grad.

Naslednja vas je Žlebič, kjer se prične kraško ribniško polje. Na robu tega polja je znamenita jama Tentera, ki požira vodo Tržišnico. V Žlebiču se tudi odcepi cesta v Sodražico, od te pa druga, ki vodi na Travno goro s turističnim domom na Vrh. Travna gora je znana izletniška točka, poleti je prijeten sprehod skozi košate dolenjske gozdove in posedanje na mahovitih jasad, pozimi pa slovi po dobrih smučarskih terenih.

Urbana s krošnjo ne boste srečali

V Ribnici boste danes težko videli Urbana s krošnjo na hrbtu, takega kakršni so včasih prekrižarili vso Evropo. Čez zimo je družina izdelovala lesene izdelke za gospodinjstva in razna rešeta in sita, pomladi pa je oče naložil oprtnik, ki mu je včasih segal tudi nekaj metrov nad glavo in se napotil po svetu, da je razprodal svojo »süho ruobo«. Z njim je šel vča-

sih še en sin in to suhorobarstvo se je dedovalo iz roda v rod. Tega danes ni več. Kar je še suhorobarskih izdelkov, jih pokupi podjetje »Dom« kot spominke, pa tudi izdelovalci so zelo redki, ponajveč stari ljudje. Seveda Ribničanom tudi danes žilica ne da miru, pa tudi zemlja je preskopa, da bi prehranila vse. Skoraj je ni hiše v Ribnici, kjer ne bi imeli vsaj enega na tujem. Ti pa ne hodijo več peš, ampak se prevažajo z avtomobili.

Ribnica se je razvila ob gradu in je imela ogromno ozemlje, ki je segalo od Lašč pa do Kolpe. Že v štirinajstem stoletju je imela latinsko šolo, kamor je kasneje zahajal tudi France Prešeren, ko je živel pri svojem stricu. Grad je bil med vojno precej porušen, a je danes obnovljen in je v njem etnografski muzej.

Slikovita je tudi Ribniška okolica, ravna porasla z redkim drevjem, ki se razprostira tja do obrobnihih gozdov Velike in Male gore. Petinštirideset minut hoda je do Koče pri Francetovi jami, ki so jo zgradili ribniški jamarji, jamo pa so uredili za turističen ogled. Do koče se lahko pripeljete po cesti, ki pelje v masiv Male

gore. Od koče je dvajset minut hoda do sv. Ane in na Stene, razgledne točke, od kode rse vidi Ribniška dolina in Suha krajina kot na dlani. Vsi okoliški hribi so izrazito kraški, v njih je mnogo brezen, od katerih je najgloblje brezno pod Tobakovo hruško (105 m), najobširnejše brezno pa Žiglovica.

Premogu bije zadnja ura

V štirinajstem stoletju se je začelo okrog gradu gospodov Ortenburških razvijati naselje Kočevje, ki je danes moderno mesto. Ko so leta 1847 odkrili premogova ležišča, je iz Kočevja nastala prava rudarska naselbina. Danes pa gredo zaloge premoga naglo h kraju, močno skrčile so se že pred leti, zdaj pa so jim že štetí dnevi.

Sedeminštirideset let po odkritju premoga so Kočevjarji slovesno sprejeli prvi vlak, zgrajena je bila železnica, ki je obratovala le dobrega pol stoletja, pred nekaj leti pa so jo zaradi nerentabilnosti opustili. Zdaj vozi vlak le še do Ribnice. Kočevska železnica je bila poglavje zase, zlasti je slovela po svoji počasnosti, saj je vlak

TAM, KJER JE DOMA SUHA ROBA

(JANEZ ZRNEC) Ribnica V

Dve slike iz Kočevja



za sedemdeset kilometrov potreboval več kot tri ure.

Če se sprehajate po Kočevju, si je vredno ogledati krajevni muzej, ki je v Šeškovem domu.

Rečica Rinža, ki teče skozi mesto, je prav lena in se v poletnih mesecih rada usmradi. Ob deževju pa hitro naraste in grozi s poplavam.

Dva kilometra od Kočevja je vas Željne, kjer so znane istoimenske jame. Voda, ki teče iz rudniške separacije, pa je nekaj rogov popolnoma zatrpala s premogovim prahom. Arheologi so tu našli nekaj ostan- kov jamskega človeka.

Od Kočevja je eno uro oddaljena planinska koč pri ruševinah gradu Kostela. Grad je bil nekoč močno utrjen, a so ga zavzeli in porušili Turki z zvijačo.

Nad Livoldom samevajo še ene grajske razvaline. Tu je stal grad Fridrihtaj, ki ga je dal zgraditi grof Friderik I. Celjski, da se je v njem naselil z Veroniko Dese- niško. V sporu s sinom je dal grof Herman grad razrušiti, a ga je Friderik po spravi z očetom spet pozidal. Danes pa so od njega ostale le razvaline.

Janez Zrnec

Središče ribniške občine, ki šteje okrog 12.000 prebivalcev, je Ribnica, ki ima nekaj manj kot 2.000 prebivalcev. Tu so občinske ustanove, podružnici Narodne in Komunalne banke, osemletka, kmetijska zadruga in zdravstveni dom. Največje podjetje v Ribnici in v vsej občini je IN-LES Ribnica, ki so svojimi obrati v Rib- nici, Prigorici, Sodražici in Loškem potoku zaposluje nad 700 ljudi. Najpomembnejša izdelka podjetja so okna in vrata. Razvita je tudi žagarska obrt. Drugo pomembno podjetje je Kovinsko podjetje Ribnica. Tudi stanovanjsko komunalno podjetje postaja vedno pomembnejše. Trgovsko podjetje »Jelka« je v zadnjih letih ve- liko storilo za modernizacijo trgovskih lokalov. V Ribnici imamo še dva obrata: obrat ŽIČNICE, ki ima sedež v Ljubljani, in obrat Žičnih pletenin s sedežem v So- dražici.

Največja znamenitost v Ribnici je rib- niški grad z letnim gledališčem. Tu so vsa- ko leto prireditve Ribniškega festivala, ki je postal že tradicija. Druga znamenitost so mostovi nad Bistrico, ki povezujejo oba dela Ribnice. Ne smemo pozabiti, da

je v Ribnici hodil v šolo velik Prešeren in da je bil tu doma Petelin Gallus. Rib- niška dolina ima po modernizirani cesti dobro povezavo z Ljubljano.

Središče suhe robe pa ni Ribnica, kakor bi si kdo mislil, temveč Sodražica, prijaz- ni trg pod vznožjem Travne gore z nad 700 prebivalci, ki je drugi največji kraj v občini. Tu ima podjetje DOM iz Ljub- ljane odkupno postajo suhe robe. Soda- žica je bila med zadnjo vojno skoro do tal porušena. Porušili in požgali so jo italijanski okupatorji. Po vojni so trg po- zidali, asfaltirali ceste po trgu, sezidali novo šolo, zdravstveni dom in še marsikaj drugega. Najpomembnejši obrat je »Ga- lanterija« s sedežem v Ribnici in podjetje »Žične pletenine«. Sodražica z okolico je bila znana po vzreji rodovniške živine, sicer pa je živinoreja v teh krajih sploh pomemben dejavnik, poleg izdelovanja suhe robe, kar pa iz leta v leto upada.

Loški potok obsega vasi: Hrib, Travnik, Retje, Mali log ter Šegovo in Srednjo vas. Središče Loškega potoka je Hrib, kjer imajo osemletko, krajevni urad, kmetijsko zadrugo, trgovski lokal in dve gostilni. V

»ZGRADILI BOMO NOVE ŠOLE«

V Sodražici

Zdravstveni dom v Sodražici

Razgovor s predsednikom
občinske skupščine v Ribnici

Travniku imajo lesno predelovalni obrat »Smreka« (obrat INLES), ki zaposluje okrog 150 delavcev in delavk. Ta obrat je za pasivni Loški potok izrednega pomena. Loški potok ima nadmorsko višino nad 700 m, zato tu uspeva le krompir, oves, druge žitarice pa slabo. Pred prvo in v obdobju med prvo in drugo svetovno vojno so hodili možje in fantje vsako zimo na delo v hrvaške gozdove. »Hrvatariji« so hodili na delo v oktobru, vračali pa so se domov v marcu. Dandanes živi na Hrvatarije samo še spomin. Življenje se je tudi v teh krajih spremenilo do temeljev.

Podjetja in obrati v ribniški občini zaposlujejo okrog 1000 delavcev, delovnih rok pa je precej več, zato so bili ljudje prisiljeni iskati zaslužek zunaj meja domovine.

Karel Oražem

Iz ribniške doline so se ljudje izseljevali že od nekdaj: pred prvo svetovno vojno je večina odhajala v Ameriko, med obema vojnoma so odhajali predvsem v Francijo in Nemčijo, danes najdeš ribniškega človeka povsod. Zaposlujejo se v Nemčiji, Avstriji, v Švici, Franciji in na Švedskem, nekatere ripo se izseljujejo tudi v prekmorske dežele.

Med zadnjo vojno so bile vasi v ribniški dolini močno prizadete, številni domovi so bili požgani. Ljudje so odhajali v tujino, da bi si kar najhitreje preskrbeli denar za obnovo svojih hiš in gospodarskih poslopij, kasneje pa tudi za kmečke stroje. Doma ni bilo dovolj delovnih mest, saj je bilo to predvsem kmečko področje, nekaj industrije je zrastle šele v zadnjih letih. Eni se iz tujine vračajo, drugi pa odhajajo...

»Preden odide naš človek na delo v tujino, mora razčistiti z mnogimi predsodki,« nam je v kratkem razgovoru dejal predsednik občinske skupščine Ribnica Bogo Abrahamsberg, »saj bi se veliko raje zaposlil doma, če bi zaslužil prav toliko. Naši ljudje so napredni. Otroke dajejo v šole, imeti hočejo boljše in lepše hiše, moderne stroje, da pa bi lahko ustregli svojim zahtevam, si želijo boljšega zaslužka. V naši občini je zaposlenih okrog 1000 ljudi, okrog 400 jih hodi na delo v druge občine. V tujini pa je zdaj zaposlenih okrog 500 ljudi iz naše občine, med katerimi je večina mladih fantov in deklet. Ugotavljamo tudi, da so naši ljudje odhajali na delo v tujino tudi takrat, ko je bilo doma dovolj dela, ko smo morali najemati celo delavce iz drugih republik. Ribniški človek bo iskal dela po svetu, dokler bo drugje zaslužil boljše kot doma. Zavedamo pa se, da so šli po svetu naši najboljši, najbolj odločni ljudje in tudi narodno najbolj zavedni. Povsod se bore za uveljavitev svojih pravic in za izenačenje z delavci dežel, kjer so zaposleni.

Zaposlovanja na tujem pa ne smemo dramatizirati, saj vemo, da se vsakdo težko loči od svoje družine in od svoje dežele, vsakdo pa ima tudi svoj cilj, ki ga želi doseči.

V čem pa smatrate, da se zaposlovanje v tujini pozna tudi v domači občini?

»Veliko smo razmišljali o tem, kako bi del dohodka ljudi, ki so zaposleni v tujini, uporabili tudi za reševanje nekaterih nuj-

no potrebnih del v občini. Naši občani sami zbirajo prispevke za gradnjo novih in obnovo starih šol v občini. Vsi zaposleni, upokojenci in tudi kmetje iz naše občine prispevajo po 3,5 odstotka svojega dohodka v te namene. Dograditi moramo osnovno šolo v Sodražici, graditi novo šolo v Loškem potoku, v Dolenji vasi moramo zgraditi telovadnico in kulturno-prosvetno dvorano. Zato bomo vsem izseljencem in našim delavcem, ki so zaposleni v tujini, poslali pismo, da bi tudi oni prispevali za gradnjo šol v višini poprečnega prispevka delavcev in kmetov v naši občini. Hočemo, da bi bila do l. 1970 ustvarjena možnost za celodnevni šolski pouk, s tem pa tudi želimo, da bi osnovno šolo končalo čimveč naših otrok. Pričakujemo, da nas bodo ljudje podprli, saj je to v korist nas vseh.

Kakšne so možnosti za večje zaposlovanje doma?

»Nove možnosti za zaposlovanje se nam odpirajo v lesni industriji, podpiramo pa tudi ustanavljanje različnih zasebnih obrti. Vedno večje je tudi zanimanje za gradnjo turističnih objektov na našem področju, kjer bo vrsta novih delovnih mest.

Ste imeli z otroki ljudi, ki so zaposleni v tujini, kake posebne probleme?

»Ko smo pregledovali stanje otrok, katerih starši so zaposleni v tujini, smo ugotovili, da velika večina staršev dobro skrbi za svoje otroke. Res, da so ti otroci nekoliko čustveno prizadeti, ker ne živijo s starši, občina pa z njimi nima neposrednih socialnih problemov. V tem pogledu lahko naše ljudi samo pohvalimo in jim damo vse priznanje. Omenim naj še, da si v tujini marsikdo izpopolni svoje znanje, ki ga po vrnitvi lahko koristno porabi. Poznam več primerov, ko so posamezniki po vrnitvi z dela v tujini odprli svoje obrti in gostilne. Vedno večje pa je tudi razumevanje med delavci, ki so zaposleni v tujini, in tistimi, ki delajo doma. Pa tudi razlike med njimi so vedno manjše. Saj je tudi doma zaslužek vedno boljši.

J. Prešeren



PIKNIK NA VALVASORJEVEM GRADU

BOGENŠPERK PRI LITIJU

JOŽE ŽUPANČIČ

Turistično društvo Litija prireja že nekaj let vsako poletje Valvasorjev piknik na gradu Bogenšperku pri Litiji. Svoje čase je bil ta grad lastnina slavnega kranjskega zgodovinarja Janeza Vajkarda Valvasorja. V njem je živel in deloval, pisal, risal in sestavljal knjige. Pri sebi je imel vrsto kulturnih delavcev, povečini znanstvenikov, risarjev in bakrorezcev, ki so mu pomagali pri sestavljanju in izdajanju njegovih knjig. V XVII. stoletju, ko je stanoval Valvasor na Bogenšperku, je bila ta čestita grajska stavba kulturno središče Kranjske.

Grad Bogenšperk je še danes dobro ohranjen, okrog gradu je vrt in trate, kjer imajo izletniki in obiskovalci dovolj prijetnih prostorčkov za poležavanje in uživanje te prelepe zasavske pokrajine. Izpred gradu je prav lep razgled po Dolenjski in Gorenjski. Tiste čase je bil eden izmed grajskih stolpov Bogenšperka precej višji, kakor je danes. Valvasor ga je dal dvigniti zato, da je skozi okno lahko zmeraj gledal tudi najvišjo goro v naši deželi, pravljico privlačni Triglav. Tiste čase ta 2863 metrov visoka gora še ni imela današnjega imena. Triglav so mu vzdeli šele pozneje. Valvasor ga je imenoval Krma.

Kako dospemo na grad Bogenšperk?

Iz Ljubljane je speljana po levem bregu Save skozi Šentjakob in Dol, pa Ribče in Hotič vse do Litije asfaltirana cesta, ki smo jo izročili prometu lansko zimo. Dolga je 37 km. Od Litije drži makadamska cesta do gradu, dolga je 7 km. Vodi te skozi veliko in napredno zasavsko vas Šmartno.

Valvasorji so bili trgovci, ki so v XVI. stoletju prišli v naše kraje. Janez Vajkard se je rodil 28. maja 1641 v Ljubljani. Na njegovi rojstni hiši na Starem trgu je vzidana spominska plošča. Pred ljubljanskim muzejem pa ima Valvasor, ki ga po njegovih delih poznamo pri nas in slovi tudi v kulturnem svetu drugih dežel, lep spomenik.

Ko je živel učeni zgodovinar Valvasor, so bili pri nas, pa tudi v ostali Evropi, nemirni časi. Turki so vdirali v naše kraje, ropali, morili in požigali. Mnogo mladih ljudi so odveli v Turčijo, kjer so postali janičarji-vojaki elitne turške vojske. Slovenska dekleta pa so spravili v turške hareme. To so bili žalostni časi za naše

давne prednike. Mladi Valvasor je sprva pridno obiskoval šole, kjer je dobil temeljito izobrazbo. Svoje znanje si je razširil na mnogih popotovanjih. Prepotoval je dobršen del Evrope, pot ga je zanesla celo prek morja v Afriko.

Ko pa je dorasel v zrelega moža, si je opasal meč in se je podal v boj s Turki. Glavni poveljnik mu je bil slavní junak vitez Nikolaj Zrinjski.

Po končani vojni si je l. 1672 Valvasor kupil grad Bogenšperk. Takrat je bil star 31 let in se je naselil na gradu, kjer je začel ustanavljati založniško hišo, prvo na našem ozemlju.

Od vseh gradov, ki so jih imeli Valvasorji, je bil Janezu Vajkardu najbolj všeč Bogenšperk. Kupil ga je za doto, ki jo je dobil ob poroki s prvo ženo. Poročen je bil dvakrat in je imel številno družino enajst otrok. Blizu Bogenšperka je bila še stara grajska stavba Lihtenberg, ki je tedaj že razpadala. Danes tudi razvalin tega prvega gradu na previsu Zasavja in Dolenjske ni več. Le grad Bogenšperk stoji še ves mogočen in privlačen! Valvasor je kupil tedaj tudi grad Črni potok, med Šmartnim, Bogenšperkom in Javorjem. Tam je danes dom za onemogle.

Valvasor opisuje grad Bogenšperk takole:

Ta grad je še eden izmed starih gorskih gradov, ki je sezidan na visoki gori sredi gozdov. Ima širok razgled na visoko snežno gorovje proti Koroški in Štajerski, pa tudi sveži zrak, sicer nobene ravnice, pač pa preslastno sadje raznih sort; češnje štiri do pet na enem stebelcu, prav v bližini pa vinske hribe, pod gradom je pa tudi lep črni in rumeni marmor.

Zatem pripoveduje Valvasor o studencu v bližini, ki je poleti ledeno mrzel. Poleg gradu je bil tudi ribnik, ker so v Valvasorjevih časih zelo cenili ribje meso.

V gradu je vodnjak, piše dalje, ki je osem sežnjev globok in vzidan v najbolj trdni pečini. V grajski stolp rade udarjajo strele, kar povzroča grozo in trepet.

Valvasor nato omenja še svojo bogato knjižnico, govori pa tudi o matematičnih instrumentih. Imel je tudi magnet, ki dvigne 42-krat težje železo, kar je vzbujalo občudovanje tega ali onega obiskovalca.

Opis Bogenšperka zaključuje avtor Valvasor takole:

Ne da bi se hvalil, sem bil jaz prvi, ki je to davno vojvodino Kranjsko izročil tisku. Da, jaz sem tako delo sestavil leta 1678 na Bogenšperku. Nekaj let poprej sem na gradu vzdrževal bakrorezce in tiskanje.

Valvasor je v času, ko je živel in deloval na gradu pri Litiji, sestavil kakih 22 knjižnih del.

Najpomembnejše Valvasorjevo delo je knjiga Slava vojvodine Kranjske — Die Ehre des Herzogtums Krain. — Izšla je leta 1689 v Nürnbergu v Nemčiji. Nekateri naši tiskani vodniki navajajo napačno, da je bila »Slava« natisnjena na Bogenšperku. Kje neki bi zmogli v tistih časih natis tako zajetne knjige na Bogenšperku?! Saj obsega celotna Slava štiri zajetne knjige s 3320 stranmi in 533 slikami. Vsi Valvasorjevi podatki so nam še danes dragocen vir o življenju v naših krajih pred 300 leti in še prej.

Kulturno delovanje menda ni še nobena obogatilo. Tudi Valvasor se je s sestavljanjem in natisi svojih knjig denarno izčrpal. Prodati je moral domala vse, kar je imel. Ko je prodal učeni mož še bogenšperški grad, se je odpravil na žalostno pot obubožanca in brezdomca... Naselil se je v Krškem, kjer pa je preživel le nekaj mesecev. Tu je umrl strt in bolan 19. septembra 1693, pokopan pa je na gradu Mediji pri Žagorju.

Kdor pride v Zasavje danes in obiše Litijo, Šmartno in Bogenšperk, bo spoznal prelesten kotiček naše domovine. Seznanil se bo tudi z napredkom, ki ga je storil ta predel na pragu Ljubljane. V Litiji deluje predilnica, ki ima okrog 900 zaposlenih, večina je delavk. Poleg kolodvora je tudi veliko mizarstvo podjetje z več obrati. Najbolj je znana njihova tovarna furnirja, ki pošilja svoje izdelke po vsej Evropi. V zadnjem času se razvija v Litiji še nekaj manjših podjetij, tako pletilstvo in kovinsko podjetje. Zadovoljivo se razvija tudi gradbeno podjetje, ki je v letih po osvoboditvi zgradilo že precej novih stavb. Nekdanji tovarniški delavci, ki so stanovali včasih v slabih, vlažnih stanovanjih, imajo danes stanovanja z vsem udobjem. V Šmartnem pri Litiji deluje tovarna usnja in krzna, mizarstvo in kovinsko podjetje. Na Grmačah pa je velik živinorejski obrat litijske Kmetijske zadruge.

BRIGADIERS' MEETING AT OTOČEC

The former high road builders organized a meeting to celebrate their 10th anniversary at the end of March. Their three days living in the places where they once built a high road gave them the best possible opportunity to see what really the road means to the people of Dolenjsko. Especially important for the Dolenjsko is that the high road brought tourism to that part of our Slovenia also. Before the building of the high road through Dolenjsko, we can talk of tourism only in Dolenjske toplice. Tourist activity began only when the first cars rolled over the asphalt of the new road from Ljubljana to Zagreb.

15 years ago Otočec was a half ruined castle, to-day there is hotel, known to Yugoslav and foreign tourists. There are 176 lodgings in the castle and the motel, 560 seats for the guests inside and 500 outside the castle and on the motel terrace. Last year there were about 17.000 night lodgings — 12.000 from local guests. Over 4.000 lodgings were also noted on the camping-site. Last year the income was over 5 million new Dinars. We all know that all the merit goes to the high road which brought the tourists not only to Otočec but also to Dolenjske, Šmarješke and Čateške toplice. Last year the Novo mesto municipality had 23,8 milion income from tourism alone. Such success, as it was brought to this part of Slovenia by the high road we owe to the builder of the latter, which is now, after 10 years, almost too narrow again.

A BIG TOURIST ATTRACTION ON THE RIVER DRAVA

The mayors of the three countries adjoining the river Drava — Austria, Hungary and Yugoslavia, participating in the this year's »rancarji« performances on the river Drava, from 28th June to 3rd July, met at Maribor in March. The mayor of Klagenfurt, Jože Resch, the representative of the Graz mayor, dr Edler, vice-president Somogy Sasijanoš from Hungary, the ward president Barocz Kristian Ferenc and the representatives of the parish council of Maribor, Ptuj and Varaždin participated at the talks with the representatives of the main performance committee.

Seven rafts and 40 »ranc« (a sort of boat) will take part in this year's »rancarške« shows along the Drava. The land processions with 500 cars and a flying-rally with many tourist flyers from six countries will accompany the show this year for the first time. Many foreign tourists coming to Yugoslavia are interested in this unusual tourist attraction, which was so successful last year and so much bigger in its extension this year. Tourists from ten countries announced their participation and our emigrants from Canada and the USA are also taking part in the performance.

UNIVERSITY TOWN TO BE BUILT IN BENGHAZI

In the Libyan town of Benghazi the agreement between the Yugoslav firm Union Engeneering from Beograd and the representatives of University building from Benghazi was signed. In competition with ten firms from Italy, France, Czechoslovakia, Poland and Rumania the offer of the Yugoslav firm, who later took over the building works, was the best. The plans have been made for the buildings of the Law and Economy Faculty, Art Academy, Library and other auxiliary buildings over an area of 2000 square metres. The value of the whole works will be about 40.000.000 Dollars.

HOLIDAY OF SLOVENE ALPINISTS

We Slovenes are in love with our mountains, steep rocky slopes and our sunny alpine meadows. There are very few, who cannot boast to have been at least one-time in their life at the top of Triglav. And there are many, who year after year, Sunday after Sunday go to the mountains to recover from the noise of the valley to enjoy the beauty of nature, and to boast to themselves with satisfaction after long walks over dangerous slopes: »Well, look at me. I am not old yet...«

This year is the 75th anniversary of the foundation of the Slovene Alpinist Society by the first enthusiastic alpinists. The aim of the society was — as it is written by the chronicle writer — »to awaken the love for the beauty of our native mountains, not only to strengthen the health

and muscles of the mountaineers, but also to advance Slovene science«.

And not only this. The alpinists founded their society to a great extent also to prevent our mountain world from the German invasion which was very strong in Slovenia by that time.

The seed, sown by the enthusiastic alpinists, turned out well. From 225 members in the year of foundation (1893), the number of members increased to 11.000 at the beginning of the II World War; in the year 1965 the society already had 65.000 members. Most of them are workers, employees and young people.

Throughout all 75 years the Slovene Alpine Society has followed faithfully the ideas and solemn vows of its founders: the love for the beauty of our national mountains and the struggle against nationalization. During the National Liberation War there were very few who did not change the alpine stick for the gun and fight for their country in the lines of partisans against the invaders.

After the war, when peace and liberty came again to the mountains, the alpinists spat in their hands and renewed the abandoned alpine paths, repaired the destroyed alpine huts and built hundreds of new ones. Every year about 800.000 alpinists come to the mountains; in the beauty of the alpine world they look for the health of their soul and body, exhausted from everyday work and the hurry of modern life.

We are very proud that our mountains preserve the natural beauty and peace which is so spoiled abroad. It is no wonder that so many foreigners are coming to our mountains every day glorify and envy us for the most beautiful, immaculate national park in Europe.

THE FIRST CLIMBS TO TRIGLAV — 190 YEARS AGO

Though this year we celebrate the 75th anniversary of the Slovene Alpine Society Slovene mountaineering is much older. In 10 years' time we shall celebrate the 200th anniversary of the first Slovene alpinists' climb of Triglav. These were alpine guides from Bohinj: Luka Korošec, Stefan Rožič and Matevž Kos. On the 26th August in 1778 they guided the surgeon Lovrenc

Willomitzer from Stara Fužina. In 1872 a chaplain, Ivan Žvan founded the alpine society »Triglavski prijatelji«. The first alpine shelter was opened even in 1871.

The foundation of the Slovene Alpine Society was a great patriotic action of the first order. The Germans, who tried to Germanise our country also claimed our mountains. In 1892 when our Slovene alpinists, Hauptman, Korenčan and a bishop climbed up the Stol, they stated with indignation, that our mountains were full of German headings and inscriptions. The German and Austrian alpine societies built huts and put up many inscriptions in our mountains. These three of our alpinists gave the first initiative for the foundation of the Slovene Alpine Society, which was founded on 27th February 1893 in the rooms of the old Ljubljana hotel, pri Maliču.

So started the organized fight for the Slovene mountains. The fight was especially against the German-Austrian society »Alpenverein«, which called Triglav the last guardian of the Germans on the way to Adriatic Sea. The parish priest, Jakob Aljaž from Dovje soon resolutely proved whose was the beautiful Triglav.

In the year 1895 he bought the land on the top of Triglav from the Community of Dovje for a gold dinar and built there an iron tower at his own cost. The tower was well equipped; there was also a cooker and a barometer for everyone to use.

The Germans demanded that the tower should be destroyed and Aljaž, the parish priest should be fined 1000 gold dinars. The whole case came to court but Aljaž won the verdict and later granted the tower to the Slovene Alpine Society. It was foretold, that the first winter winds would demolish the tower, which is called after the parish priest Aljaž — Aljažev stolp, but this never happened. The tower still stands there and Triglav became the symbol of the Slovene nation and it is also a constituent part of the Slovene coat-of-arms.

THE ANNIVERSARY OF POSTOJNA CAVE

The world-famous Postojna cave, one of the greatest tourist attractions of our Slovene country and indeed of the whole of Yugoslavia is celebrating its 150th



anniversary since its unique beauty was officially handed over to the first visitors, though the cave was visited by some visitors centuries ago. This can be well proved by many signatures in the so called Name Tunnel. Proof is also preserved that the cave was used as a living place by the cave-dweller still more centuries before this. In the Middle Ages the cave was visited by rich people travelling through Postojna on their way to the sea. Poor peasants showed them the cave for a small tip. At that time only the entrance part of the cave was visited. The real Postojna cave, which is visited by so many visitors to-day, was discovered by accident by the cave-explorer and guide, Luka Čeč.

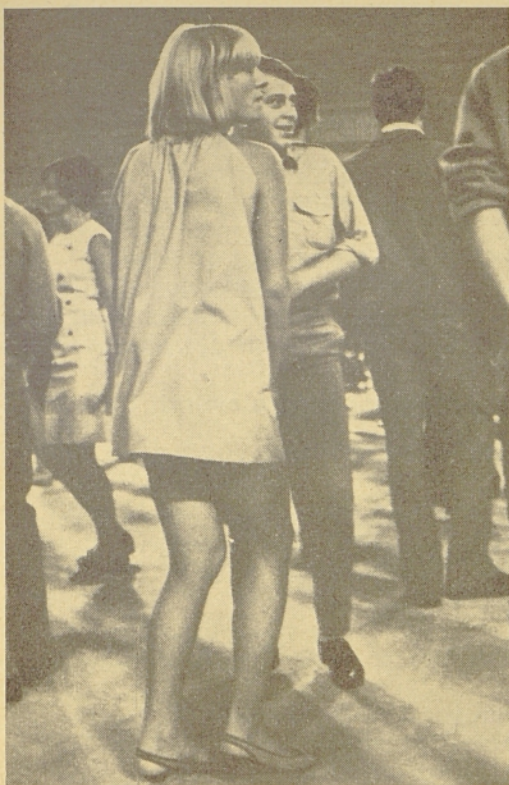
In the year 1816 the Austrian emperor, Franc I stopped at Postojna on his way to Trieste. He also visited the cave and was so fascinated by it, that he visited it again two years later. During the preparations for the visit of the emperor, the cave guide, Luka Čeč climbed a high rock and disappeared. Everybody was convinced that he had fallen down a precipice. But Čeč soon returned overwhelmed with emotion and told his friends that he had

discovered a new cave, much more beautiful, with unique stalactites. The exact date of the discovery is still unknown to-day. In any case it must have been some days before the emperor's visit of which the date is known to us — he stayed for a night at Postojna on 16th April 1818.

In the year 1872 the railway was built in the cave and in 1884 the electric light installation was finished. To-day the cave is over 16 kilometres long, and the tunnels known to us exceeds the length of 23 kilometres. Up to last year the cave had been visited by over seven million visitors, among whom were tourists from countries all over the world. At the anniversary of the Postojna cave many tourist performances will be organized on the platform in front of the cave and in the cave itself.

PICNIC AT THE VALVASOR'S CASTLE

The picnic at the romantic castle of Bogenšperk near Litija will surely be of great interest to our emigrants, who are cordially invited to it. The picnic, including a culturally entertaining programme will be organized by the Tourist Society



of Litija. The picnic will take place in the first days of the second half of July; we are going to give you the exact date next time.

The castle of Bogenšperk is well preserved even to-day. It is surrounded by a lovely garden and extensive meadows, where there will be enough lovely space for our tourists, for their rest and enjoyment of the beautiful countryside. From the very front of the castle one has a lovely view over the countryside of Dolenjsko and Gorenjsko.

In 1672 the castle of Bogenšperk was bought by the famous historian, Vajkart Valvasor, born in the Stari trg in Ljubljana. In memory of the famous historian there is still his sculpture in front of the National Museum in Ljubljana. His most important work is the book »Slava vojvodine Kranjske«, published in 1689. The book, in which he captured precious historical notes about the life in our towns and villages 300 years ago, contains four thick volumes with 3320 pages and 533 pictures. Valvasor wrote the book at his castle of Bogenšperk where he also had a tremen-

dous and valuable library. When he became poor he had to sell everything, finally also his beloved castle of Bogenšperk from which he so sorrowfully took leave.

There are still many things at the castle of Bogenšperk recalling its remote but famous owner, the historian Valvasor, who died in 1693 at Krško and was buried in the castle vault at Medija near Zagorje.

THE HYDRO-ELECTRIC POWER STATION TREBIŠNJICA STARTS WORKS

On Monday, 25th March President Tito opened the hydro-electric power station near Trebišnjica. With the Trebinje hydro-electric power station the first stage of the hydro-system is finished, which according to its approximate yearly electricity production will be one of the biggest power plants in Yugoslavia. The hydro-electric power plant will produce about 2.6 milliard kilowatt hours of electricity and giving electricity even at times when there is a lack of water in other places. When the whole of the hydro-electric power station system of the Trebišnjica is finished the overall capacity will generate over 5 milliard kilowatt hours. In prewar Yugoslavia all power plants together generated only one milliard and 200 million kilowatt hours.

The new Grančarevo dam near Trebišnjica is the biggest one in Yugoslavia. It is 123 metres high and 439 metres long. The dam contains as much water as all Yugoslav lakes together. The big lake will be also a good source of profit for our tourism. It will be also used for watering more than 12.000 ha of fertile earth.

When President Tito congratulated the builders and the constructors of the hydro-system, he had a speech also about the fulfilling of economic and social reform. He laid great stress upon special attention to the completion of that we already have to make our future production still bigger and better. Which means, we have to use the available funds in the first place for modernization and reconstruction, for the building of new things, except for sources of power which will have to wait. Today we need means especially for the modernization of the industry.

FOR OUR PHILATELISTS

WHAT NEW STAMPS WE WILL GET THIS YEAR

At the request of many of our subscribers we are going to advertise news for philatelists periodically, to acquaint the readers about all news in connection with Yugoslav stamps. Today we advertise the programme of this year's series of Yugoslav stamps.

Four stamps with the motifs of the 10th Olympic Winter Games with values of 0.50, 1.2 and 5 Dinars were printed in February.

At the end of April stamps in the value of 0.50, 1.50, 2, 3 and 5 Dinars were printed. The motifs are reproductions of icons of the Middle Ages from old historically interesting monasteries in Yugoslavia. In May, for the Day of Youth, a series about the field of fauna will be printed. The motifs in six values will represent the song-birds living in Yugoslavia.

In June we will get a series printed in honour of the Olympic Games in Mexico. The stamps in 6 different values will depict several kinds of sport, which will be represented at the Olympic Games.

In September there will be a series with 0.50, 1, 1.50, 2, 3 and 5 Dinars. The motifs represent Yugoslav national heroes.

In October a memorial stamp for the hundredth anniversary of National Theatre of Beograd will be published.

In November the seventh series of stamps under the title »Yugoslav Art Through the Ages« will be printed. The stamps at 0.50, 1, 1.50, 2, 3 and 5 Dinars will represent reproductions of the works of our artists the 18th and 19th centuries.

In December a special stamp for the Human Rights Day will be printed.

Besides these special stamps regular stamps were printed with a portrait of President Tito with values of 1.20, 2.50, 2, 5.10 and 20 Dinars.

In November we will be able to buy stamps in three series for the postage on New Year greetings.



RAST SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA

V XVIII. STOLETJU JE TESNO POVEZANA

Z RAZSVETLJEVANJEM PREPROSTEGA ČLOVERA

Slovenska knjižna beseda, ki se je konec XVII. in v začetku XVIII. stoletja oblikovala po zakonih baročnega slogovnega razpoloženja predvsem v zvrsti cerkvene pridige in pobožnih premišljevanj, je morala v XVIII. stoletju zaradi drugačnih nalog tiskane besede ubrati tudi drugačno razvojno pot.

Razsvetljeno stoletje, kakor ga tudi imenujemo zaradi teženj razsvetiti prebivalstvo, je pri nas na prvem mestu zahtevalo, da naj bo knjiga namenjena predvsem množicam preprostih ljudi, naj jih nauči brati in pisati in oboroži s potrebnimi vednostmi. Razumljivo je, da morajo biti takšne knjige napisane v drugačnem jeziku kakor pridige ali pobožna premišljevanja. Jezik teh knjig mora biti stvarjen, neposreden in preprost. In vendar obenem tudi dovolj izbran, da bo knjižna beseda bralca pritegovala tudi po tej lastnosti. Poudariti je treba ob tem, da so bile to že posvetne knjige in za vsakdanje branje in pouk. Niso pa bile šele te knjige prvi slovenski posvetni tiski, namenjeni v širšem obsegu slovenskemu prebivalstvu. Sredi XVIII. stoletja so namreč objavljali cesaričine določbe, tako imenovane patente, tudi v jeziku slovenskih dežel. Posebno pri tem je, da so prevajali za vsako deželo posebej — in morda je tudi ta posebnost spodbujala tudi k pisanju drugih del v jeziku slovenskih pokrajin. Osrednjemu knjižnemu jeziku so bili namreč zvesti predvsem na Primorskem in Koroškem — tam so pisali po svoje le nekatere besede in oblike —, medtem ko so na Štajerskem hoteli ustvariti sredi 18. stoletja svoj jezik, ki bi se od osrednjega, kranjskega, razlikoval tako, kot se razlikujeta pač oba govora. Ker takrat še ni bilo slovenskih šol, pa tudi ne drugih sredstev, s katerimi bi se v slovenskih deželah morala širiti enotna knjižna beseda, je seveda takšna pokrajinska potreba po ljudem bližjem knjižnem jeziku ob že omenjenih nalogah razsvetljenega stoletja lažje napredovala.

Toda prav v takšnih razmerah je razumljivo, da je bila čedalje bolj živa potreba po sodobnejših slovarjih in slovnica, iz katerih naj bi se ljudje naučili pravil kulturne knjižne besede. Do srede XVIII. stoletja so bile na voljo samo različne izdaje Bohoričeve slovnice, Megiserjevo besedno gradivo, ki je ravno tako kot slovnica nastalo v XVI. stoletju in nekaj rokopisnih slovarjev. Konec 18. stoletja pa smo dobili več slovnice in dva slovarja, več gradiva pa je ostalo v rokopisu. Velik razcvet v primerjavi s prejšnjo počasno rastjo!

Jezik, ki so ga popisovale slovnice, se je po zunanji podobi v marsičem razlikoval od jezika protestantov. Kakor je bil nekdanji jezik slovenskega središča na zunaj vsaj deloma obarvan bolj dolenjsko, je do konca XVIII. stoletja prevladala gorenjščina.

Kako se je zunanja podoba jezika v dvesto letih spremenila, lepo vidimo, če primerjamo odlomek prvega, Dalmatinovega prevoda svetega pisma z Japljevim. Čeprav je bila že Trubarjeva beseda zapisana v ljubljanskem središču, je bilo v tem jeziku vendarle nekaj nadiha, ki nas spominja na Dolenjsko. Primer iz Dalmatinovega prevoda svetega pisma to zgovorno kaže:

— Mošta tudi nedevajo v stare Mihuve, sicer se Mihuvi razdero, inu Mošt se prelje, inu ti Mihuvi konec vzamo: temuč Mošt devajo v nove Mihuve, taku se obadvuje ohrani.

Japelj je to seveda drugače napisal:

— Noviga vina tudi ne devajo v stare mehove, sicer mehovi počio, inu vinu vun steče, inu mehovi konec vzamejo. Temuč novu vinu devajo v nove mehove, inu obaduje se ohrani.

Seveda ne gre tu samo za na prvi pogled vidne razločke v zunanji podobi in tudi ne za spoznanje, da je prehodil jezikovni razvoj v dveh stoletjih dolgo pot in da se je pri tem seveda tudi zlikal in izbrusil. Ugotoviti je namreč treba, da izvira razloček v marsičem tudi iz drugačnega slogovnega razpoloženja, ki se kaže pač tudi v izbiri izrazov in besedja. Umerjeno in skoraj strokovno natančno besedje drugega slovenskega prevoda svetega pisma je bilo namreč izbrano v slogovnem razpoloženju, ki mu pravimo klasicizem. Ne le besedje — tudi stavčne zveze so v tem novem razpoloženju umirjene in se žlahtno zlivajo v novo zgradbo najsi pripovednih zvrsti ali poezije.

Breda Pogorelec

V POTOVALNEM URADU

Dedek se je odločil, da si morata pred jesenjo z Ellen ogle dati še Dubrovnik.

»Ellen,« pravi dedek, »h Kompasu grem. Pripravi se, v po nedeljek se odpeljeva.«

»Da se le ne premisliš!« je rekla Ellen.

Toda dedek se ni premislil. Še istega dne je odšel v poslovalnico potovalnega urada.

»Prosim?« vpraša dekle za pultom, nad katerim so visele vabljive fotografije plaž, sončnih otokov in slikovitih mestec.

»Za prihodnji teden bi rezerviral kabino z dvema posteljama, od Reke do Splita, dve ladijski vozovnici in dve karti za brzovlak od Ljubljane do Reke, prvi razred.«

»S katerim brzovlakom želite potovati, zjutraj, opoldne ali zvečer?«

»Najrajši bi se peljal zgodaj zjutraj, ko še ni tako vroče,« je rekel dedek.

»Dobro. Vlak odpelje ob petih dvajset, ob sedmih deset ste na Reki, na ladjo boste čakali samo poldrugo uro.«

»Rad bi še sobo v Dubrovniku, za teden dni.«

»Z eno ali z dvema posteljama?«

»Z dvema, prosim, in po možnosti s kopalnico.«

»Prav, jutri lahko pridete po vozovnice in po nakazilo za sobo.«

»Morda imate kakšen vodič po Dalmaciji?«

»To boste dobili v vsakem kiosku ali v knjigarni. Pri nas imamo samo prospekte, jih želite?«

»Hvala, in na svidenje,« se je poslovil dedek.

SLOVENE FOR YOU

Arranged by Nada Vitorovič

AT THE TRAVELING AGENCY

Grandfather decided to take Ellen to see Dubrovnik before the fall.

»Ellen,« grandfather said, »I'm going to Kompas. Get ready, we're leaving on Monday.«

»Just don't change your mind,« said Ellen. Grandfather did not change his mind, though. That very day he went to the Traveling Agency.

»What can I do for you?«, asked the girl behind the counter above which there were hanging photographs of beaches, sunny islands and picturesque little towns.

»I'd like to reserve a two-berth cabin from Rijeka to Split, two tickets for the ship and two first-class railroad tickets from Ljubljana to Rijeka.«

»Which express train do you want to take, the morning, afternoon or evening train?«

»I'd like to travel early in the morning when it's not so hot yet,« said grandfather.

“Good. The train leaves at 5:20 and arrives at Rijeka at 7:10. You’ll have to wait only for an hour and a half for the departure of the ship.”

“Then I’d like to book a room in Dubrovnik for one week.”
“Single or double?”
“A double room, please, with a private bathroom if possible.”
“O. K., you can come for the tickets and the assignment for the room tomorrow.”

“Do you have any guide books to Dalmatia?”
“You can get that at any newsstand or in a bookshop. We have only prospectuses; do you want some?”
“Yes, thanks, and so long”, grandfather said when he took leave.

VERB

Generalities

The Slovene verb shows in its structure and form great variances. Although we do not divide our verbs into regular or weak and irregular or strong verbs there are certain phenomena that indicate a similar classification. Yet the great majority of verbs show complete regularity in reference to the construction of the present tense, the infinitive and the active past participle.

Ist Pers. Pres. T.	Infinitive	Ac. Past Part.	
del-a-m	del-a-ti	del-a-l	to work
hval-i-m	hval-i-ti	hval-i-l	to praise
dvig-ne-m	dvig-ni-ti	dvig-ni-l	to lift
kup-uje-m	kup-ova-ti	kup-ova-l	to be buying

This regularity is not to be found in a small percentage of verbs although they, too, appear in certain distinctive types:

pad-e-m	pas-ti	pad-e-l	to fall
plet-e-m	ples-ti	plet-e-l	to knit
teč-e-m	te-či	tek-e-l	to run
striž-e-m	stri-či	strig-e-l	to shear, cut
umr-e-m	umr-e-ti	umr-l	to die
piš-e-m	pis-a-ti	pis-a-l	to write
drž-i-m	drž-a-ti	drž-a-l	to hold

The former, large group of verbs is still open, i. e. it continually absorbs and forms new verbs (e. g. atomizir-a-m, atomizir-a-ti, atomizir-a-l, to atomize). The latter, old Slavic, verbs of the smaller group are however the most common and used verbs in the language.

LE SLOVÈNE A VOTRE PORTÉE

Adapté par Viktor Jesenik

AU BUREAU DE VOYAGES

Le grand-père (se) décida qu’avant l’automne ils devaient, Hélène et lui, visiter encore Dubrovnik.
«Hélène,» dit le grand-père, «je vais à Kompas. Prépare-toi, nous partons lundi.»
«Pourvu que tu ne changes pas d’avis!» dit Hélène.
Mais le grand-père ne changea pas d’avis. Le jour même il s’en alla au bureau de voyages.

«S’il vous plaît?» demanda la jeune fille derrière le comptoir, au-dessus duquel étaient suspendues de séduisantes photographies de plages, d’îles ensoleillées et de pittoresques petites villes

«Pour la semaine prochaine je voudrais réserver une cabine à deux lits, de Rijeka à Split, deux billets de bateau et deux billets pour l’express de Ljubljana à Rijeka, première classe.»
«Par quel express désirez-vous voyager, le matin, à midi ou le soir?»

«J’aimerais le mieux voyager tôt le matin, quand il ne fait pas encore si chaud,» dit le grand-père.
«Bien. Le train part à cinq heures vingt, à sept heures dix vous êtes à Rijeka, vous attendrez le bateau seulement une heure et demie.»

«J’aimerais encore une chambre à Dubrovnik, pour une semaine.»

«A un ou à deux lits?»
«A deux lits, s’il vous plaît, et si possible avec salle de bains.»

«Bien, demain vous pouvez venir chercher les billets et l’ordre pour la chambre.»

«Vous avez peut-être quelque guide à travers la Dalmatie?»
«Vous obtiendrez cela dans chaque kiosque ou dans une librairie. Chez nous, nous avons seulement des dépliants, en désirez-vous?»

«Merci, et au revoir,» dit le grand-père en prenant congé.

LE VERBE

Generalities

Tout comme dans les autres langues européennes, le verbe slovène est, par sa formation et par ses formes, le chapitre le plus varié de la grammaire. Pour notre verbe, nous ne parlons pas ordinairement de verbes régulières et irréguliers, ni même de verbes faibles et forts, bien que nous y pressentions une répartition analogue. Si nous examinions les milliers de verbes slovènes, nous constaterions que la grande majorité d’entre eux montre, dans le rapport réciproque des formes, une parfaite régularité:

Présent	Infinitif	Participe passé
del-a-m	del-a-ti	del-a-l
hval-i-m	hval-i-ti	hval-i-l
dvig-ne-m	dvig-ni-ti	dvig-ni-l
kup-uje-m	kup-ova-ti	kup-ova-l

et un pourcentage insignifiant de verbes qui ne montrent pas de telles régularités:

pad-e-m	pas-ti	pad-e-l
plet-e-m	ples-ti	plet-e-l
teč-e-m	te-či	tek-e-l
striž-e-m	stri-či	strig-e-l
umr-e-m	umr-e-ti	umr-l
piš-e-m	pis-a-ti	pis-a-l
drž-i-m	drž-a-ti	drž-a-l

Nous pouvons cependant resserrer en quelques types aussi cette partie bien moindre des verbes. Bien que le premier groupe important des verbes soit ouvert et reçoive sans cesse et forme des verbes nouveaux (atomizir-a-m, atomizir-a-ti, atomizir-a-l), les vieux verbes slaves du groupe mort font partie des verbes les plus quotidiens et les plus fréquents de la langue.

LES NOUVELLES

POUR NOS PHILATÉLISTES QUELS NOUVEAUX TIMBRES AURONS-NOUS CETTE ANNÉE?

Sur le désir exprimé par de nombreux abonnés, Rodna gruda publiera aussi périodiquement une rubrique pour les philatélistes, dans laquelle nous informerons nos lecteurs de toutes les nouveautés dans le domaine des timbres yougoslaves. Aujourd'hui nous publions le programme, à savoir quelles séries de timbres nous aurons cette année en Yougoslavie.

En février, nous avons obtenu des timbres en 4 valeurs (0.50, 1, 2 et 5 dinars) avec des motifs des X^{es} Jeux olympiques d'hiver.

Fin avril ont paru en 6 valeurs des timbres avec les reproductions des icônes médiévales des anciens monastères historiquement renommés de Yougoslavie. Ces timbres ont paru dans les valeurs de 0.50, 1, 1.50, 2, 3 et 5 dinars.

En mai, pour le jour de la jeunesse, paraîtra la septième série du domaine de la faune. Les motifs en six valeurs représenteront les oiseaux chanteurs qui vivent en Yougoslavie.

En juin, nous aurons une série consacrée aux Jeux olympiques sportifs du Mexique. Ces timbres en 6 valeurs représenteront diverses espèces de sports qui seront représentés aux jeux olympiques.

En septembre, nous aurons une série de timbres à 0.50, 1, 1.50, 2, 3 et 5 dinars, avec les portraits des héros nationaux yougoslaves.

En octobre paraîtra un timbre commémoratif à l'occasion du centenaire du théâtre national de Belgrade.

En novembre, nous aurons la septième série de timbres avec pour titre: L'art yougoslave à travers les siècles. Les timbres dans les valeurs de 0.50, 1, 1.50, 2, 3 et 5 dinars présenteront les reproductions des oeuvres d'art de nos peintres des 18^e et 19^e siècles.

En décembre paraîtra un timbre spécial à l'occasion de la Journée des droits de l'homme.

À côté de ces timbres d'occasion ont paru dans le premier trimestre en édition régulière les timbres avec le portrait du président Tito en valeurs de 1.20, 2.50, 2, 5, 10 et 20 dinars. En novembre paraîtra

aussi en trois valeurs une série de timbres pour l'affranchissement des lettres de vœux du Nouvel An.

LES PREMIÈRES ASCENSIONS SUR LE TRIGLAV — IL Y A DÉJÀ 190 ANS

Bien que nous célébrions cette année le 75^e anniversaire de la Société slovene d'alpinisme, l'alpinisme slovene est beaucoup plus ancien. Dans dix ans, nous célébrerons déjà le bicentenaire de l'instant où les premiers Slovènes ont fait l'ascension du Triglav. C'étaient les guides de montagne de Bohinj Luka Korošec, Štefan Rožič et Matevž Kos qui, le 26 août 1778, amenèrent au sommet du Triglav le chirurgien Lovrenc Willomitzer de Stara Fužina. Le vicaire de Bohinj Ivan Žvan fondait déjà en 1872 la société des «Amis du Triglav». Le premier refuge alpin dans nos montagnes fut ouvert déjà en 1871. La fondation de la première société slovene d'alpinisme fut en premier lieu un grand acte patriotique. Les germanophiles s'approprièrent tout alors chez nous, même nos montagnes. Lorsqu'au cours de l'été 1892, les alpinistes slovènes Hauptman, Korenčan et Škof firent l'ascension du Stol, ils constatèrent avec indignation qu'il y avait plein d'inscriptions allemandes dans nos montagnes. Les clubs alpins allemands et autrichiens construisaient des chalets et érigeaient des inscriptions. Ces trois alpinistes furent les premiers instigateurs de la fondation de la société slovene d'alpinisme, qui fut fondée le 27 février 1893 dans les locaux d'un vieil hôtel de Ljubljana, chez Malič.

C'est ainsi que commença la lutte organisée pour les montagnes slovènes. Ce fut particulièrement la lutte contre l'Alpenverein austro-allemand, qui proclamait le Triglav comme le dernier gardien du germanisme sur la voie menant à l'Adriatique. Le curé de Dovje, Jakob Aljaž, prouva bientôt résolument à qui est le Triglav.

De la commune de Dovje il acheta pour un florin le terrain au sommet du Triglav et en août 1895 il y érigea à ses propres frais une tour en fer, excellemment équipée. Elle avait même deux réchauds et un baromètre.

Les Allemands exigèrent qu'on démolît la tour et qu'on infligeât à Aljaž une

amende de mille florins. Un procès s'ensuivit, mais Aljaž le gagna et plus tard il fit cadeau de la tour à la Société slovene d'alpinisme. On prédisait que la tour qui porte le nom du curé Aljaž, serait renversé par les premières tempêtes de l'hiver. Il résista cependant. Il se tient encore aujourd'hui et le Triglav est devenu le symbole du slovénisme et il est aujourd'hui aussi partie constituante des armoiries de notre république.

NOUS CONSTRUONS LA CITÉ UNIVERSITAIRE DE BENGAZI

Dans la ville libyenne de Bengazi on a signé un accord entre l'entreprise d'affaires yougoslave Union Engineering de Belgrade et les représentants de l'Université en construction à Bengazi. En concurrence de dix entreprises d'Italie, France, Tchécoslovaquie, Pologne et Roumanie, l'offre la plus favorable fut celle de l'entreprise yougoslave, qui a ainsi assumé la construction. À Bengazi, elle construira sur une superficie de 2000 mètres carrés les édifices des facultés de droit et des sciences économiques, l'académie d'art, une bibliothèque et divers ouvrages auxiliaires. La valeur de tous les travaux est de 40 millions de dollars.

C'est jusqu'ici le contrat le plus important conclu par une entreprise yougoslave pour des travaux d'investissements à l'étranger.

UNE GRANDE MANIFESTATION TOURISTIQUE SUR LA DRAVE

En mars se sont rencontrés à Maribor les maires de villes des trois Etats baignés par la Drave: l'Autriche, la Hongrie, et la Yougoslavie, qui participeront à une grande manifestation de cette année sur la Drave — la «rancarija», dans la période du 28 juin au 3 juillet. Aux entretiens avec les représentants du comité d'organisation central ont collaboré: le maire de Villach, Jože Resch, le suppléant du maire de Graz, le dr. Edler, de la Hongrie le vice-président du comitat de Somogy, Sasijanoš, le président de l'arrondissement de Barcz, Kristian Ferenc, et les présidents des assemblées communales de Maribor, de Ptuj et de Varaždin.

À la caravane de cette année sur la Drava participeront 7 radeaux et 40 «ranc».

Pour la première fois cette année, la caravane des radeaux sur la Drava sera accompagnée aussi d'une caravane sur terre ferme de 500 automobiles et d'un rallye aérien, auquel participeront les aviateurs sportifs touristiques de 6 pays.

Pour cette manifestation touristique particulière qui fut une réussite l'an dernier, et qui sera organisée dans une bien plus grande étendue cette année, règne un très grand intérêt aussi parmi les touristes étrangers. Les touristes de 10 pays européens ont annoncé leur participation; nos émigrés du Canada et des U.S.A. y viendront aussi.

LE CENTENAIRE DU PREMIER QUOTIDIEN SLOVÈNE

C'est le 2 avril 1868 que paraissait à Maribor le premier numéro du »Slovenski narod« (La Nation Slovène). Ce jubilé fut marqué par de nombreuses solennités à Maribor, où le quotidien parut les cinq premières années.

Les journalistes y célébrèrent ce centenaire du 4 au 7 avril. Un plenum de la Fédération des journalistes de Yougoslavie s'y tint et l'on y discuta du rôle et de la situation de la presse dans notre société.

Le 5 avril on inaugura à l'Hôtel de ville une exposition de »La Nation Slovène« à sa fondation, ainsi qu'une exposition de photographies des reporters-photographes.

Sur la maison où pendant 2 ans travailla la rédaction du journal dirigée par Anton Tomšič et l'écrivain Josip Jurčič, sur la place actuelle de Slomšek, on découvrit une plaque commémorative.

Dans la Salle Union de Maribor eut lieu une académie, à laquelle parlèrent le président de la Conférence de l'Alliance Socialiste de Slovénie, Janez Vipotnik, et le président de l'Association des journalistes slovènes, Milan Pogačnik.

Le soir, il y eut un bal des journalistes avec la participation de nombreux habitants de Maribor et des délégations des journalistes d'Italie, de Hongrie et d'Autriche.

LE CLUB DES JEUNES D'IDRIJA

Idrija est une des rares villes slovènes qui ait un très beau club des jeunes. Evidemment nous ne devons pas juger de ce club par son aspect extérieur, car c'était

autrefois un entrepôt de céréales. Ce n'est que lorsqu'on est au club qu'on reconnaît que les jeunes d'Idrija ont fait d'un grenier une salle magnifique, bien aménagée avec l'aide de la mine de mercure et de quelques autres entreprises. Nous pouvons dire sans hésiter que c'est aujourd'hui la plus belle salle d'Idrija, et aussi ailleurs il y en a peu d'aussi belles.

Il n'est donc pas étonnant que la salle est pleine toute la journée: le matin s'y tiennent des réunions diverses, l'après-midi, ce sont les jeunes d'Idrija qui l'occupent. Ce club a maintenant 265 membres, et leur nombre croît constamment. La discipline dans le club est exemplaire. Dans les locaux il est défendu de fumer et dans le petit buffet on ne sert que des boissons non alcooliques.

Evidemment, les jeunes organisent dans leur club toute une série de manifestations intéressantes et instructives, diverses conférences, des expositions, des soirées littéraires et musicales et autres. Ils ont aussi une école de danse, la commune a également mis à leur disposition un projecteur de cinéma, avec lequel ils visient fréquemment les villages environnants. A l'avenir, les jeunes d'Idrija ont l'intention d'étendre encore leur activité: ils organiseront une série de manifestations de divertissement; ils pensent encore élargir leurs locaux et aménager une chambre noire pour le photo-club, un atelier de peinture, un local pour leur propre station émettrice de radio et un local plus grand pour les expositions permanentes et les rencontres.

UN PIQUE-NIQUE AU CHÂTEAU DE VALVASOR

Parmi les manifestations de cette année, auxquelles seront invités en particulier aussi nos émigrés qui viennent en visite, se range également le pique-nique de Valvasor, au château romantique de Bogenšperk près de Litija. Le pique-nique, auquel on adjoindra un agréable programme culturel et de divertissement, sera organisé par le bureau de tourisme de Litija. La manifestation aura lieu le premier ou le deuxième dimanche de juillet, nous en communiquerons la date exacte ultérieurement.

Le château de Bogenšperk est encore bien conservé; il est entouré d'un jardin

et de vastes pelouses, où les excursionnistes trouvent assez de cons agréables pour le repos et la jouissance du magnifique paysage de la vallée de la Save. De devant le château on a une vue splendide sur la Basse et la Haute Carniole.

Bogenšperk fut acheté en 1672 par le célèbre historien Janez Vajkard Valvasor, né à Stari trg à Ljubljana. Son monument se trouve devant le musée national. L'oeuvre la plus importante de Valvasor est le livre »La gloire du duché de Carniole«, paru en 1689. Cette oeuvre qui contient des notes historiques précieuses sur la vie en nos lieux il y a 300 ans, comprend quatre volumes importants avec 3320 pages et 533 illustrations. Valvasor l'écrivit à Bogenšperk, où il avait aussi une précieuse bibliothèque. Lorsqu'il tomba dans l'indigence, il dut tout vendre, à la fin aussi le château de Bogenšperk, dont il se sépara difficilement.

Bien des choses à Bogenšperk rappellent encore son célèbre ancien propriétaire, l'historien Valvasor, qui est mort en 1693 à Krško et qui repose au ceveau du château de Medija près de Zagorje.

Veno Pilon, pientre slovène connu vivant à Paris, publia aux Editions de Jean Vodaine (qui est aussi d'origine slovène) un livre d'une présentation originale »L'oracle des peintres«. Le livre est imprimé sur du papier d'emballage brun et il contient plus de 130 aphorismes et figures de Pilon en vers sur un nombre tout aussi grand de peintres. A la fin de ce livre inhabituel de contenu et de forme, Veno Pilon annonce l'édition française de son livre autobiographique »Sur le bord«, paru il y a quelques années en slovène (Na robu), puis un recueil de poèmes slovènes, qui lui furent inspirés par Paris (Le pavot rouge pour Paris) et un recueil de la poésie slovène des débuts à nos jours dans le livre »Même un petit peuple chante«.



NOTICIAS

FESTIVAL DE LA CANCIÓN ESLOVENA EN TRIESTE

El sábado 23 y el domingo 24 de marzo tuvo lugar en Trieste, el festival de la canción eslovena. Estos dos días fueron días de fiesta para los habitantes eslovenos de Trieste. Durante el festival, actuaron dieciocho coros de Trieste, Gorica y localidades venicas. El concierto fue organizado por la Unión Cultural eslovena y a su impulso, los coros recopilaron, estudiaron y cantaron numerosas viejas tradicionales canciones eslovenas. La preocupación por el futuro del canto coral esloveno dio lugar a un hecho mucho más significativo. En los últimos tiempos han actuado exitosamente, coros infantiles surgidos por iniciativa de la Sociedad de Música. Entre los quinientos cantantes que actuaron durante los dos conciertos se encontraban más de cien niños y jóvenes de Trieste, Opčín, Devina y Nabrežine y el coro juvenil femenino de la Sociedad de Música.

La actuación de estos coros infantiles y juveniles, conjuntamente con los coros de adultos es muestra elocuente de que los esfuerzos de la Sociedad de Música y la Unión Cultural eslovena en Trieste y Gorica, no son vanos. Esta nueva generación representa una gran esperanza futura para la conservación de la rica tradición coral eslovena.

190 AÑOS DE LOS PRIMEROS ESCALAMIENTOS DEL TRIGLAV

Si bien este año festejamos los 75 años de la fundación de la Sociedad alpinista eslovena, el alpinismo esloveno es mucho más antiguo. Dentro de diez años se cumplirán doscientos, desde que los primeros eslovenos conquistaron la cumbre del Triglav. Estos fueron: Luka Korošec, Esteban Rožič y Matías Kos de Bohinj quienes el 26 de agosto de 1778 junto con el Dr. Lorenzo Willomitzerja de Stara Fužina llegaron a la cumbre del Triglav. El vicario Ivan Zvan en el año 1872, fundó el club «Amigos del Triglav». El primer refugio alpino en nuestras montañas fue construido ya en el año 1871.

La fundación de la Sociedad alpinista eslovena representó una gran acción patriótica. Los simpatizantes de los alemanes ya en aquel entonces se apropiaban de

todo, también de nuestras montañas. Cuando durante el verano de 1892 los alpinistas eslovenos Hauptman, Korenčan y Škof, llegaron a la cumbre del Stol, con indignación encontraron en nuestras montañas numerosas inscripciones en alemán. Las sociedades alpinistas alemanas y austríacas construyeron refugios y colocaron inscripciones. Estos tres alpinistas fueron los primeros que impulsaron a la creación de la Sociedad alpinista eslovena la cual fue fundada el 27 de febrero de 1893 con sede en el viejo hotel de Ljubljana »Malič«.

En ese entonces comenzó la lucha por las montañas eslovenas en especial, con la Sociedad alemano-austríaca »Alpenverein« que proclamó al Triglav como el último punto estratégico alemán en la ruta que conduce al Adriático. El sacerdote Jacobo Aljaž de Dovjega rápidamente demostró de quien es el Triglav. En la cantidad de un florín, compró un solar en la cumbre del Triglav y en agosto de 1895 instaló en ella una torre de hierro excelentemente equipada.

Los alemanistas exigieron que la torre fuera demolida y Aljaž multado en la suma de mil florines. Aljaž ganó el proceso judicial y más tarde regaló la torre a la Sociedad alpinista eslovena. A la torre, que lleva el nombre de Aljaž, le pronosticaron que la derrumbarían los primeros huracanes invernales. Esto no sucedió. Se conserva aún hoy día y el Triglav se convirtió en el Símbolo esloveno y forma parte del escudo de la República de Eslovenia.

ENCUENTRO DE BRIGADAS EN OTOČEC

A fines de marzo se reunieron en Otočec integrantes de las brigadas que construyeron carreteras, para festejar el décimo aniversario de estas obras.

Durante los tres días que vivieron en este lugar, pudieron comprobar con sus propios ojos, que significa la carretera para los habitantes de Dolenjska. Esta carretera aumentó el turismo en esta región eslovena. Hasta ese entonces las termas eran la única atracción turística de la zona. El turismo comenzó a desarrollarse luego de que, por la nueva carretera asfaltada, circularan los primeros automóviles desde Ljubljana a Zagreb.

Hace quince años Otočec era un castillo casi en ruinas. Hoy día es un hotel conocido por los turistas locales y extranjeros. Cuenta con 176 camas, 560 asientos para huéspedes y 500 más en las terrazas.

El año pasado contaron con 17 mil turistas extranjeros, más de 12 mil locales y 4 mil huéspedes en el campamento. Las ganancias alcanzaron la suma de cinco millones de nuevos dinares. El mérito corresponde a las carreteras que traen turistas a Otočec, Dolenjska y las termas de Šmarjeta y Čatež.

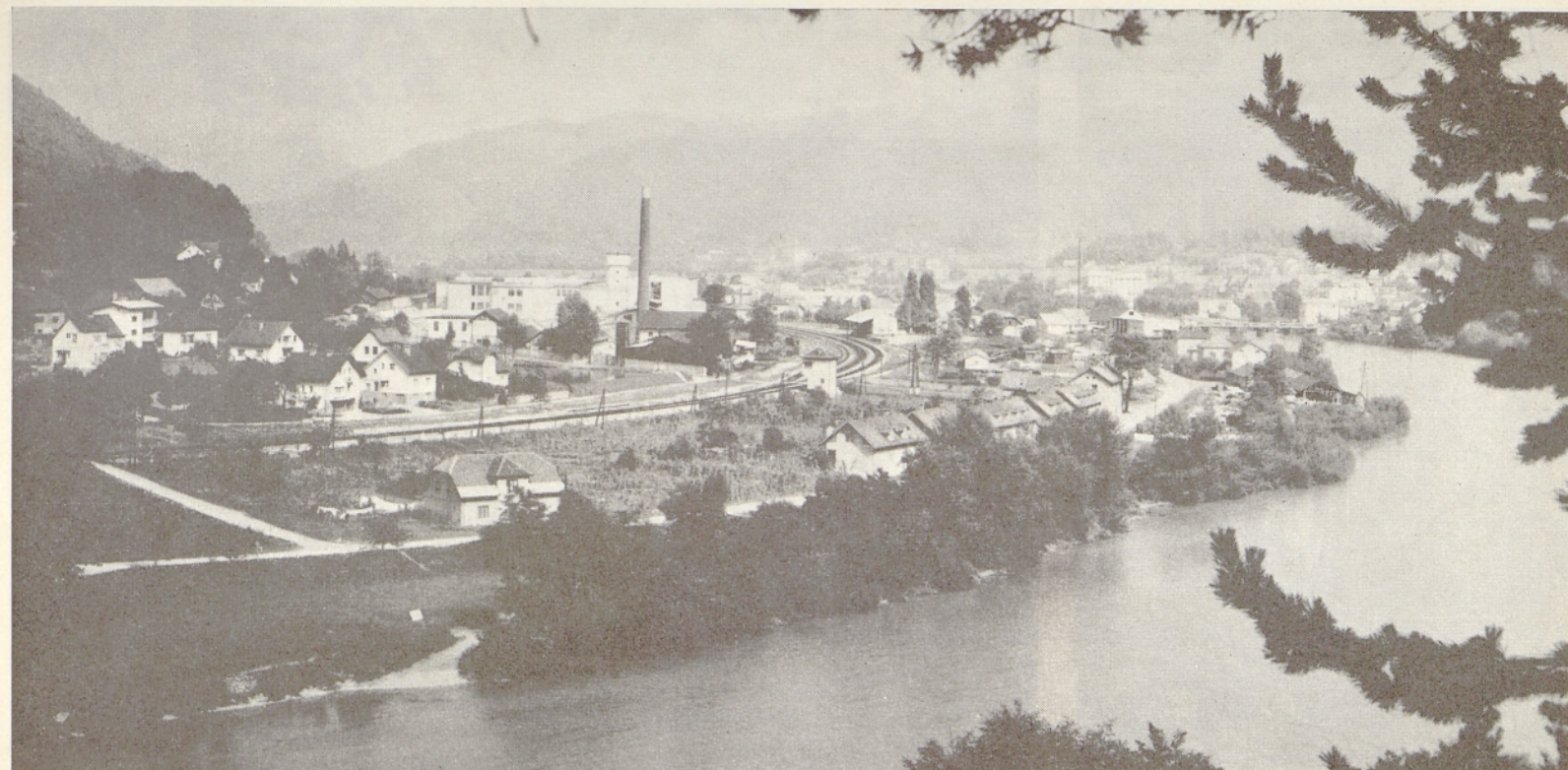
CONSTRUIREMOS UNA CIUDAD UNIVERSITARIA EN BENGALA

En la ciudad de Bengala, Libia, fue firmado un convenio entre los representantes de la Unión de Ingenieros de Belgrado y la Universidad de Bengala. En la licitación participaron empresa constructoras de Italia, Francia, Checoslovaquia, Polonia y Rumania. Aceptada fue la propuesta de la empresa yugoslava e inmediatamente ésta tomó a su cargo las obras de construcción. En Bengala sobre una superficie de 2000 metros cuadrados construirán edificios para las Facultades de Derecho y Economía, la Academia de Artes, Biblioteca y otros. El valor de las obras alcanza la suma de 40 millones de dólares. Este es, hasta el momento, el mayor contrato firmado por una empresa yugoslava en el extranjero.

GRAN ACONTECIMIENTO TURÍSTICO EN EL DRAVA

»Rancarija» — travesía turística con balsas por el río Drava — alcanzó en los últimos años gran popularidad. La travesía de este año tendrá mayores alcances. Se efectuará entre el 23 de junio y el 3 de julio. Representará uno de los acontecimientos turísticos más importantes del año. Participarán siete balsas y cuarenta troncos. Por primera vez la caravana atravesará tres países: Hungría, Austria y Yugoslavia. Será acompañada desde la costa, por una caravana de quinientos automóviles y desde el aire, por aviones con pilotos aficionados de seis países. Participarán también nuestros emigrantes de Canadá y EEUU.

LITIJA, ŠMARTNO IN BOGENŠPERK



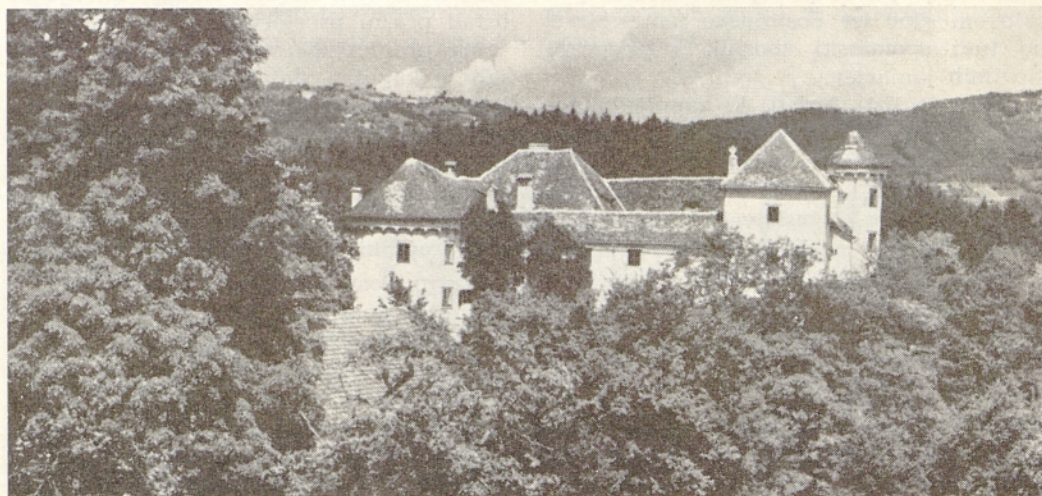
Pogled na Litijo z zahodne strani, s poti, ki vodi
proti Velikemu vrhu

Šmartno pri Litiji

Spomenik stotim padlim partizanom in žrtvam
fašizma iz Litije

Umetnina je delo pokojnega mojstra Jožeta Plečnika

Grad Bogenšperk, kjer je bila v XVII. stoletju
Valvasorjeva založniška hiša



150 LET POSTOJSKE JAME

**Bajtar Luka Čeč je odkril
najlepše predele jame**



Letos je poteklo 150 let, odkar je preprosti bajtar in priložnostni jamski vodnik Luka Čeč odkril notranje dele Postojnske jame. Ob tem pomembnem jubileju bo v Postojni več prireditev. Dne 18. maja bodo Luki Čeču odkrili spominsko ploščo v kongresni dvorani Postojnske jame. Istega dne bo v Postojni mednarodno posvetovanje jamarjev. V prostorih jamske restavracije pa bo prirejena razstava pod naslovom »150 let Postojnske jame«. Izšel bo tudi spominski zbornik s prispevki številnih jamarjev.

Redki so tisti turisti, ki zapuščajo Jugoslavijo, ne da bi si prej ogledali Postojnsko jamo, za katero mnogi zatrjujejo, da je najlepša na svetu. Letno jo obiše več kot pol milijona obiskovalcev, ki se več kot dva kilometra daleč v notranjost peleejo z jamsko železnico, nato pa se prav toliko sprehodijo med gozdovi kapnikov v družbi jamskih vodnikov, ki razlagajo znamenitosti kar v šestih jezikih.

Reka Pivka, kasneje Unec in nato Ljubljana, izvira pod Snežnikom in leno teče prek kraške postojnske planote. V sivi davnini je voda na svoji poti naletela na



V začetku 19. stoletja so v Postojnski jami svetili
še s svečami

Zastor — čudoviti kapnik

Razglednica iz Postojne



skalne sklade griča Soviča, nastalo je jezero, ki je v globinah razjedalo kamen in širilo razpoke proti Planinskemu polju. V tisočletjih je voda napravila iz ozkih špranj ogromne rove, po katerih je bobnela v Planinsko jamo, kjer se je združila s podzemskim Rakom. Vodi pa to ni bilo dovolj; iz rogov, ki jih je napravila in razširila, se je umaknila osemnajst metrov niže in si tam uredila strugo. Za njo so ostali prazni prostori, ki jih skuša s površja pronicajoča voda zapolniti. Nastajali so kapniki, stalaktiti s stropa in stalagmiti s tal, marsikje so se združili v mogočne kapniške stebre. To mirno ustvarjanje so večkrat pretrgali potresi, ko je zemlja s svojo kruto močjo zrušila še tako mogočne stebre. Na njih pa so spet začeli rasti kapniki, voda ni odnehala ustvarjati.

Da so Postojnsko jamo obiskovali tudi že pred stoletji, nam pričajo podpisi v Imenskem rovu, najstarejši iz leta 1213, poleg pa še nekaj drugih, ne mnogo mlajših. Seveda je jama že mnogo prej služila jamskemu človeku za bivališče, kar so dokazala kasnejša izkopavanja. V srednjem veku so jo obiskovali premožni popotniki,

ki so se na svoji poti proti morju ustavljali v Postojni. Vodili pa so jih za majhno napitnino okoliški revni kočarji. Seveda so obiskovali le vhodni del, pravo Postojnsko jamo, ki si jo danes ogledujejo turisti, pa je popolnoma po naključju odkril jamski vodnik Luka Čeč.

Avstrijski cesar Franc I. se je leta 1816 na poti v Trst mudil v Postojni. Postojnske oblasti so na pobudo okrožnega blagajnika Jeršinoviča, ki je že prej stikal po jami, pripravile jamo, da si jo ogleda cesar s spremstvom. Med pripravami pa so delavci zašli v Imenski rov, ki je bil že nekaj stoletij zapuščen, in na njegovem koncu našli zasigano človeško okostje in še več drugih kosti, ki so verjetno pripadale izumrlemu jamskemu medvedu. Žal so te najdbe neznankam izginile.

Cesarju je bila jama tako všeč, da si jo je čez dve leti spet želel ogledati. Tokrat pa je med pripravami razsvetljave izginil Luka Čeč, ki je splezal na visoko skalo, da bi tam namestil svetilko. Sodelavci so mislili, da je zdrknil v prepad in da ga je požrla narasla reka. Ko se je vrnil, jim je ves iz sebe pripovedoval o

FILATELIJA

paradižu, ki ga je našel. Naslednji dan se je napotila v novo odkrite dele večja skupina ljudi pod Jeršinovičevim vodstvom in se prepričala o Čečevi najdbi. Zgodilo pa se je, kot se ponavadi dogaja; Jeršinovič je bil premožen in plemenit meščan, Čeč pa ubog bajtar, zato so najdbo pripisali kar Jeršinoviču. Šele pet let kasneje je oblast zaradi govoric Jeršinovičevih sovražnikov uvedla preiskavo o dogodku. Komisar je zaslišal Jakoba Vidmarja, ki je bil takrat poleg in ta je pod prisego povedal resnico, da je jamo odkril Čeč, ne pa Jeršinovič.

Oblasti so dale jamo takoj po odkritju zapreti, da bi preprečile uničevanje kapnikov, Jeršinoviču pa so poverili, da vodi izdelavo turističnih naprav. Od takrat je jamo obiskalo več pomembnih osebnosti, zlasti z evropskih dvorov. Te podatke lahko najdemo v vpisni knjigi, ki so jo uvedli takoj ob otvoritvi.

Odkritja v jami so si sledila, najpomembnejše je bilo tisto, ko so enajst let pred koncem prejšnjega stoletja člani jamarskega kluba Anthron odkrili Lepe jame. Ko je prišla prva svetovna vojna, so ruski ujetniki gradili rov, s katerim so povezali Pivko in Črno jamo. Po prvi vojni, ko je bila Postojna pod Italijo, so Italijani skušali uporabljati jamo v vojne namene in sicer so hoteli povezati Postojnsko s Planinsko jamo, da bi lahko opravljali vojaške premike čet na jugoslovansko mejo v Planini pod zemljo. Načrt je ostal le na papirju, nekaj več kot dva tisoč metrov podzemskega sveta, je še neznanega.

Jama je danes dolga šestnajst kilometrov in pol in spada po dolžini na šestnajsto mesto na svetu. Če pa bi uspelo povezati ves pivški sistem, kamor spadajo Postojnska, Otoška, Črna, Pivka, Magdalena in Planinska jama, pa bi Postojnska jama spadala med najdaljše na svetu.

Med drugo svetovno vojno so Nemci v njej uredili skladišče letalskega bencina. Partizanom je uspelo priti skozi Črno jamo in zažgati bencin, ki je gorel več kot en teden. Še danes so vhodni deli jame, kjer je bil bencin, okajeni.

Danes ob svoji 150. obletnici pa jama spet služi turističnemu namenu. Po njenih rovih se vali reka ljudi z vsega sveta in občuduje lepote, ki jih nikoli ne obsije sonce.

Janez Zrnec



Kakšne nove znamke dobimo letos

Na željo številnih naročnikov bo tudi Rodna gruda občasno objavljala kotiček za filateliste, v katerem bomo bralce obveščali o vseh novostih v zvezi z jugoslovanskimi znamkami. Danes objavljamo program, kakšne serije znamk letos dobimo v Jugoslaviji.

V februarju smo dobili znamke v 4 vrednostih (0.50, 1.2 in 5 dinarjev) z motivi X. zimskih olimpijskih iger.

Konec aprila so v 6 vrednostih izšle znamke, na katerih so reprodukcije srednjeveških ikon iz starih zgodovinsko znamenitih samostanov v Jugoslaviji. Znamke so izšle v vrednosti 0.50, 1, 1.50, 2, 3 in 5 dinarjev. Prikazujemo vam jih v tej številki.

V maju, za dan mladosti, bo izšla sedma serija s področja faune. Motivi v šestih vrednostih bodo predstavljali ptice pevke, ki živijo v Jugoslaviji.

V juniju dobimo serijo posvečeno olimpijskim športnim igram v Mehiki. Znamke,

v 6 vrednostih, bodo predstavljale razne vrste športa, ki bo zastopan na olimpijskih igrah.

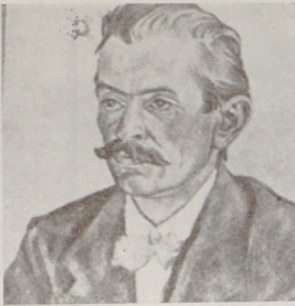
V septembru dobimo serijo znamk po 0.50, 1, 1.50, 2, 3 in 5 dinarjev, s portreti jugoslovanskih narodnih herojev.

V oktobru bo izšla spominska znamka ob stoletnici beograjskega narodnega gledališča.

Novembra dobimo sedmo serijo znamk pod naslovom Jugoslovanska umetnost skozi stoletja. Znamke v vrednosti po 0.50, 1, 1.50, 2, 3 in 5 dinarjev bodo predstavljale reprodukcije umetnin naših slikarjev 18. in 19. stoletja. V decembru bo izšla posebna znamka ob dnevu človekovih pravic.

Poleg teh priložnostnih znamk so v prvem četrtletju izšle v redni izdaji znamke s portretom predsednika Tita v vrednosti po 1.20, 2.50, 2, 5, 10 in 20 dinarjev. V novembru pa bo izšla v treh vrednostih serija poštnih znamk za frankiranje novoletnih čestitk.





Vrhnika

OB 50-LETNICI SMRTI IVANA CANKARJA

Letos se spominjamo petdesete obletnice smrti največjega mojstra slovenske pisane besede Ivana Cankarja. Spominske proslave bodo v glavnem v septembru, ob obletnici smrti. Na Vrhniki, Cankarjevem rojstnem kraju, pa so s spominskimi proslavami začeli že v maju, ko je bil Cankar rojen.

V maju bo imela spominske proslave predvsem mladina, saj je maj pri nas mesec mladosti. Osrednja proslava bo 6. maja. V petek, dne 10. maja, na pisateljev rojstni dan, bodo učenci vrhniških osnovnih šol in ostalih šol vrhniške občine tekmovali za Cankarjevo bralno značko. Zvečer pa bo literarni večer.

V majskih dneh bo na Vrhniki tudi srečanje predstavnikov vseh slovenskih šol, ki nosijo ime Ivana Cankarja. Pripravili bodo tudi veliko mladinsko športno tekmovanje. Dne 25. maja, na dan mladosti, bo na Vrhniki športni dan vseh šol iz občine.

V tem mesecu bo na Vrhniki in po okoliških vaseh tudi več koncertov vokalnih in instrumentalnih skupin. Tudi v ostalih mesecih do decembra so predvidene na Vrhniki razne spominske prireditve, med temi tudi nekaj gledaliških predstav Cankarjevih del, s katerimi bodo gostovala ljubljanska gledališča.



Dr. Janko Grampovčan

Drobec iz Cankarjeve mladostne dobe

(Po spominih moje matere)

Kateri Vrhnčan ne pozna znamenite Čuže, drugi »Klanec«, ki vodi s Stare ceste k Sv. Trojici. In na vrhu tega »klanca«, nasproti hiše Lahovega ate, stoji na levi strani še danes borna hišica, prav taka, kot je bila pred pol stoletja. V tej hišici je stanovala pred več kot petdeset leti siromašna vdova Čempuhova Jera s svojimi številnimi otroki. Preselila se je tu-sem s Hriba, potem, ko ji je umrl mož v najlepših letih in ko jim je bila prodana domačija. Če bi bogati upnik počakal s prodajo hiše le še nekaj dni, bi bil na to domačijo prepisan ob delitvi lep kos zemlje, ki bi zadostoval, da se dolg pokrije in dom ohrani družini. Tako pa je upnik s prodajo pohitel in ta zemlja je bila prepisana nanj...

Skoraj vsak košček zemlje na Vrhniki je prepojen z znojem in s krvavimi sragami siromašnih trpinov. Čempuhova Jera je doživljala isto žaloigro kot Cankarjeva mati. Stisnila se je na »Klanec«, kamor se je skrilo siromaštvo in beda pred bogastvom in napuhom ob Cesti. Vso to tragiko je opevala njena najmlajša hčerka Francika, ki je dala izraz svoji boli v obliki vezane besede. Njene pesmi, čeprav nikjer objavljene, dokazujejo njeno pesniško dušo.

Ko je Čempuhova družinica na Klancu obogatela za dve ljubki deklici, vnukinji Čempuhove vdove, katerima je mati umrla, tedaj je v siromašni družini šele zaživelo. Nič več ni bilo čutiti pomanjkanja, čeprav ni bilo ničesar v izobilju. Tedaj je donela večer za večerom, sedaj vesela, sedaj otožna pesem iz mladih grl, ob spremljavi kitare, katero je spretno igrala Francika. Tedaj se je krožek kosal v pesnikovanju in za pesmi je Francika kmalu našla napeve in vsa družina je potem pela.

Ali je kaj čudnega, ako so ljudje na Klancu in z vseh »klancev« tako radi prihajali v to družino? Ali je kaj čudnega, da je ta družba siromakov z vseh klancev bila kot ena družina? Ali je kaj čudnega, da je tudi mali Cankarjev Ivan tako rad

zahajal v ta krožek, da je v taki sredini mali Ivanček že kot tretješolec zapel pesem, katero je posvetil najstarejši hčerki te družine — Urški (moji pokojni materi, roj. Steržinar, poročeni Grampovčan).

Ta mali Ivanček ni v tem krožku mnogo govoril. Prihajal je, sedel navadno v kot in molčal. Zasanjal se je ob otožni pesmi in zgodilo se je, da je tedaj vzel iz žepa sveženj papirja in pisal. Pisal je pesmi. Včasih se je ves raznežil. Govoril je celi družbi o lepi prihodnosti in o lepem življenju ljudi s »Klanca«. Nekajkrat je nenadno vstal, šel iz hiše na »Čužo« in začel na ves glas deklamirati svoje pesmi.

Dve novi slovenski drami

Krstna uprizoritev vsakega domačega dramskega dela je za vse, ki jim je gledališka umetnost pri srcu, velik praznik. Igralci ga naštudirajo z dvojno vnemo, gledalci ga gledajo z dvojnimi, nasprotujočimi si občutki: veseli so ga, ker je delo domačega avtorja, ker prikazuje naš svet in razkriva naše probleme, obenem pa ga ocenjujejo s kritičnim pogledom: ali se lahko meri z deli tujih avtorjev?

Letos smo v kratkem razdobju enega meseca na odrih dveh ljubljanskih gledališč videli dve krstni izvedbi slovenskih avtorjev.

Posebno veliko zanimanja in pohvale pri kritiki in občinstvu je požela drama Primoža Kozaka »Kongres«, ki ga je uprizorilo dramsko gledališče.

Dramatik Primož Kozak razkriva v svojih dramah — »Kongres« je že tretja po vrsti — ideološke premike v naši družbi. Usodna, temna sila vseh treh Kozakovih dram je stalinizem, ki ga obravnava v različnih obdobjih in med različnimi ljudmi. Najprej v vodstvu samem (Dialogi), nato v sporu z osebno mislijo in vestjo v času narodnoosvobodilnega gibanja (Afera) in končno ob usodi univerze (Kongres), ki naj bo osrednje svetišče narodne kulture.

Glavne osebe v novi drami so univerzitetni profesorji in politični predstavniki na tej ustanovi. Vsak od njih predstavlja zanimiv in živ značaj iz naše sodobnosti, z vsemi vrlinami in slabostmi našega človeka.

Trije mladi slovenski igralci: Tone Slodnjak,
Kristijan Muck in Janez Hočevar

Prva odlika te nove slovenske drame so duhoviti in udarni dialogi; gledalca ves čas držijo v napetosti in nemalokrat izzovejo aplavz pri odprti sceni. Druga odlika pa je avtorjeva objektivnost: če obsoja, obsoja z razumevanjem, če hvali, hvali s pridržkom. Osebe in dogodki niso pisani črno-belo, ampak so prikazani taki, kot so v življenju; z vsemi svojimi dobrimi in slabimi lastnostmi.

Kritik Josip Vidmar je o tej najnovejši slovenski drami napisal takole: »Novo Kozakovo delo je vreden družbeno kritičen dokument o značilnih silnicah našega sodobnega življenja. Tu so zelo resno zastavljena nekatera pereča in važna vprašanja naše stvarnosti. Zastavljena so v obliki dramskih dogodkov med živimi liki, ki so tako prepričevalni, da terjajo od gledalca notranjega sodelovanja in razmišljanja. Po tem svojstvu spada Kozakovo delo med najresnejše, zrele poskuse, najti in dati orientacijo v svetu, v katerem živimo. Spada pa tudi med najvidnejše dosežke naše povojne dramatike, čeprav je v »Kongresu« vendarle še marsikaj neizravnane in celo nedognane.«

Kozak v svoji drami odkrito in naravnost prikazuje navzkrižja današnjih dni in za odrsko govorico mu služi vsakdanji jezik.

Druga slovenska odrska noviteta, poetična drama Gregorja Strniše »Samorog«, ki so jo uprizorili v Mestnem gledališču, pa nam razkriva filozofsko-pesniško videnje sveta. Dogajanje je avtor preselil v slikoviti srednji vek, v čas legend, čarovnic, zle usode in neznanih nadnaravnih sil. Posebna odlika te drame v verzih je bogat, starinsko pobarvan jezik, ki v marsičem spominja na narodno pesem.

Skozi dogajanje, ki ga prepletajo balade in romance, nam pesnik razkrije človekovo stisko in njegov večni spopad z dobrim in zlom. Toda dobrota in poštenje sta zmerom obsojena na propad, v življenju zmaguje le zlo.

Zle osebe, ki nastopajo v drami, zmerom uspejo. Tu je krvavi sodnik Bertram, ki se poigrava z življenjem in smrtjo ljudi, tu je njegov prikimatec Pincus, krčmar in krovoprisežnik, tu je še najemniški vojak, ropar in izdajalec, ki se srečno izmota iz vseh stisk. Tudi čista devica Margarita se reši smrti na grmadi, ko usliši sodnikovo grešno ljubezen, na grmado pa pošlje svojo sestro dvojčico, blazno deklico, ki je čista in svetla kot nedolžen otrok. Tudi Dizma, glažar in špilman, ki ljubi Margarito, je za svojo čisto in zvesto ljubezen kaznovan: rabelj mu odseka roko in ga zapre v sramotilno kletko. Besedilo »Samoroga« je iz-

šlo tudi v knjižni izdaji (izdala jo je mariborska založba Obzorja), in je dobro dopolnilo pri gledanju te svojstvene lirčne drame, polne prisposodob in metafor.

Obe drami — Kozakov »Kongres« in Strnišev »Samorog« bosta zastopali slovensko dramatiko na vsakoletnem skupnem pregledu jugoslovanske dramske tvornosti. Tu — v širši konkurenci in pred strogim, kritičnim občinstvom bosta pokazali svojo umetniško ceno in vrednost.

Jana Milčinski

»Spomini« Ivana Regenta

Nedavno je v Ljubljani izšla knjiga Ivana Regenta »Spomini«, ki po svoji tehtni vsebini sodi v posebno zvrst na našem knjižnem trgu. To so spomini revolucionarja in segajo v obdobje, ko se je tržaško delavsko gibanje začelo močnejše pojavljati kot pomemben političen činitelj. Ivanu Regentu je bilo 18 let, ko je stopil v tržaško sekcijo Jugoslovanske socialdemokratske stranke. Prav takrat je tržaško delavstvo začelo z množično stavko, ki je bila do takrat največja.

Obdobje do prve svetovne vojne, ki ga obravnavajo Regentovi spomini, sega tudi zunaj območja Trsta, Slovenskega Primorja in Istre. Kot član vodstva Jugoslovanske socialdemokratske stranke nam v svoji knjigi oživlja tudi del zgodovine slovenskega in jugoslovanskega delavskega gibanja, v katerem je dozorel njegov lik delavskega voditelja, ki je bil vse svoje življenje dosleden načelom revolucionarnega gibanja. Smrt mu je žal preprečila, da bi dokončal svoje spomine še za obdobje po drugi svetovni vojni, ko je v osvobojeni socialistični domovini nadaljeval s svojim družbeno-političnim delom. Zato bo enkrat treba dopolniti njegovo podobo tudi s tem poglavjem iz njegovega življenja in dela.

V posebnem odstavku se Regent v svojih spominih s toplo besedo spominja svoje žene Malke, ki je bila vedno zvesto ob njegovi strani na njegovi burni in težki poti borca in revolucionarja. Spomine pa je posvetil svojim prijateljem, znanim borcev za pravice delavcev: Etbinu Kristanu, dr. Henriku Tumi in Ivanu Cankarju.



FRANK JAPIČ 80-LETNIK

Konec marca smo na matici s šopkom rdečih nageljnov pristrčno čestitali za osemdeseti rojstni dan našemu prijatelju, nekdanjemu znanemu amerškemu društvenemu delavcu Franku Japiču. Jubilant je tako fantovsko čil za svoja leta, da mu jih najmanj dvajset odšteješ. Po rodu je Metličan, kjer se je rodil 23. marca pred osmimi desetletji. Izučil se je sedlarske obrti, nato pa jo je 17-leten mahnil čez širno morje v Ameriko. Vseskozi je bil vnet društveni delavec, vnet organizator in dober pevec. V Calumetu je bil med prvimi člani novoustanovljenega Socialističnega kluba številka 11 in zavzet agitator, dalje je bil med ustanovitelji društva SNPJ Bratska sloga številka 62. V Chichagu, kjer je 15 let delal pri velikem podjetju Goldblatt Broth, ki je imelo osem trgovin s pohištvo, so ga delavci izvolili, da jih je zastopal v uniji (sindikatu). Dva najstkrat je bil izvoljen za delavskega zapupnika.

V Chicagu je bil član društva SNPJ Francesco Ferrero št. 131. Med člani je bilo precej dobrih pevcev, tako se je Japiču rodila misel, da bi bilo lepo, če bi imeli svoj pevski zbor. Bili so za to. Februarja 1929 je bila ustanovna seja. To je bil rojstni dan pevskega zbora France Prešeren, ki še danes prepeva. Prvi predsednik zbora je bil Martin Mihelič iz Vinice. Bil je le eno ali dve leti, nato so soglasno izvolili za predsednika Franka Japiča, ki je bil na tem mestu 18 let. Pevski zbor France Prešeren je zacvetel in se razmahnil. Dva-krat letno je prirejal koncerte, gostoval je po slovenskih naselbinah, prirejal piknike.

Ko je bil med zadnjo vojno ustanovljen SANS, je bil Japič izvoljen za predsednika podružnic za Chicago in okolico, bil je tudi v izvršnem odboru SANS. Z vneto je zbiral prispevke za pomoč domovini in bil pri tem zelo uspešen. Ko se spomni na to danes, se mu iskra ponosa vžge v očeh.

Zdaj živi med nami tu v Ljubljani že enajsto leto. Pravi, da je vesel in zadovoljen v Jugoslaviji. Še vedno je naročnik Prosvete in rad prebira novice o naših v Ameriki, posebno se zanima za nastope pevskega zbora France Prešeren iz Chicaga. Pred nekaj leti je bil hudo bolan — imel je srčni infarkt. Toda naši zdravniki so se zelo zavzeli zanj in ga pozdravili. Pravi, da jim je globoko hvaležen, posebej še zdravnici dr. Mazovčevi.

Rojak Japič: Na mnoga leta v zdravju in zadovoljstvu med nami!

Ina Slokan

Praznik slovenske pesmi v Trstu

Sobota 23. marca in nedelja 24. marca sta bila za tržaške Slovence prava praznika slovenske pesmi. V teh dneh sta bili v slovenskem kulturnem domu dve veliki pevski prireditvi, na katerih je nastopilo osemnajst pevskega zborov, tržaških in goriških, iz mesta in iz večjih in manjših vasi od Brega do furlanskega roba.

Koncerta sta bila pod okriljem Slovenske prosvetne zveze, ki je vseskozi podpirala našo zborovsko pesem. Na njeno pobudo so zbori za ta dva večera naštudirali in peli številne stare ljudske pesmi, in jih tako oteli pozabi. Druga pobuda je še pomembnejša, ker jo je narekovala skrb za bodočnost slovenskega zborovskega petja. V zadnjem času so že nekajkrat uspešno nastopili otroški zbori, ki so oživeli predvsem pod okriljem tržaške Glasbene matice. Med petsto pevci, ki so zapeli na obeh koncertih, je bilo nad sto otrok in mladine.

Nastop teh mladinskih in otroških zborov skupno z zbori odraslih je spodbuden dokaz, da nam ob zavzetem prizadevanju glasbenih pedagogov Glasbene matice in podpori Slovenske prosvetne zveze na Tržaškem in Goriškem zori nov pevski rod, ki bo v doglednem času izpopolnil vrste v naših pevskega zborih in ohranil bogato tradicijo naše zborovske pesmi.

Sto let prvega slovenskega dnevnika

V marčevi številki Rodne grude smo že kratko omenili, da praznujemo letos stoletnico, odkar je začel izhajati na Slovenskem prvi slovenski dnevnik. To je bilo 2. aprila 1868, ko je v Mariboru izšla prva številka Slovenskega naroda. Seveda smo že pred njim imeli Slovenci več listov, a Slovenski narod je bil prvi slovenski časopis, ki je izhajal kot dnevnik. To je bil takrat dogodek velikega kulturnega in političnega pomena. Zato so bile ob jubileju prirejene številne proslave v Mariboru, kjer je Slovenski narod izhajal prvih pet let.

Še posebej pomembna je ta stoletnica za slovenske novinarje. Zato so v dnevih od 4. do 7. aprila, ko so bila v Mariboru jubilejna slavlja, prihiteli tja iz vseh koncev Slovenije in iz zamejstva. Proslave so se udeležili tudi profesorji in dijaki srednjih in strokovnih šol iz Trsta in Celovca. V jubilejnih dneh je v obdravskem mestecu zasedal razširjeni plenum Zveze novinarjev Jugoslavije in razpravljali o vlogi in položaju tiska v naši družbi. Med udeleženci so bili zastopniki tiska iz vseh jugoslovanskih republik.

Dne 5. aprila je bila v mariborskem Rotovžu odprta razstava »Slovenski narod ob ustanovitvi«, katero je pripravila mariborska študijska knjižnica. Razstavljenih je bilo vseh pet letnikov Slovenskega naroda, ki so ga tiskali v Mariboru. Kasneje se je list preselil v Ljubljano. Obenem je bila v salonu Rotovž odprta tudi razstava slovenske novinarske fotografije, pri kateri so sodelovali vsi naši fotoreporterji. Petkovo nagrado, imenovano po partizanskem fotoreporterju Jožetu Petku je prejel fotoreporter Joco Znidaršič, nekatere druge fotografije pa so prejele posebna priznanja. V muzeju revolucije v Mariboru pa je bila takrat odprta tudi razstava slovenskega tiska v času narodnoosvobodilne borbe.

Na hiši, kjer je bilo dve leti uredništvo Slovenskega naroda, ki sta ga takrat urejala Anton Tomšič in pisatelj Josip Jurčič, na sedanjem Slomškovem trgu, so slovesno odkrili spominsko ploščo z napisom: »V tej hiši je bilo uredništvo prvega slovenskega dnevnika »Slovenski narod«. Urejevala sta ga Josip Jurčič in Anton Tomšič. Ob stoletnici — slovenski novinarji.

ZDA

70 let Ameriške bratske zveze

Nad šestindvajset tisoč članov Ameriške bratske zveze praznuje letos jubilej svoje organizacije — sedemdesetletnico njene ustanovitve. L. 1898 so jo v Elyju v Minnesoti ustanovili delavci-rudarji v železnih rudnikih in jo imenovali Jugoslovanska katoliška jednota. To je bila bratska podporna organizacija, ki si je zapisala v svoj delovni program, da nudi članstvu raznovrstna zavarovanja in ga spodbuja, da goji bratstvo in je državljansko zavedno, podpira pa tudi organizirano delavstvo v ZDA. Politično in versko prepričanje vsakega člana pa se smatra za njegovo osebno stvar.

Ustanovnega sestanka se je udeležil tudi Frank Sakser, takratni lastnik in urednik Glasa naroda, ki je nato postal uradno glasilo organizacije in ostal do leta 1925, ko je dobila organizacija svoje lastno glasilo Novo dobo (New Era), katero ima še danes.

Organizacija je naglo napredovala. Na šesti konvenciji leta 1905 so sprejeli sklep, da se lahko vključijo kot aktivne članice tudi žene članov. Na deveti konvenciji, ki je bila leta 1913 v Pittsburghu, pa so ustanovili mladinski oddelek. Mladinske konvencije so število članstva zelo pomnožile, saj je ob vsakokratni predkonvenčni kampanji naraslo število za nekaj tisoč novih članov. Leta 1933 si je organizacija zgradila svoj dom v Elyju. Dom je last mladinskega oddelka. Po sklepu 16. konvencije leta 1940 v Waukeganu se je Jugoslovanska katoliška jednota preimenovala v Ameriško bratsko zvezo.

Med zadnjo vojno je Ameriška bratska zveza odločno podprla boj jugoslovanskih narodov. Dala je pobudo za prvi sestanek slovenskih podpornih in drugih organizacij v Ameriki, ki je bil 19. aprila 1941 v prostorih SNPJ v Chicagu. Predstavniki so ustanovili slovensko sekcijo Jugoslovanskega pomožnega odbora v Ameriki (JPO-SS). Takratni predsednik Ameriške bratske zveze Janko N. Rogelj je bil na tem zborovanju imenovan za direktorja publicitete. ABZ je bila tudi ena izmed ustanovnih članic SANS in je imela tudi v glavnem odboru svoje zastopnike. Zvezino glasilo Nova doba je med zadnjo vojno obavljalo objektivna poročila o dejanskem stanju v Jugoslaviji in agitiralo za moralno in gmotno pomoč, ki so jo zbirali ameriški Slovenci v okviru Jugoslovanskega pomožnega odbora in SANS. Med drugim je objavila 17. februarja 1943 tudi resolucijo glavnega odbora Ameriške bratske zveze, s katero se je ta jasno opredelila za pomoč partizanskemu odporniškem gibanju v Jugoslaviji.

Po podatkih iz leta 1967 ima Ameriška bratska zveza 148 društev v 20 državah s skupno 26.703 člani. Od tega števila je v oddelku odraslih 16.691 članov, v mladinskem oddelku pa 10.102 člana. V letu 1967 je imela zveza 9.142.049 dolarjev premoženja. Predsednik zveze je Frank Kress, tajnik pa Frank Tomsich.

V začetku letošnjega marca so se člani glavnega odbora zbrali v Chicagu na svoji letni seji. Tam je bilo tudi sklenjeno, da bo to leto, jubilejno leto zveze.

Dne 18. avgusta bo v Denverju, Colorado, 23. redna konvencija Ameriške bratske zveze. V okviru letošnjega jubilejnega leta zveze bo konvencija posebej slovesna. V teku je tudi predkonvenčna kampanja za pridobitev novih članov, ki bo prav gotovo zelo uspešna.



Zgodovinski posnetek iz časa zadnje vojne: nekateri odborniki SANS v Clevelandu. Od leve: Fred A. Vider, Frank Zaitz, Josephine Zakrajšek, Etbin Kristan, Janko N. Rogelj, Anton Krapenc, neznan, Vincent Cainkar, Mirko Kuhelj in Jacob Zupančič

Jubilejno leto mladine SNPJ

Mladina včlanjena v Slovensko narodno jednoto slavi letos svoje jubilejno leto. Pred petinpetdesetimi leti, 1. januarja 1913 je bil v novoustanovljeni mladinski oddelek te organizacije sprejet prvi član. Takrat je bila SNPJ prva med slovenskimi organizacijami v ZDA, ki je omogočila, da se pod njenim okriljem lahko zavaruje tudi mladina. To je pomemben datum, ki bo ostal svetlo zapisan v zgodovini naših ameriških bratskih podpornih organizacij.

Jednotina mladina se bo letos ob svojem mladinskem tednu v času od 22. do 29. junija prav gotovo v velikem številu zbrala na letovišču SNPJ v Enon Valleyu, Pa. V času mladinskega tedna, 22. in 23. junija, bo v tem letovišču tudi tretja konvencija mladine SNPJ. Na njej se bodo zbrali delegati in delegatke mladinskih krožkov jednote, ki praznujejo letos 30-letnico ustanovitve.

Lani, ko so mladinski krožki SNPJ praznovali 45-letnico izhajanja mladinske revije Voice of Youth, so v kampanji za nove člane bili doseženi prav lepi uspehi: 1280 novih članov so vpisali v oddelke odraslih in 1416 v mladinski oddelek, skupna vsota na novo vpisanih zavarovalnin pa je presegla tri milijone dolarjev. Prepričani smo, da bo tudi letošnja jubilejna kampanja, ki je v teku, uspešna.

Konferenca progresivnih Slovencev

V maju se bodo zbrale progresivne Slovenke Amerike na svoji letni konferenci, ki bo letos prvič pod okriljem krožka št. 7, v katerem so mlajše, v Ameriki rojene Slovenke. Kakor v drugih naših društvih in organizacijah, tudi progresivne Slovenke v zadnjih letih pritegujejo v odbore vseh več novih mlajših moči, ki bodo poprijele, ko bomo starejše omagale. Čas beži in tiste, ki so nekoč v organizaciji bile mladinke, so danes zrele žene. Mnoge od njih so dosegle ugledne položaje v družbi. Z ljubeznijo se pa spominjajo tudi na delo in uspehe v organizaciji. Z veseljem in ponosom beremo, da se naša ameriška mladina rada udeležuje pri skupnem društenem in kulturnem življenju. To sodelovanje je porok, da bodo naša društva in organizacije na ameriški htleh še dolgo živele in cvetele.

KANADA

Iz dela društva Simon Gregorčič

Dne 2. februarja je imelo naše društvo »Simon Gregorčič« letno skupščino in dopolnilne volitve novega odbora za tekoče leto. Iz poročila je bilo razvidno, da društvo dobro napreduje tudi finančno, saj bo naša farma s pritiklinami kmalu plačana.

V začetku marca je naša mladinska sekcija priredila filmsko predstavo s kratkimi filmi iz domovine, kot so film Slovenske izseljenske matice Lep spomin, Gorenjska ohcet in drugi. Naši ljudje so dvorano

Zgornji sliki: Prav veselo je bilo na skupnem pustnem plesu v prostorih Slovenskega podpornega društva Simbron v Buenos Airesu. Udeležil se ga je tudi Nikola Majdič, jugoslovanski generalni konzul. Foto: A. B.

Rojakinja Marija Zalik iz Stuttgarta je srečno prestala težko operacijo žolča.

V Jugoslovanskem klubu v Stuttgartu so prijetno praznovali dan žena. (Obe sliki: Julija Jakopin)

Pevski zbor Slovenskega kulturnega društva Ljudski oder v Buenos Airesu med nastopom na prireditvi 16. decembra lani. Foto: A. B.

popolnoma napolnili in filme zelo toplo sprejeli. Pozneje smo predvajali celovečerni film posnet po znani noveli Prežihovega Voranca Samorastniki, ki je bil že drugič predvajan z lepim uspehom.

V aprilu smo imeli še dve plesni zabavi. Odslej pa se bo naša dejavnost razvijala na farmi, kjer je poleti zelo živo. Na žalost je pri nas v Kanadi poletje kratko. Sedaj je pri vas doma že lepo in vse v cvetju, mi pa smo za spomlad dobili sneg in mrzel veter brije.

Naj ob koncu navedem še člane novega odbora, ki bodo v letošnjem letu vodili naše društvo: predsednik Kristian Hlad, njegov namestnik Viktor Grlj, tajnik Darko Lovišček, namestnica Francka Seljak, blagajnik Jože Stefančič, člana nadzornega odbora Edvard Ludvik in Janez Sumandl. Za prosveto in mladinsko športno sekcijo: Albin Lampič, gospodar farme: Lojze Tomažič, ekonom: Alojz Primc, Jože Volk, Vida Furlan, Marija Lampič in Jože Boštjančič.

Leon Fister

Slovenci v St. Catharinesu

Pri lomljenju stavka je v januarski številki izpadel od članka rojaka Franka Vrhovška iz St. Catharinesa prvi odstavek, ki ga danes objavljamo, avtorja pa prosimo, da nam oprostí. Odstavek se glasi:

»Hvala za objavo novic o našem Lipa parku. To pot vam napišem nekaj več o našem življenju tukaj. Mesto St. Catharines ima 95 tisoč prebivalcev in leži blizu svetovno znanih Niagarskih slapov, kjer je prekop, ki veže Atlantski ocean z največjimi jezери severne Amerike. Po zemljepisni legi je ta kraj eno najlepših kanadskih mest. Večji del Slovencev, ki so se naselili tukaj, dela v industriji, nekateri imajo pa farme. Okolica mesta slovi po svojih lepih, obsežnih sadovnjakih in vrtovih.«

FRANCIJA

Izgubili smo tri člane

Od 25. februarja letos nas je že tretjič obiskala smrt. Združenje Jugoslovancev v severni Franciji je izgubilo tri člane. V nedeljo, na Matijev god, je nepričakovano umrl v Winglesu Jožef Janež, star 63

let. Doma je bil iz Babnega polja. V Francijo je prišel leta 1929 in delal kot rudar do leta 1959, ko je v rudniku izgubil levo roko. Bil je skrben oče peterih otrok in vrsto let prizadeven član našega združenja. Ob pogrebu smo ga spremljali z društveno zastavo. Njegova vdova se iz srca zahvaljuje vsem njegovim prijateljem iz Winglesa, Meurchin za spominsko ploščo in vsem, ki so ga v tako lepem številu spremljali na zadnji poti.

V nedeljo 10. marca je po daljšem bolehanju v Lievinu umrla članica našega društva in zelo pridna žena našega društvenega predsednika Jožefa Čebul. Pogreb je pokazal kako je bila pokojna priljubljena.

Dne 19. marca je v Noyelles podlegel rudarski bolezni silikozi Franc Vrabec, star 72 let. Doma je bil z Dolenjskega in je bil član združenja od ustanovitve.

Naj počivajo v miru, družinam naše sožalje!

Ivan Demšar, tajnik združenja v Sallauminesu

Zahvala

Ob prezgodnji smrti moje žene se najlepše zahvaljujem Udruženju in celotnemu odboru, ki so prišli od blizu in daleč in se poklonili pokojnici ter jo spremljali na zadnji poti.

Posebna zahvala mladim odbornikom, ki so tvegali svoje dnevnice (šhte), da so prihiteli z društveno zastavo in spremili dolgoletno članico na kraj njenega počitka.

Vsem skupaj najlepša hvala!

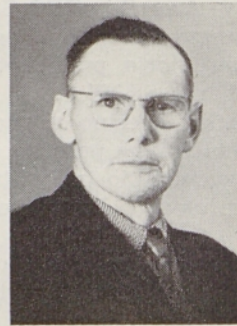
Moja najlepša zahvala tudi pogrebniemu skladu, ki mi je ob izgubi moje žene izplačal vsoto 513 frs, kar znaša skoraj polovico pogrebnih stroškov, ki so pri nas zelo visoki. V korist vsakega jugoslovanskega izseljenca (ki morda še stoji ob strani) je, da nemudoma pristopi k temu tako koristnemu fondu.

Še enkrat vsem topla zahvala!

Justin Čebul, Lievin

O našem društvenem delu

Kakor vsako leto vam tudi letos poročamo o delu našega društva sv. Barbare Jeanne d'Arc v letu 1967. Nekaj o teh prireditvah sem že poročal. Lani 4. decembra na dan svete Barbare smo imeli plesno za-



Pokojni Jožef Janež
iz Winglesa



bavo. Lepa, obnovljena dvorana pri Lux, kjer je naš društveni sedež, je bila polna do zadnjega prostora. Zbralo se je mnogo Slovencev. Prišli so tudi iz Merlebacha iz društva Jadran. Najlepše se jim zahvaljujemo, saj s takšnimi obiski podpirajo naše društvo. Posebnost na tej družabni prireditvi je bila izvolitev lepote rударjev (Miss Mineur Jeanne d'Arc). Ta častni naslov si je pridobila Slovenka Bedenetova iz Merlebacha. Naše društvo ji je poklonilo šopek nageljnov in denarno darilo — 40 NF. Za častni dami sta bili izvoljeni dve Francozinji, ki sta prejeli vsaka po 20 NF nagrade. Gostilničar nam je poklonil 5 litrov šampanjca za okrepitev sodnikom in izbranim lepoticam. Tudi društveni blagajni je ta družabni večer prinesel primerno okrepitev.

Dne 13. januarja letos smo imeli tradicionalni družinski večer. Kljub ostri zimi in poledenelim cestam se je naša prijetna dvorana skoraj napolnila. Vsak je vedel, da se bo spet po domače zabaval. Kje pa pri Slovencih ni luštno? Večerjo je odbor pripravil čisto po domače. Kupili smo prašička. Tajnik Stanko Gošek je pa poskrbel, da smo imeli zelo okusne krvavice, ki jih je sam izdelal. Ivanka Planinškova je pripravila večerjo s klobasami, pečenko in kislim zeljem. Orehove potice sta pripravili Antonija Pribošek in Breda Gošek. Da so pogasili žejo, je vsak član dobil pol litra vina. Za zabavo so pa v veliki meri poskrbeli: Tinče Blatnik s harmoniko, Žano Pribošek, trobentist Vipotnik, kitarist Johan Goričan; vsi so člani društva sv. Barbare. Bil je prijeten večer. Kakor v prejšnjih letih, so bili po večerji obdarovani upokoјenci in vdove, ki jih je trinideset med članstvom našega društva. Vsak je prejel 15 NF. Zabava je trajala pozno v noč.

Naše društvo je tudi lani sodelovalo s francoskimi društvi pri raznih slovesnostih, kakor tudi pri proslavi našega državnega praznika 29. novembra. Dne 20. januarja smo imeli letni občni zbor. Z rudarskim pozdravom Srečno! ga je odprl predsednik in navzočim članom zaželel sreče in uspehov v letošnjem letu. Z enominutnim molkom smo počastili spomin lani umrlih članov. Nato so bila prebrana poročila o delu društva v preteklem letu.

Društvo šteje trenutno 82 članov. Skupni izdatki v lanskem letu so znašali 2600 NF. Članarine doslej še nismo zvišali, kar pomeni, da je društvena blagajna v dobrem stanju. Sledila je izvolitev novega odbora. Izvoljeni so bili: predsednik Johan Pribošek, drugi predsednik Anton Pribošek, tajnik Stanko Gošek, drugi tajnik Alojz Plohl, blagajnik Danijel Tušar, drugi blagajnik Marija Matoh, namestniki: Bruno Banović, Slavko Pribošek, Slavko Štrukelj. Preglednika računov: Maks Kozole in Jakob Štriker, zastavonoša Matija Jerbič. Za častnega predsednika je bil izvoljen Robert Eiselst, ki je sicer po poreklu Francoz, je pa zelo naklonjen Slovincem in tesno sodeluje z društvom pri organiziranju prireditev in podobno.

Odbor

VPRAŠANJA ? ODGOVORI

Služenje vojaščine za osebe z dvojnim državljanstvom

Zanima me, kako je z odslužitvijo vojaškega roka pri vojnih obveznikih z dvojnim državljanstvom. Jaz sem se leta 1958 z družino za stalno izselil v Nemčijo. Med tem časom smo pridobili nemško državljanstvo, s tem pa je nastal problem glede mojega sina, roj. 8. maja 1945 v Celju, ki je moral vojaški rok služiti v Nemčiji. Zanima me, ali je dolžan odslužiti vojaščino tudi v Jugoslaviji, ker domnevam, da služenje vojaškega roka dvojnih državljanov ni popolnoma rešeno. Mislim, da to ni osamljen primer, zato boste s tem pojasnilom ustregli tudi drugim in vam bomo hvaležni za točen odgovor.

Z. S. Mannheim, Nemčija

Dvojno državljanstvo in služenje vojaškega roka v katerikoli državi zunaj SFRJ ne vpliva na služenje vojaškega roka v Jugoslaviji.

Po določbah zakona o narodni obrambi (Ur. l. SFRJ, št. 32/65) se mora jugoslovanski državljan, ki stalno živi v tujini, med dopolnjenim 17. in 27. letom starosti priglasiti pristojnemu diplomatskemu oziroma konzularnemu predstavništvu Jugoslavije in dati izjavo, da se bo v primeru mobilizacije ali vojne ravnal po ukazih pristojnih jugoslovanskih vojaških organov. Kdor tako ne ravna, se šteje, da se izmika vojaški obveznosti in se lahko pošlje na služenje vojaškega roka do dopolnjenega 40. leta starosti.

Oseba, ki pa se med 17. in 27. letom priglasí pristojnemu diplomatskemu oziroma konzularnemu predstavništvu SFRJ in da ustrezno izjavo, pa:

a) če pred dopolnjenim 27. letom pride za stalno ali za dlje kakor eno leto v Jugoslavijo, se vpokliče na služenje vojaškega roka, če je sposobna za vojaško službo (če pride v Jugoslavijo manj kot za eno leto, se ne vpokliče),

b) če pride po dopolnjenem 27. letu starosti in se za stalno naseli v Jugoslaviji, ne bo služila vojaškega roka, vpisana pa bo v vojaško evidenco kot vojaški obveznik (klicana bo samo na orožne vaje).

Socialno zavarovanje in povratek v domovino

Deset let že živim v Franciji, zdaj pa bi se rad vrnil v domovino. Med tem časom sem si kupil v Jugoslaviji hišo in nekaj zemlje in upam, da bi se iz tega nekako preživljal.

Od leta 1948 do 1957 sem delal v rudniku Senovo in v tem času tudi odslužil vojaški rok. Ali se mi bo to štelo v pokojninsko dobo ali ne? V Franciji sem se zaposlil v rudniku julija 1958, že po desetih mesecih pa sem se težko ponesrečil in sem bil od plina čisto ožgan, tako da nisem več sposoben za težko delo, zato me je rudnik zaposlil na dnevnem lažjem poslu. Sedaj sem star 35 let, oženjen, brez otrok. Tukajšnji rudnik me noče upokoјiti, čeravno sem 50 % invalid. Ali bi imel v Jugoslaviji socialno zavarovanje brez vsakršne zaposlitve ali ne? Ali bi moral najprej plačevati invalidske prispevke? Ali bi mi kaj odtegovali od moje invalidnine, ki jo prejemam sedaj redno vsak mesec po 250 NF? Predvsem mi gre za zdravstveno zavarovanje. Prosim tudi za naslov banke, kamor bi mi od tu pošiljali invalidnino.

V. C., Kreutzwald, Francija

Leta zaposlitve v senovskem rudniku se vam bodo štela za pokojnino (seveda brez vojaškega roka, ki se ne smatra za delovno dobo), vendar bi morali zadostiti pogoju, da bi dosegli minimalno delovno dobo tj. 15 let skupaj z zaposlitvami v Franciji. Predlog za priznanje pokojnine pa boste lahko vložili šele, ko boste dopolnili 65 let starosti.

Če imate odločbo francoskega zavoda za socialno zavarovanje za prejemanje invalidnine v znesku 250 NF, boste to invalidnino lahko prejemali v Jugoslaviji. Nakazilo invalidnine bo prihajalo po mednarodni poštni nakaznici na vaš tukajšnji naslov, nakaznico pa boste šli zamenjati v najbližjo banko, ki vam bo izplačala gotovino v dinarjih. Pri tem vam bodo odtegnili le minimalno pristojbino ob zamenjavi, ki je pač povsod običajna.

Ker boste, kakor pišete, imeli tukaj nekaj zemlje, bo najbolje, če se boste poslužili kmečkega zavarovanja, po katerem boste zavarovani za primer bolezni kot drugi kmečki zavarovanci.

Ali naj zamolčim?

V tujini živim že nekaj let. Zaposlitev imam kar dobro, vendar sem bila hudo osamljena, dokler nisem srečala fanta, s katerim se zelo razumeva. Dober je, pošten, varčen in ima me zelo rad. Tudi jaz ga imam iskreno rada in mislim, da bi bila srečna z njim. Misliva se poročiti, nato bi se vrnila v Slovenijo, kjer bi začel s svojo obrtjo. Lepo bi živela, toda... Nečesa iz moje preteklosti mi še nisem povedala. Še zelo mlada sem vzljubila nekoga, ki me je prevaral in zapustil. Če bi ne imela tako dobrih in razumevajočih staršev, bi bila morda takrat obupala. Pri starših živi zdaj moj sinko, ki ima že pet let. Ko sem odšla na tuje, je bil še čisto majhen in zdaj ga le po slikah poznam. Zanj sem brez skrbi, saj mu je dobro. Moja mama je njegova mama. Tone vse ve o meni, le o mojem Marjančku ne. Ne vem zakaj mu prav tega nikoli nisem mogla povedati. In zdaj, ko sem tako dolgo molčala, mi je še težje spregovoriti o tem. Kaj pravite, ali naj mu zamolčim? Saj Marjanček je pri mojih starših zelo srečen. Jaz pa se tako bojim, da bom potem spet sama in zagrenjena. Svetujte mi!

Stanka iz Nemčije

Draga Stanka!

Brez pomislekov se izpovejte svojemu fantu. Če je dober in vas ima rad, bo tudi razumel. In to bo nedvomno, o tem sem prepričana. Vaša sreča bo pa potem popolna, saj ne bo nobene skrivnosti več med vama, nobene temne sence, ki bi se, če bi to zamolčali, verjemite, sčasoma razrasla v črno goro skrbi, ki bi vas razjedala ter vam grenila srečo. Saj bi neprestano živeli v strahu, kako bo, ko bo vaš mož od koga drugega zvedel za vašega sina. Ali kaj pomislite, kakšno bridko razočaranje bi bilo to zanj in kolikšna bolečina za vas? Izpovejte se mu iskreno in pogumno! Če je zares takšen, za kakršnega ga imate — dober, razumevajoč in vas ima rad — ne bo njegova ljubezen do vas potem nič manjša. Če pa bi ga vaše odkrito priznanje odvrnilo od vas, bodite samo veseli, da se je to zgodilo zdaj in ne morda šele čez nekaj let, ko bi bilo še veliko bolj boleče. Zalovati pa ni treba, saj bo to samo neizpodbiten dokaz, da vaš fant ni takšen, za kakršnega ste ga imeli. Mladi ste še in dosti časa še imate, da boste srečali pravega. Sicer pa sem prepričana, da se bo vse dobro in prav izteklo.

Še to: mislite tudi na to, da boste tudi svojemu sinu nekoč, ko bo dovolj zrel, da bo razumel, morali povedati resnico. Oglasite se še kaj.

Jelka

Dekle se je spremenilo

Začasno sem zaposlen na Švedskem, prej sem dve leti delal v Nemčiji. Čez nekaj let se nameravam vrniti domov. Doma imam dekle, s katero sva že pred odhodom sklenila, da se poročiva, ko se vrnem. Na delu v Nemčiji sem nameraval ostati le dve leti, potem pa so prilike nanesele, da sem odšel na Švedsko, kjer lepo zaslužim. Z zaročenko si stalno dopisujeva, v Nemčiji me je enkrat obiskala. Medtem se je izšolala in zaposlila v trgovini. Vse bolj čutim, da se je v zadnjih letih spremenila. Njena pisma so hladna, kar uradna. Moje delo in življenje tukaj jo skoraj ne zanimata. Moti me tudi želja za darili, posebno zatega



nakita si vedno želi. Po prijateljih sem ji že večkrat kaj poslal, pa mi je bolj malo hvaležna za to.

Tu imam nekaj prijateljev in znancev. Posebno sem se navezal na nekega fanta s Primorske, s katerim skupaj delava in stanujeva. Pred letom je prišla za njim njegova sestra in se tukaj zaposlila v gostinstvu. Ob prostem času smo veliko skupaj in sem se nanjo kar navezal. Zelo je dobra do mene, čeprav ve, da sem zaročen. Ni tako lepa kot moje dekle, mlajša je in bolj preprosta, a tudi veliko bolj dobra in skromna. To sem občutil, ko sem bil hudo bolan. Oba z njenim bratom sta se tako zavzela zame, kakor da smo domači. Ko pa sem zaročenki pisal o svoji bolezn, mi je odgovorila z nekaj usmiljenimi besedami.

Vse večkrat mislim na to, da bi z njo prekinil. Da bi ji napisal odkrito pismo in ji vse povedal. Kaj menite, ali naj to storim?

Milan iz Švedske

Dragi Milan!

Pravzaprav ste se že odločili. Kar pero v roke in napišite svojemu dekletu pismo in ji odkrito povejte vse, kakor mislite.

Takole pristrčno sta se objela dva mlada Slovence na pustni zabavi v Stuttgartu
(foto: Julija Jakopin)

Bodite pa pošteni — do dekleta in do samega sebe. Razumljivo je, da dolga odsotnost dveh čustveno povezanih ljudi, ta čustva ohladi. Pravite, da se je dekle spremenilo. Kaj pa vi? Ali ste ostali prav isti kakor takrat pred leti, ko ste se od dekleta poslovili? Ali so pisma, ki jih pišete njej, kaj dosti drugačna od njenih? Morda ona prav tako razmišlja o vas, kako zelo ste se v zadnjih letih spremenili? In še to: ali ste morda tolikšno spremembo pri svojem dekletu opazili najbolj v zadnjem času, odkar poznate sestro svojega prijatelja? O vsem tem dobro razmislite. Potem pa ji pišite in se odkrito pomenita o vsem. Pozdravljeni!

Jelka

Filatelistični kotiček

Lepo bi bilo, če bi Rodna gruda prinašala filatelistični kotiček z opisom vseh jugoslovanskih novih izdaj. Saj ni potrebno ne vem kako veliko, samo opis znamke bi bil dovolj. Prepričan sem, da je dosti Slovencev filatelistov, ki bodo tak kotiček navdušeno pozdravili. To je novica iz domovine kakor vsaka druga.

Andrej Oblesčak
Mt. Keira — N. S. W. 2500
Australia

Vaša želja se je uresničila že v tej številki. Želimo vam mnogo razvedrila in veselja ob novem kotičku in ob branju drugih novic v Rodni grudi.

Uredništvo

Naj opišem gorenjsko narodno nošo

V Rodni grudi sem brala, da želite nasvetov, kako bi si naše žene same sešile pristne narodne noše. Zato bom malo opisala kmečko gorenjsko narodno nošo, kakršno smo nosile pred šestdesetimi leti. Leta 1906, ko je moj ata umrl, me je mama dala k stricu za pastirico. Stric je živel na Zgornjem Brniku, bil je mlinar. Tako sem jaz pasla kravo na tistem lepem travniku, kjer je danes letališče in pristajajo letala z vsega sveta. Kdo bi si takrat mislil kaj takega.

Kako smo se takrat oblačile? Večina smo nosile rdeča krila (po gorenjsko čikle) z modercem, zelo nabrane in dolge, skoraj do gležnjev. Pod moderc smo oblekle beli ošpetelj, privezale smo si bel predpasnik obrobljen s čipkami, na glavo smo si pa zavezale rdečo ruto. Ob delavnikih smo bile poleti bose. Ob nedeljah smo pa že nosile bluže in krila iz boljšega blaga, na glavi pa po navadi belo židano ruto. Obute smo bile v gorenjske čizme »na rinčaše šnerane«. Dobro se še spominjam bogatih gorenjskih kmetik, ki so imele lepe praznične noše.

Videla sem jih, ko sem hodila v Cerklje k maši. Posebno ob praznikih so se rade postavljale v širokih krilih iz spreminjaste svile. Menda je bila to taft svila. Moderce so imele iz žameta s srebrnimi ali zlatimi gumbi in z zlato vrstico na prsih »prešnerane«. Bele ošpetlje so nosile z dolgimi širokimi rokavi, ki so imeli ob zapestjih in za vratom čipke. Prek krila so si privezale črn svilen predpasnik obrobljen s čipkami. Okrog vratu so imele zavezano svilen pisano ruto s resami. Na glavi so nosile avbe ali peče zavezane kot petelinovo rožo. Pečo zavezati pa je bila posebna umetnost, katero ni zmogla vsaka — kvečjemu je to

znala kakšna stara ženica. Zato so raje nosile avbe. Prek krila so si zapele srebrn pas (sklepanec) s posebno rutico na koncu. Moški so nosili največ črne nedeljske obleke s pisanimi srajcami in žametastimi lajbiči, ki so jih krasili srebrni gumbi ali neke vrste morski polžki. Kratkih hlač takrat niso več nosili.

Res je bilo prijetno ob praznikih iti v cerkev lepo oblečen. Pred cerkvijo so stali fantje in ogledovali dekleta, ki smo šle sramežljivo mimo. Kako so fontje ob večerih lepo peli in ukali. Marsikdaj so zraven še s harmoniko zaigrali. Takšno je bilo pred šestdesetimi leti naše kmečko življenje tam na Gorenjskem okrog Cerkelj in Kranja.

Barbara Slanovec,
San Bernardino, California



HITRO PRIPRAVLJENO IN IZDATNO

Na številne želje zaposlenih naročnic, predvsem tistih, ki imajo majhna gospodinjstva ali si kuhajo same v skupnih gospodinjstvih, bomo objavili nekaj zapisov za pripravo okusnih in izdatnih jedi, ki se dajo hitro pripraviti. Pri tem bomo upoštevali predvsem tista živila, ki si jih lahko nabavite v vsaki trgovini.

Danes nekaj jedi z jajci (za dve osebi)

Cvrtnjak s klobaso pripravimo: Klobaso narežemo na rezine. Nekaj rezin v ponvi popečemo na razbeljeni masti ali olju in nanje vlijemo nekaj testa, ki smo ga naredile iz 2 jajc, mleka in primerne količine moke. Tako ponavljamo, dokler nam ne zmanjka testa in klobas. Cvrtnjake ponudimo s solato in kruhom.

Krompirjeva jajčna jed je tudi prijetna sprememba v jedilniku. Kilogram krompirja skuhamo že prejšnji dan. Enako skuhamo že prej pet trdo kuhanih jajc. Krompir olupimo in narežemo na rezine. Električni pekač namažemo s surovim maslom in obložimo s krompirjevimi rezinami, ki jih malo solimo. Nanje položimo rezine jajc, malo solimo, nato spet rezine krompirja. Čez vse to polijemo kislo smetano in jed pečemo, da lepo zarumeni. Ponudimo s solato.

Jajca s skuto lahko pripravimo tudi kot sladico. Četrta kilograma mehkega sira (skute) pretlačimo in mu primešamo 4 rumenjake in toliko moke, da je testo gosto tekoče, nato mu dodamo še sneg iz beljakov. Testo vlijemo v ponev na razbeljeno maščobo ter pečemo po porcijah. Po želji lahko cvrtje potresemo s sladkorjem. Ponudimo s kompotom ali solato.

Testenine z gnjatjo in jajci: Primerno količino dobrih testenin skuhamo, odcedimo in preplaknemo. Nekaj rezin gnjati drobno sesekljamo. Posebej stepemo dve jajci, dodamo nekaj žlic mleka in sesekljano gnjat. Zmes vlijemo v ponev na razbeljeno maščobo, premešamo in ko jajca zakrknijo, dodamo odcejene testenine, vse dobro premešamo in serviramo s solato.

Bifteč z jajci: Iz kosa pljučne pečenke narežemo zrezke, ki jih potolčemo, solimo, malo popramo, potresemo z moko, navlažimo z oljem ter pustimo malo počivati. V kozici razbelimo mast ali olje ter bifteke na obeh straneh hitro spečemo. V drugi kozici spečemo jajca »na oko« in na vsak biftek položimo eno jajce ter postrežemo s solato.

Niko Grafenauer:

POTUHA

PEDENJPED KAJ JE BOLAN?
ŽE VES DAN GA MULA KUHA,
VSA ZDRAVILA SO ZAMAN,
NIČ NI VREDNA KURJA JUHA.

SOLZE TOČI, Z MUKO DIHA,
MUZICIRA BREZ POSLUHA,
KAR NAPREJ V SVOJ ROBEC KIHA,
STRAŠNO GA PESTI NADUHA.

NOČE MLEKA, NOČE KRUHA,
TRMASTO ODKLANJA KAVO.
KAR ZAUŽIJE, VSE IZBRUHA,
DA ZDRAVNIK ZMAJUJE Z GLAVO.

TRIKRAT MORA REČI: AI
A BOLEZEN JE KOT GLUHA,
SAJ JE BABICA PRIŠLA,
Z NJO PA TUDI VSA POTUHA.



Darinka Petkovšek:

UGANKA

HOP – ČEZ GRIČEK
ZLAT KONJIČEK
SKOZI OKNO PLANE;
ZASPANE,
MATJAŽEK NAŠ,
OČKE SI POMANE.

(SONCE)

Srečko Kosovel:

NAŠA BELA MAČICA

SONČEK BOŽA TAČICE
NAŠE BELE MAČICE.
O, DA JE LENUŠKA,
TO PA NI RESNICA –
ONA JE PREDICA!
KADAR NAIGRA SE,
ZA KOLOVRAT SEDE,
ZAMEŽI IN PREDE.





me liuha 1967

Ela Peroci

$$2 + 2 = 4$$

Nino so pustili samo doma. Imeli so svoje opravke, njej pa so naročili: ne pozabi napisati domače naloge!

Oče je odšel zadnji od doma. Ko je zaprl vrata za seboj, je Nino zaskalelo pri srcu. Kako lahko odidejo brez mene? je pomislila. In kako naj napišem domačo nalogo?

Napišem ali narišem?

$$2 + 2 = 4$$

Zapojem ali zaplešem?

$$2 + 2 = 4$$

Naj se nasmejem ali jočem?

$$2 + 2 = 4$$

To ni dovolj, je rekla učiteljica v šoli.

Ne, to ni dovolj. Nekaj vendar štejem.

Štejem rože, misli Nina.

Naštejem štiri rože:

dve sta beli, dve rdeči.

Naštejem štiri žoge:

dve sta moji, dve sta tvoji.

Naštejem štiri okna:

vs a so naša.

Naštejem štiri punčke,

jaz sem ena sama. Jočem.

Je to dovolj?

Ne, tudi to še ni dovolj, je rekla učiteljica v šoli.

Povedati moram takole, misli Nina:

bile so štiri majhne punčke, takšne v nabranih krilcih in s pentljo v laseh. Hodile so v šolo, v majhno šolo, ki je imela rdečo streho. Hodile so v prvi razred in so sedele v prvi klopi.

To so bile štiri majhne šolarke,

ki niso hotele pisati,

ki niso hotele risati,

niso hotele računati

in niso znale ničesar prebrati.

Samo hihitale so se in grizle sladkorčke. Hodile so kar naprej v prvi razred in kar naprej so sedele v prvi klopi in so imele vedno večje pentlje v laseh.

Zakaj so imele vedno večje pentlje v laseh?

To je bilo za kazen, ker so pogrizle toliko sladkorčkov.

Velike pentlje pa niso lepe, misli Nina. Kazen jim moramo olajšati. Narišem štiri šolarke, ki imajo spet majhne pentlje v laseh. A za kazen, ker so pogrizle toliko sladkorčkov, in ker so se v šoli samo hihitale, bodo dobile vsak dan manj sladkorčkov. Dobile bodo samo štiri sladkorčke:

po dva in po dva.

$$2 + 2 = 4$$

Je to dovolj?

Zdaj bo dovolj, si misli Nina, če še zaplešem in zapojem.

In če ne boš jokala, bi rekla učiteljica v šoli.

SREČANJE OB JEZERU

Dva človeka, ki stojita en meter vsaksebi, se privlačita s silo, ki je po računih precej manjša kot teža miligramske uteži. Razumljivo je, da tako majhne sile človek ne čuti in da je z navadnimi tehtnicami tudi ni mogoče izmeriti.

(Kuščar-Moljk: Fizika)

Nekega večera so me zaročili s Tinetom. Po večerji smo odšli v sosednji hotel. Malo preveč smo pili, pa smo si precej upali.

»Na zdravje neveste!« je vpil Jernej in visoko dvignil kozarec.

»Na zdravje!« sem ponovila za njim in se smejala, da so mi solze tekale po licih.

»Na zdravje obeh, ženina in neveste!« je kričala družba.

»Na zdravje, na zdravje!« sem ponavljala vsako zdravico in pila.

»Nekaj vama bom povedal. Iz lastne izkušnje!« je vpil Lojze, ki je bil poročen.

»Daj, povej!« sem vzkliknila in ploskala z rokami. Tine je ves čas molčal. »Ne drži se kot limona!« sem mu rekla in ga dregnila s komolcem. »Ženin si, pa se držiš kot na pogrebu. Daj, pij!« sem mu rekla in trknila ob njegov kozarec. »Lojze, povej nama torej nekaj iz tvojih globokih in bogatih izkušenj, da se bova znala ravnati. Pa glej, da boš govoril meni v dobro!« sem dejala Lojzetu.

Ko smo odhajali, me je malo zanašalo.

»Pustili vaju bomo zadaj,« je rekel Lojze. In vsa družba je odhitela pred nama v noč.

»Kar pojdite!« sem vpila za njimi, »pa pazite, da se ne boste ozirali.«

»Mi bomo že pazili. Samo za vaju me malo skrbi, kdaj bosta prišla v hotel. Ob enajstih bomo vrata zaprli. Pol ure časa imata,« je smeje zavpil Jernej že daleč za nama.

»Kako bedasto,« je rekel Tine, ko so se oddaljili.

Zasmejala sem se.

»Zakaj se smeješ?«

»Smešno je bilo,« sem rekla. Zaneslo me je k robu ceste.

»Zame pa ni bilo smešno.«

Ustavila sem se.

»Jaz sem vse resno mislil,« je rekel Tine in me vprašujoče pogledal.

Nič nisem mogla razumeti. Nisem dojela, kaj mi hoče povedati. Slutila sem, kaj mi bo povedal, toda nisem imela moči, da bi ga ustavila. Pravzaprav sem si želela, da bi mi povedal, kar je imel v mislih.

Obraz mi je vzel v svoje dlani. Kako dolge prste ima in kako nežno je to naredil, sem pomislila. In kako toplo je. To je zaradi vina.

Nekaj je rekel.

»Ali me slišiš?« sem nekje od daleč zaslišala njegov glas.

Seveda ga slišim. Zakaj me sprašuje?

»Hotel sem, da bi ti to drugače povedal. Ne tako bedasto, kot je bil bedast nocojšnji večer. Pa saj me sploh ne poslušáš.«

»Pojdiva,« sem rekla in stopila po cesti.

»Počakaj! Povedati ti moram...«

»Kaj?« sem vprašala.



»Vem, da nisi ravnodušna do mene,« je rekel. »Velikokrat sem te opazoval. Čutil sem tvoje poglede, ko si mislila, da te ne vidim. Rad te imam. Že dolgo. Nisem mislil, da se bo vse skupaj začelo tako bedasto. Pa kaj hočem, začelo se je tako. Me slišiš?«

Nič nisem rekla, samo gledala sem ga. Z obrazom sem bila obrnjena k jezeru. Začelo me je zebsti.

»Zebe me. Pojdiva,« sem tiho rekla. V glavi se mi je vrtelo. »Mi ne verjameš, kar sem ti povedal. Misliš, da sem pijan?« Jaz sem pijana, ne on. Verjamem, vse verjamem, kar mi pripoveduje. Molče sem ga gledala.

Prijel me je za rame in me stresel.

»Saj skoraj nič nisem pil. Misliš, da sem pijan?«

Odkimala sem.

»Mi verjameš, kar sem ti povedal?«

Pokimala sem.

»In zakaj potem molčiš?«

Gledala sem mu prek rame. Zakaj pravzaprav stojim tu? Kaj mi ta človek pomeni? Pravi, da me ima rad. Verjamem, verjamem...

»Ali imaš fanta, da mi nočeš odgovoriti? Ti samo reci: Tine, pusti me pri miru, jaz imam fanta, ki ga imam rada. Razumel te bom. Hudo mi bo, ampak...«

»Nimam fanta,« sem odločno odkimala.

»Ali mogoče misliš, da bi bilo prekmalu, če bi mi že nocoj rekla, da me imaš rada? Mar misliš, da bi si mislil, da sem dosegel lahko zmago, če bi mi že nocoj pritrdila? Če je to vzrok, ti dam časa, da boš premislila.«

Pogledala sem ga. Počasi sem odkimala.

»Kaj pa potem? Ne morem te razumeti? Zakaj mi ne rečeš, naj te pustim pri miru?«

V glavi se mi je pričelo jasnit. Zeblo me je.

»Pojdiva!« sem rekla.

»Kam naj greva?« je vprašal. »Zame je zdaj najvažnejše, da mi poveš to, kar bi rad vedel.«

»Zebe me!« sem rekla.

»Misliš, da je meni toplo?«

»No, zato pa pojdiva.« — Prijela sem ga za roko in ga povlekla naprej po cesti.

»Zakaj mi ne odgovoriš?«

»Ne morem,« sem rekla.

»Zakaj ne moreš?«

Gledala sem ga, ne da bi kaj rekla.

»Kako bedast je bil nocojšnji večer!« je ponovil, ko sva se vzpenjala v hrib. »In ta zaroka! Kako bedasto!« Z rokami se je prijel za glavo.

Zakaj mu čisto enostavno ne rečem, naj me pusti? Pa kaj sploh hočem od njega? Glava me boli. Nič ne morem misliti. Kaj naj mu rečem?

»Jutri se bodo vsi norčevali iz naju in naju klicali za zarocenca. Ti se boš smejala, kot si se nocoj.«

»Seveda se bom smejala. Zakaj se tudi ne bi?« sem vprašala cinično.

»Povej, ali ti bo čisto vseeno, kaj bodo govorili?« je že skoraj vpil.

»Ne kriči!« sem rekla.

»Ali ti bo res čisto vseeno?« je ponovil.

Prišla sva do hotela. Molče sem prišla kljuko. Vrata so bila zaklenjena.

»Zaprto je,« sem rekla. Stopila sem malo vstran od vrat in se ozrla na balkon in na kamnito ploščad, s katere bi se dalo priplezati na balkon. Na koncu balkona je bilo naše okno.

»Splezala bom gor,« sem dejala in pokazala proti balkonu.

»Počakaj! Nisva se še pogovorila,« je rekel in me prijel za roko.

»Zebe me,« sem rekla. »In zaspana sem. Prišla ti bom odpred.«

»Saj ne boš mogla priplezati do balkona.«

»Poskusila bom.«

Skočila sem kvišku in zagrabila za kamen, ki je štrlel iz zidu. Noge so mi obvisle v zraku. Na slepo sem iskala oporo. Ker je nisem našla, sem se spet spustila na tla in padla naravnost Tinetu v objem. Zasmejala sem se in se mu skušala izvit.

»Ne pustim te, dokler mi ne poveš,« je rekel.

»No dobro, kaj naj ti povem?« sem rekla z norčavim glasom in naredila neumen obraz. »Potem ti bom povedala, ko ti bom prišla odpred.«

Izvila sem se mu in spet naskočila kamnito ploščad. Tokrat se mi je posrečilo, da sem prilezla do vrha. Na robu me je spodneslo in izgubila sem čevljev.

»Vrzi mi čevlje!« sem mu potihem rekla, da ne bi zbudila tistih, ki so spali v sobah.

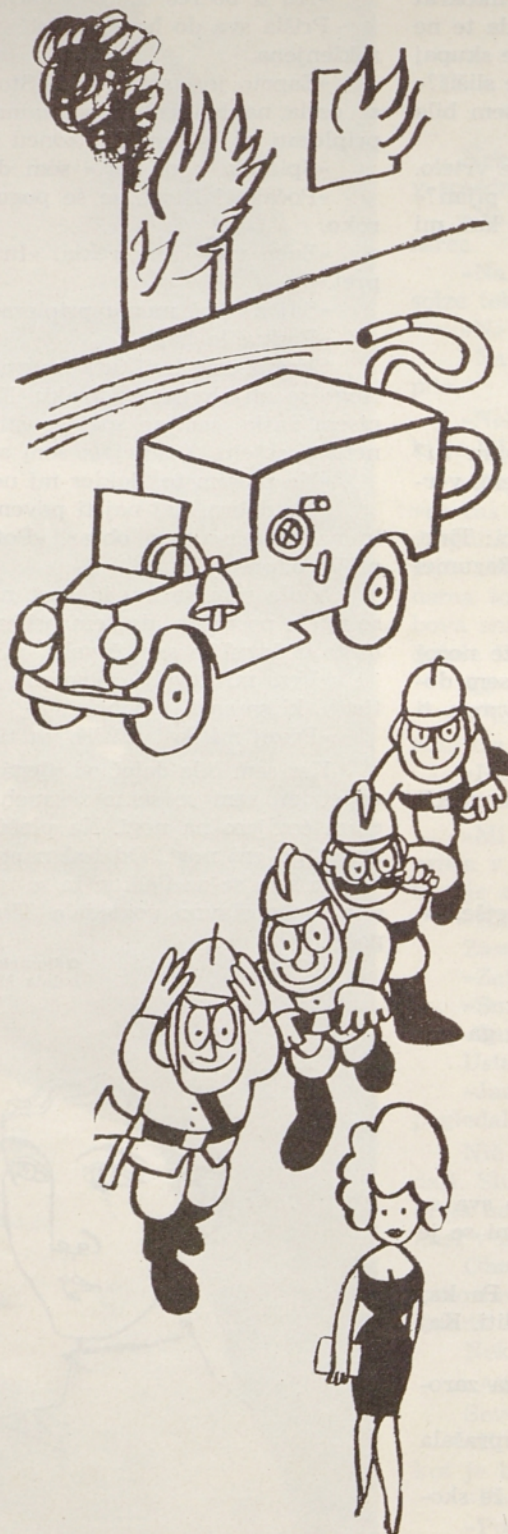
»Povej mi, kaj misliš, pa ti ga dam,« je rekel.

Ker sem bila daleč od njega in zadovoljna s svojim plezalnim uspehom, sem se samo nasmehnila. Plezanje sem nadaljevala z enim čevljem na nogi. Na ploščadi je bil sneg. Do balkona sem prišla po eni nogi. Od tod naprej pot ni bila nič več težka. Povzpela sem se na balkon in se prevalila na notranjo stran. Potem sem zmagoslavno pogledala Tineta, ki je molče opazoval moje početje.

Odloemek iz knjige Mali mozaik imen, ki jo je izdala Mladinska knjiga 1967



IZ PAVLIHE



Gori! Gori!

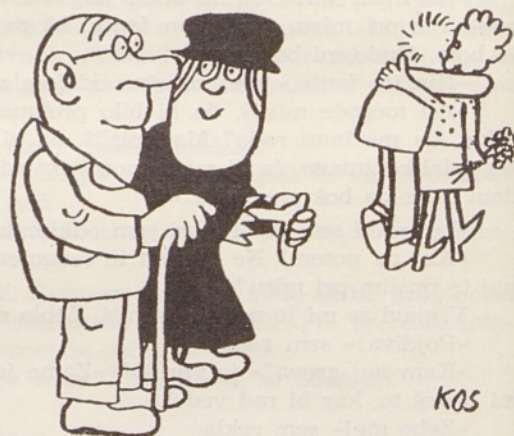
SKUPAJ SPADATA

V Krmelju na Dolenjskem je pred nekaj leti nastopil službo nov zdravnik. Med prvimi obiskovalci v ambulanti je bil praznično oblečen grobar iz bližnjega Šentjanža, ki je zdravniku takole pojasnil namen svojega obiska: — Sem se prišel predstaviti, gospod dohtar. Veste, ko sva oba od istega faha, morava skupaj držati.

V POSTOJNSKI JAMI

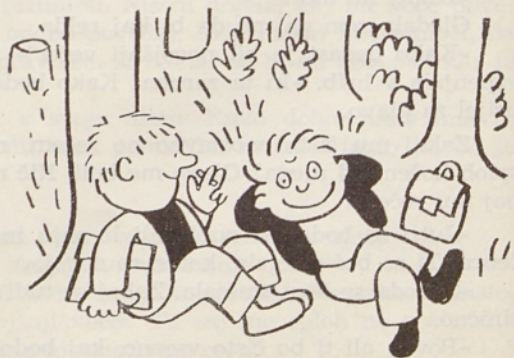
Oče razlaga Mihcu: — Zapomni si, stoječi kapniki so stalagmiti, viseči pa stalaktiti.

Mimo pride mlado stasito dekle, Mihec pokaže nanjo in vpraša: — Tole je pa človeška ribica, kajne očka?



KOS

— Ali ti tudi že kaj čutiš pomlad?
— O, že: v levem kolenu pa v križu, z ramo pa sploh ne morem ganiti!



— Fant, samo da se da spet špricati, pa je šola takoj dosti bolj znosna!

Rojaki, ki potujete po stari domovini in ostali Evropi, zaupajte se nam!

» *Trans* turist «

vam nudi vse vrste turističnih uslug — prevoze in izlete z lastnimi najmodernejšimi avtobusi, hotelske rezervacije v lastnih in tujih hotelih, vse vrste vozovnic, karte za prireditve, lov in ribolov in druge.

CENTRALA:

Ljubljana, Šubičeva ulica 1, telefon 20 316, telex YU ALPEX 34528

POSLOVALNICE:

Ljubljana, Bled, Bohinj, Radovljica, Skofja Loka, Domžale, Piran

Podrobnejše informacije v ZDA pri August Kollander World Travel 6419 St. Clair Ave., CLEVELAND, Ohio 44103

ZAHTEVAJTE PROSPEKTE!

NANOS

VELETRGOVSKO PODJETJE IMPORT-EXPORT

Postojna

s svojimi obrati v Postojni, Kopru, Portorožu, Bujah in Čabru nudi cenjenim potrošnikom izbiro vsakovrstnega prehrambnega, industrijskega, galanterijskega, tekstilnega in ostalega blaga po zmernih cenah in solidni postrežbi. Obiščite nas!

mercator

VELETRGOVINA

import export

Ljubljana

živila, gospodinjske potrebščine, blago za široko potrošnjo, elektrogospodinjski aparati, elektrotehnični material, televizorji, radijski sprejemniki, gradbeni material, sredstva za zaščito rastlin itd.

- lastna tovarna za predelavo mesa
- hladilnica za globoko hlajenje
- embalarica s kompletnimi aranžmaji kooperacij
- 350 prodajaln širom po Sloveniji

Vsem našim rojakom v tujini želi dobrodošlico ob prihodu v domovino in se priporoča



HOTEL SLON

Ljubljana, Titova 10

Telefon: 20 641 do 20 645

Poštni predal 33

Hotel A kategorije v strogem centru mesta z modernim komfortom. RESTAVRACIJA S PRVOVRSTNO mednarodno kuhinjo in priznano tipično NACIONALNO RESTAVRACIJO v kletnih prostorih s slovenskimi in jugoslovanskimi specialitetami. Ekskluzivni BARSKI PROSTORI z mednarodnim artističnim programom. Lastna KAVARNA z godbo. Moderno urejeni klubski prostori pripravljeni za sprejeme, seje, konference in druge prireditve. Poleg tega še odlična SLASČICARNA ter SENČNI VRT. Lastna MENJALNICA v hotelu. Sedež SEKCIJE BARMANOV JUGOSLAVIJE. Uslužbenci hotela govorijo vse svetovne jezike.

Za izpolnitev vaših želja bo skrbelo strokovno osebje, ki vam bo ustvarilo prijetno vzdušje med vašim bivanjem v Ljubljani.

Dobrodošli!



mali oglas

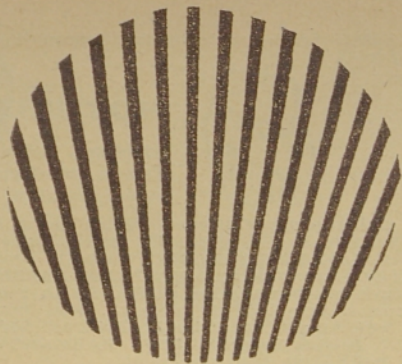
V Predvoru pri Kranju, prelepem turističnem kraju Gorenjske, prodam komfortno enostanovanjsko hišo, z garažo in sadovnjakom. Sobe primerne za oddajanje turistom. Vselitev možna takoj po nakupu. Ponudba pod »preko 1600 m²«.

Jugoslovani zaposleni v inozemstvu
naročite se na časopis

„NOVOSTI IZ JUGOSLAVIJE“

To je list jugoslovanske službe za zaposlovanje, namenjen našim delavcem v tujini. Izhaja vsakega 1. in 15. v mesecu.

Naslov: Novinska ustanova »NOVOSTI IZ JUGOSLAVIJE«, Beograd, Zmaj-Jovina 21.



ČSA

Kadar potujete iz Avstralije
v stari kraj,
potujte z letali bratske družbe

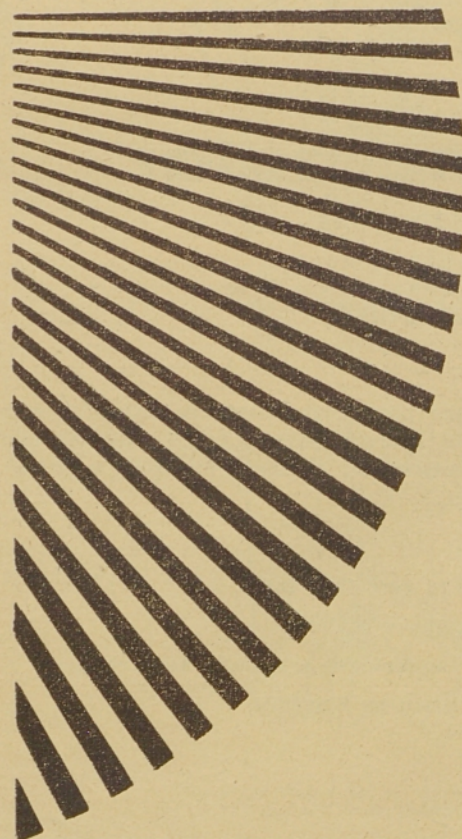
ČSA

(Češkoslovaški
aerotransport)

Kadar povabite k sebi
v Avstralijo sorodnike
ali prijatelje,
poslužujte se letal
bratske družbe

ČSA

(Češkoslovaški
aerotransport)



Višnja gora
Foto: Joško Dolničar

Slika na zadnji strani:
Lan izpirajo v Kolpi



